

ΑΚΤΙΝΕΣ

ΟΡΓΑΝΟΝ ΤΗΣ «ΧΡΙΣΤΙΑΝΙΚΗΣ ΕΝΩΣΕΩΣ ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΩΝ»

ΕΤΟΣ ΙΗ'.

ΙΟΥΝΙΟΣ 1955

ΑΡΙΘ. 161.

ΕΙΣ ΟΛΕΣ ΤΙΣ ΕΚΦΑΝΣΕΙΣ ΤΗΣ ΖΩΗΣ

Ἐνα συμπλήρωμα χρειάζονται ἀκόμη ὄσα εἶπαμε, σὲ τούτων τῶν ἄρθρων τῆ σειρᾶ, σχετικὰ μὲ τὸν ἄρτιον ἄνθρωπο, ποὺ ὁ Χριστιανισμὸς πρέπει νὰ δώσῃ στὴν ἐποχὴ μας, γιὰ νὰ μπορέσῃ νὰ διαμορφώσῃ τὴν ἐποχὴ ποὺ ἔρχεται. Χρειάζεται ἀκόμα κάτι νὰ λεχθῆ γιὰ τὴν ὑλικὴ πλεῦρᾶ ποὺ ἐμφανίζει τὸ πολὺπλευρο αὐτὸ θέμα.

Ἄρα ὄσα ὡς τώρα ἐγράψαμε εἶχαν τάχα περιορισθῆ στὸ πνεῦμα μόνον καὶ ἀγνοοῦσαν τὸν ὑλικὸ παράγοντα. Δὲν ἐπιδέχεται τέτοιες διασπάσεις ἡ ζωὴ, δὲν ἀντέχει σ' αὐτές. Τὸ ἀνθρώπινο πρόβλημα, ἀπομονωμένο στὴ μιά του μόνον πλευρᾶ μὲ παραθεώρησι τῆς ἄλλης, στὴν πνευματικὴ μόνον ἢ στὴν ὑλικὴ μόνον πλευρᾶ, δὲν εἶναι ἀνθρώπινο· εἶναι χιμαιρικόν· εἶναι τοποθετημένον μὲ τρόπο ψεύτικον καὶ πλάνον. Μόνον σὰν μιὰν ἀδιάσπαστην ἐνότητα θα νοιώσῃ τὸν ἄνθρωπο καὶ μόνον μὲ ἐποπτεία τοῦ ὄλου, ποὺ τὸ ἀπαρτίζουν ὁ πνευματικὸς μαζὺ καὶ ὁ ὑλικὸς παράγων μπορεῖς νὰ θέσῃ σωστὰ καὶ ν' ἀντιμετωπίσῃ μ' ἐπιτυχία τὸ πρόβλημα ποὺ λέγεται κατανόησις καὶ ἄρα καθοδήγησις τοῦ ἀνθρώπου. Αὐτὸ ἰσχύει καὶ γιὰ τὴν χριστιανικὴ κατανόησι καὶ γιὰ τὴν χριστιανικὴ καθοδήγησι. Ἔτσι, ἀνθρωπιστικὴ ἀποστολὴ τοῦ Χριστιανισμοῦ καὶ φιλάνθρωπη, δηλαδὴ ἀληθινὰ χριστιανικὴ, ἐφαρμογὴ τοῦ εὐαγγελικοῦ νόμου δὲν ἀναφέρονται μόνον στὸ πνεῦμα, στὸν «ἀνώτερον», στὸν «πνευματικόν» (δηλαδὴ, τάχα, μόνον πνευματικόν) ἄνθρωπο. Στὸν ἄνθρωπο ἀπλουστάτα ἀναφέρονται, στὸν ἄνθρωπο ὅπως τὸν ἔπλασε ὁ Πλάστης, ὅπως τὸν συναντοῦν ὄλοι οἱ

αἰῶνες· στὸν ἄνθρωπο, ψυχὴ μὰ καὶ σῶμα. Κι' ἀφοῦ ἡ χριστιανικὴ ἀπολογητικὴ χρειάσθηκε, αἰῶνες τώρα, νὰ τονίσῃ πὼς ὁ ἄνθρωπος δὲν εἶναι μόνον σῶμα, πρέπει τώρα ἡ χριστιανικὴ ἀνθρωπολογικὴ ἐφαρμογὴ νὰ θυμίσῃ πὼς ὁ ἄνθρωπος, κάθε ἄνθρωπος καὶ ὁ πῶς πνευματικὸς ἄνθρωπος, εἶναι καὶ σῶμα.

Ἐπάρχει ἄρα γε ὕλη; Τί περίεργον! Ἐνῶ στὸν περασμένον αἰῶνα τὸ πρόβλημα ἦταν ἂν ὑπάρχη τίποτε ἄλλο ἐκτὸς ἀπὸ τὴν ὕλη, στὸν αἰῶνα μας ἦλθε ἡ ἀμφιβολία, ἂν ἡ ὕλη εἶναι κάτι ποὺ ὑφίσταται στ' ἀλήθεια. Δὲν χρειάζεται νὰ κουρασθοῦμε στὸ θέμα αὐτό. Τὸ ἔχουν ὑπ' ὄψιν τους οἱ ἀναγνώσται τῶν «Ακτίνων»· σειρὰ ἄρθρων μᾶς παρουσίασε τὸ πρόβλημα, ὅπως τὸ θέτουν ἔξωθεν τοῦ Heisenberg καὶ τοῦ Jeans καὶ τοῦ Eddington μαζὺ μὲ τὴν θεωρίαν τοῦ Einstein. Ὅμως, ἂν ἡ στήλη τούτη δὲν ξέρει—ποῦ νὰ ξέρει;—ἂν ὑπάρχη ὕλη, ἔνα ξέρει ὁμοῦς: ὅτι ὑπάρχει ἀνθρώπινο σῶμα. Κι' ὅτι ἐπομένως ἀντίληψις περὶ τοῦ ἀνθρώπου ποὺ καταφρονεῖ τὸ σῶμα εἶναι ψεύτικη. Κι' ἂν προβάλλῃ σὰν χριστιανικὴ τάχα εἶναι ἀντροθόδοξι, αἰρετικὴ⁽¹⁾ καὶ βλάσφημη! Κι' ὅποιος φαντάζεται ὅτι ἡ διαφορὰ ἀνάμεσα στὸν χριστιανικὸν καὶ τὸν ἐξωχριστιανικὸν ἄνθρωπον εἶναι τάχα, πὼς ὁ δεύτερος ἐνδιαφέρεται μόνον γιὰ τὸ σῶμα, ἐνῶ ὁ χριστιανικὸς μόνον γιὰ τὴν ψυχὴ, κάνει λάθος

(1) Ἔτσι, π.χ., αἱ αἰρέσεις τῶν Γνωστικῶν, τῶν Μανιχαίων, τῶν Μαρκωνιτῶν, ποὺ τόσο τίς ἐπολέμησεν ἡ Ἐκκλησία.

τεράστιο. Μπορεῖ ὁ ἐξωχριστιανικός ἀνθρωπισμὸς σ' ὠρισμένες του ροπές νὰ βλέπη στὸν ἄνθρωπο μόνο τὸ σῶμα· ὁ Χριστιανισμὸς δὲν εἶναι τὸ ἀντίθετο «μόνο». Εἶναι τὸ «τὰ πάντα καὶ ἐν πᾶσιν». Εἶναι ὁ ἄνθρωπος ὡς ἐνότης, ὡς ἓνα σύνολο. Εἶναι καὶ τὸ σῶμα. Ποῦ θὰ πῆ ὅτι: τὸ χριστιανικὸ ἀνθρωπιστικὸ αἷτημα τῆς ἐποχῆς μας εἶναι νὰ δείξη ὁ Χριστιανισμὸς ὅτι κατανοεῖ καὶ γι' αὐτὸ μπορεῖ νὰ κυβερνᾷ τὸν ἄνθρωπο τῆς ἐποχῆς μας καὶ νὰ ἐτοιμάσῃ τὸν ἄνθρωπο τῆς ἐποχῆς πού ἔρχεται, νὰ τὸν καταρτίσῃ σὰν μιὰν ὀργανικὴν ἐνότητα, ὅπως τὴν ἐπλασεν ὁ Δημιουργός· ψυχὴ μὰ καὶ σῶμα!

Β'.

Ἡ πρώτη συνέπεια εἶναι, ν' ἀντιμετωπισθῇ ἀπὸ χριστιανικὴ σκοπιὰ ὁ ἄνθρωπος σὰν ἓνα ὄν μὲ ὑλικές ἀνάγκες καὶ ἄρα μὲ οἰκονομικὰ βάρη. Ὁ homo oeconomicus⁽²⁾ εἶναι βέβαια τερατούργημα ὑλιστικῆς φαντασίας. Μὰ κι' ὁ ἄνθρωπος πού δὲν χρειάζεται τὰ οἰκονομικὰ ἀγαθὰ, πού δὲν ἔχει ὑλικές, οἰκονομικές ἀνάγκες, εἶναι ὁ ἀσώματος ἄνθρωπος, δηλ. στῆ γῆ τούτῃ ὁ ἀνύπαρκτος ἄνθρωπος. Γι' αὐτὸ καθοδήγησις τοῦ ἀνθρώπου καὶ παραγνώρισις τῶν οἰκονομικῶν του ἀναγκῶν εἶναι ψευτιά. Κι' ἂν γίνεταί σ' ὄνομα τοῦ Χριστιανισμοῦ εἶναι ὑποκρισία. Γιατί ἐκεῖνος πού προβάλλει τέτοιον «Χριστιανισμό», ἀφοῦ ὅμως ἔχη πρῶτα μεριμνήσει γιὰ τὶς ἰδικές του οἰκονομικές ἀνάγκες, φυλάγοντας τὴν αὔλη, ἀσώματη πνευματικότητα γιὰ νὰ τὴν φορτώσῃ στοὺς ἄλλους, αὐτὸς εἶναι Φαρισαῖος. Κι' ἂν ἔχη καμμιά θέσι κοντὰ στὸ Σταυρό, εἶναι μαζὺ μὲ τοὺς σταυρωτάς ὄχι πλάι στὸν Ἐσταυρωμένο. Μὰ καὶ ὅποιος τυχόν, σ' ἀλήθεια ἀγνοεῖ ὅποιοδῆποτε τὸ ὑλικὸ γιὰ

τὸν ἑαυτό του, κι' αὐτὸς ἀκόμα ἄς θυμηθῇ ὅτι ὁ Κύριος εἶπε μὲν, ἀποκρούοντας τοῦ πειρασμοῦ τὶς προσφορές κι' ἐφήρμοσε στὸν ἑαυτό του τὸ «οὐκ ἔπ' ἄρτω μόνω ζήσεται ἄνθρωπος», στὸν λαὸ ὅμως, ἔδειχνε κάθε κατανόησι γιὰ τὸ ψωμί του, ὅταν τὸν ἔβλεπε στὴν ἔρημο χωρὶς ἐφόδια. Κι' ὁ ἴδιος ἐνέπνευσε τὰ θεῖα τούτα λόγια πού τόσο τὰ ξεχνᾷμε: «Ἐὰν ἀδελφός ἢ ἀδελφὴ γυμνοὶ ὑπάρχωσι καὶ λειπόμενοι ὧσι τῆς ἐφημέρου τροφῆς, εἴτη δέ τις αὐτοῖς ἐξ ὑμῶν, ὑπάγετε ἐν εἰρήνῃ, θερμαίνεσθε καὶ χορτάζεσθε, μὴ δῶτε δὲ αὐτοῖς τὰ ἐπιτήδεια τοῦ σώματος, τί τὸ ὄφελος;» Καὶ φιλόανθρωπος χειρισμὸς τοῦ εὐαγγελικοῦ νόμου σημαίνει νὰ δείχνωμε κατανόησι καὶ γιὰ τὰ οἰκονομικὰ βάρη πού βαστάζει ὁ ἀδελφός μας!

Καὶ δίπλα σ' αὐτὸ ἔρχεται ἡ ἀντιμετώπισις τοῦ οἰκονομικοῦ προβλήματος στὴν κοινωνικὴ του ἐμφάνισι, σὰν θέμα κατανομῆς τῶν οἰκονομικῶν ἀγαθῶν, σὰν θέμα τῆς κοινωνικῆς δικαιοσύνης. Σὲ ὑλικὰ ἀγαθὰ ἀναφέρεται τὸ θέμα αὐτὸ, ὅμως ἡ προσταγὴ εἶναι τοῦ Πνεύματος. Εἶναι ἡ προσταγὴ τῆς δικαιοσύνης⁽³⁾. Κι' ὅποιος αὐτῇ τὴν προσταγὴν ἀγνοεῖ, μπορεῖ νὰ ἔχη μὲ τὸ Πνεῦμα ἐπαφή; Μπορεῖ νάχη σχέσι μὲ τῆς δικαιοσύνης τὴν Πηγὴ; Κι' ὅταν κανεὶς γιὰ τὸ πρόσταγμα αὐτὸ δὲν ἔχει αὐτιά, πὼς μπορεῖ νὰ ἐμφανίζεται σὰν χριστιανός; Χριστιανισμὸς χωρὶς δικαιοσύνη! Ὑπόδειγμα ἀντιφάσεως! Κι' ὅποιος ἰσχυρίζεται πὼς δὲν ἐνδιαφέρεται γιὰ τὸ κοινωνικὸ ζήτημα, γιὰτὶ τὸν ἐνδιαφέρει μόνον ὁ Οὐρανός, αὐτός, ἀπλούστατα, σικοφαντεῖ τὸν Οὐρανό!

Δὲν πρόκειται βέβαια ἐδῶ τώρα ν' ἀνοιχθοῦμε σ' ἔρευνα τοῦ κοινωνικοῦ ζητήματος! Ἔχομε ἀσχοληθῆ μ' αὐτὸ σ' ἄρθρα παλαιότερα. Τώρα ἄς μείνωμε στὴν βασικὴ ἀρχή. Κοινωνικὴ δικαιοσύνη εἶναι τοῦ Οὐρανοῦ ἐντολὴ καὶ τῆς γησιότητος τοῦ Χριστιανισμοῦ μας κριτήριον. Δὲν εἶναι ἓνα σύνθημα πού τὸ παίρνωμε κατ' ἀ-

(2) Homo oeconomicus. Ὁ «οἰκονομικὸς ἄνθρωπος», ὅπως τὸν φαντάζονται μερικοὶ οἰκονομολόγοι τῆς κλασικῆς σχολῆς, ὁ ἄνθρωπος πού κυβερνᾶται ἀποκλειστικὰ καὶ μόνο ἀπὸ τὶς οἰκονομικές ἐπιδιώξεις. Γιὰ τὸν πλασματικὸν αὐτὸν ἄνθρωπο τίποτε ἄλλο δὲν ἔχει ἀξία ἐκτός ἀπὸ τὰ οἰκονομικὰ ἀγαθὰ, τὸν πλοῦτο.

(3) Βλ. ἐπάνω στὸ θέμα αὐτὸ, τὸ ἄρθρο μας: Τὸ αἷτημα τῆς κοινωνικῆς δικαιοσύνης, «Ἀκτίνες» 1949 σελ. 209 ἐπ.'

νάγκην «για νὰ κτυπηθῆ ὁ κομμουνισμός!»

Γ'.

Κι' ἐρχόμαστε τώρα σ' ἕναν ἄλλον ὕλικό παράγοντα· σ' αὐτὸ τὸ ἀνθρώπινο σῶμα καὶ τὴν μέριμνα γιὰ τὴν ἀριότητα καὶ ὑγεία του. Ξέρομε πιά, καταντᾶ κοινὸς τόπος, πόσο ἡ ὑγεία ἢ ἡ ἀρρώστεια τῆς ψυχῆς ἐπιδρᾷ στὴν ὑγεία τοῦ σώματος⁽⁴⁾. Ἄς μᾶς ἐπιτραπῆ τώρα νὰ παρατηρήσωμε, πὼς καὶ ὁ σωματικὸς παράγων... κάποιον ρόλο παίζει κι' αὐτὸς στὴν ὑγεία μας. Μὰ θὰ θυμίσωμε, γιατί χρειάζεται νὰ τὸ θυμίσωμε, πὼς καὶ γιὰ τοῦ πνεύματος τὴν ὑγεία μπορεῖ νὰ εἶναι ὄργανο πολύτιμο τὸ ὑγιὲς σῶμα. Ἡ τήρησις τῆς θείας ἐντολῆς τῆς πραότητος καὶ τῆς ἀοργησίας καὶ τῆς εἰρήνης μὰ καὶ τῆς συγχωρητικότητος δὲν εἶναι, βέβαια, ζήτημα σωματικῆς ὑγείας, ὅμως—κακὰ εἶναι τὰ ψέματα—ἐπηρεάζεται κι' ἀπὸ τὸν σωματικὸ μας ὀργανισμό. Τί νόημα ἔχει νὰ θέλωμε ν' ἀρνηθοῦμε, πὼς στὸν ἐξηνητλημένο, ξαγρυπνισμένο, κουρασμένο ἄνθρωπο, εἶναι πιὸ δύσκολος ὁ πνευματικὸς ἀγὼν γιὰ τὴν διατήρησι τῆς εἰρήνης του ἀνάμεσα στίς τόσες κακοτοπιές, καὶ πὼς ἕνας περίπατος ἢ ἕνας ὕπνος, μιὰ ἀνάπαυσις ἢ μιὰ ἐξοχὴ βοηθοῦν, ἐκεῖνον φυσικὰ πὸν θέλει νὰ βοηθηθῆ, καὶ στὴν πνευματικὴ του ἰσορροπία; Βέβαια, νὰ περιφρημῶ τοῦ Ἰουβενάλη «mens sana in corpore sano» (νοῦς ὑγιὲς μέσα σὲ σῶμα ὑγιὲς), εἶναι αἴτημα κι' ὄχι πραγματικότης, κι' ὁ Καροὺλ μᾶς λέει νὰ ἀναλογισθοῦμε τί ὀφείλει ἡ ἀνθρωπότης σὲ μεγαλοφυῆς μὲ σῶμα ἀνάτηρο καὶ τί στοὺς ἀθλητάς! Ὅμως αὐτὸ δὲν σημαίνει πὼς εἶναι δεῖγμα πνευματικῆς ὑγείας ἡ «ἀφειδία σώματος» πὸν ὁ Ἀπό-

στολος Παῦλος στηλιτεύει⁽⁵⁾. Κι' εἶναι ἐξαιρετικὰ εὐχάριστο πὼς μὲ χριστιανικὴ ἔμπνευσι ἢ ἰατρικὴ, ἀφοῦ ξεπέρασε τὸν ὕλισμό ποδηγετεῖ τώρα καὶ στὴν κατανόησι τοῦ ὕλικου παράγοντος καὶ στὴν ὀρθὴν ἀντίληψιν τῆς ἰσορροπῆς ψυχοσωματικῆς οἰκοδομῆς τοῦ ἀριτοῦ ἀνθρώπου⁽⁶⁾. Τῆς ἐπιστήμης τὰ ἐπιτεύγματα αὐτὰ πρέπει νὰ εἶναι ὀδηγὸς καὶ γιὰ τὸν χριστιανὸν οἰκοδόμο τῆς νέας ἐποχῆς, γιὰ νὰ βλέπῃ «πὼς ἐποικοδομεῖ!»

Δ'.

Καὶ ἔρχομαι τώρα σ' ἕνα ἄλλο θέμα, σὲ μιὰν ἄλλην ἐκδήλωσι αὐτῆς τῆς συνθέσεως, ὅπου θὰ δειχθῆ καὶ θὰ δοκιμασθῆ ἡ κατανόησις τοῦ ἀνθρώπου στὸν πνευματικὸ μὰ καὶ στὸν σωματικὸ παράγοντα. Εἶναι ἡ ψυχ α γ ω γ ί α.

Πολεμικὸ μέτωπο ἔχει καταντήσῃ τὸ θέμα αὐτό. Κι' ἐδῶ διεξάγεται ἕνας πόλεμος πού, ὅπως καὶ ἄλλοι πού εἶδαμε στὴν ἔρευνά μας, πρέπει νὰ σταματήσῃ, γιατί εἶναι ἀπλούστατα ἐμφύλιος πόλεμος τῶν ἀξιῶν. Ὁ πόλεμος τῆς ψυχαγωγίας πού ἀγνοεῖ τὴν πνευματικὴν ζωὴν κι' ἀντίθετα τῆς «πνευματικῆς» ζωῆς πού θέλει ν' ἀγνοήσῃ τὴν ψυχαγωγία. Ἡ ψυχαγωγία περιφρονεῖ τὴν πνευματικότητα—τῆς χαλάει, λέει, τὸ κεφάλι. Ἡ πνευματικότης περιφρονεῖ τὴν ψυχαγωγία—τὴν πειράζει, λέει, στὴν πνευματικὴ (δηλαδὴ στὴν μόνο πνευματικὴ τάχα) ζωὴ. Ἀποτέλεσμα: οὔτε πνευματικὴ ζωὴ γίνεται (τί εἶδους πνευματικότης θὰ γίνῃ μὲ βάσι τὴν ψευτιά, ὅτι τάχα δὲν χρειάζομαστε τὴν ψυχαγωγία;) οὔτε ψυχαγωγία (ψυχαγωγία πού ἀγνοεῖ τὴν ψυχὴ!). Τὸ μόνο πού γίνεται εἶναι... Χόλλυγουντ πού περιφρονεῖται, ἐπικρίνεται κι' ὅμως πλημμυρίζει, ἀσύδοτο καὶ πνευματικὰ ἀνεπηρέαστο, πολιτεῖες καὶ χωριά καὶ βουνὰ καὶ κάμπους... καὶ ὄχι μόνο Χόλλυγουντ!

Καὶ γιὰ νὰ γυρίσωμε στὴ χριστιανικὴ πλευρὰ, πρέπει ἡ πλευρὰ αὐτὴ ν' ἀναγνωρίσῃ ἄφοβα πὼς ἡ ψυχαγωγία εἶναι μιὰ ἀξία. Καὶ σὺν ἐξοκρούρασμα τοῦ ὀρ-

(4) Ἀπὸ τὴν σχετικὴν πρὸς τὸ θέμα ἐλληνικὴ βιβλιογραφία βλ. Μαρῖνοῦ Γερσοῦλάνου: «Αἱ ψυχικαὶ ἐπιδράσεις ὡς νοσογόνος παράγων», Ἀθῆναι 1948. Δ. Ε. Χαρκοκόπου: Πρακτικὰ διεθνῶν συνεδρίων τῆς ἰατρικῆς τῆς προσωπικότητος, Ἀθῆναι 1954 καὶ «Ἡ Ἀρρώστεια καὶ ἡ ψυχὴ», ἔκδ. Ἰνστιτούτου Ἰατρικῆς Ψυχολογίας καὶ Ψυχικῆς Ὑγιεινῆς, Ἀθῆναι 1951.

(5) Βλ. Παύλου πρὸς Κολοσσ. κεφ. β' στίχ. 23.

(6) Βλ. τὴν βιβλιογραφία στὴ σημ. 4.

γανισμοῦ, ἀνάπανσις πὺ εἶναι Θεοῦ πρόσταγμα, μὰ καὶ σὰν χαρὰ τῆς ζωῆς. Βέβαια, δὲν εἶναι ἡ «κατ' ἐξοχίην» χαρὰ, ἡ χαρὰ μὲ τὴν ἀνώτερη καὶ βαθύτερη ἔννοια. Ὅμως εἶναι κ' αὐτὴ μὴ χαρὰ, ἔνα μπουκέτο, ὅπως τὸ μπουκέτο ἀπὸ λουλούδια, ἔνα μπουκέτο ἀπὸ μικροχαρὲς τῆς ζωῆς, πὺ κ' αὐτὲς δίδουν χάρι στὴ ζωὴ καὶ δύναμι στὸν πνευματικὸν ἄνθρωπο, πὺ ξέρει ν' ἀξιοποιῇ τὴν «χάλασι» τῆς νευρᾶς τοῦ τόξου γιὰ ν' ἀκολουθήσουν μὲ καινούργια σωματικὴ φρεσκάδα νέα τοξεύματα. Ἐκεῖνη ἡ χαρὰ νὰ δῆτε μὴν ἀνατολή, μὴ δῦσι, ἡ ἔναν ἀληθινὰ ὄρατο ζωγραφικὸ πῖνακα, ν' ἀκούσετε ἔνα τραγουδι ἢ μὴ μουσικὴ σύνθεσι πὺ νοιώθετε νὰ μιᾶ μέσα σας, νὰ νοιώσετε τὸν ζωογόνο πόνο ἀπὸ ἔνα περίπατο, ἢ ἔνα καλὸ σπὸρ, νὰ ἔχετε μὴν ὁμορφὴ ἀναστροφή, νὰ πῆτε ἢ ν' ἀκούσετε ἔνα χαριτωμένο ἄστειο «ἄλατι ἡρτυμένον», νὰ καταδεχθῆτε καὶ σεῖς νὰ ρίξετε μὴ ματιὰ στοὺς ἀντισμένους κάμπους, νὰ... «καταμάθητε τὰ κρῖνα τοῦ ἀγροῦ πὺς αὐξάνει!» Ὅλα αὐτὰ εἶναι ἀξία τὸ ν' ἀρνηθοῦμε τὴν ἀξία αὐτὴ εἶναι ψέμα. Καὶ τὸ ψέμα δὲν εἶναι π ο τ ἔ Χριστιανισμός.

Μὰ ἡ ψυχαγωγία βοηθεῖ καὶ σὲ κάτι ἄλλο: στὴν κοινωνικότητα πὺ εἶναι οὐσιωδέστατο στοιχεῖο τῆς ἀληθινὰ χριστιανικῆς ἀνατροφῆς τοῦ ἀνθρώπου. Κόβουμε τὸ κατὰ συνθήκην, ἀφίνουμε τὸ κάποιο προσωπεῖο τῆς ἐπαγγελματικῆς ἢ ὑπηρεσιακῆς συμβατικότητος, γινόμεστε ἀνθρωπινότεροι, προσηνέστεροι, ταπεινότεροι, ἰκανότεροι νὰ νοιώσωμε τὸν συνάνθρωπό μας. «Θεέ μου» (ἃς θυμίσωμε αὐτὴ τὴν προσευχὴ πὺ κ' ἄλλοτε ἔχομε ἀναφέρει) «Θεέ μου, κάμε τοὺς καλοὺς ἀνθρώπους καλοὺς. Καὶ στοὺς καλοὺς κάμε ὁμορφὴ τὴν καλωσύνη τους!» Νὰ κοπῆ ἐκεῖνο τὸ ἀπάνθρωπο, τὸ στεγνάξον, τὸ κατσοῦφικο, τὸ ἀποκρουστικὸ, τὸ ἀκοινωνητο! Στὸς περασμένους αἰῶνες τῆς ὁμορφῆς ἀφελείας ἢ κοινωνία, χωριὸ καὶ «πόλις», σχηματίζοταν κυρίως ἀπὸ τὶς κοινὲς ἐορτές, πὺ ἦσαν μέρος τῆς κοινωνικῆς ζωῆς, μὲ τὴν ἔννοια τῆς ζωῆς ὅπως τὴν θέλουν οἱ «πάτριιοι θεσμοί». Κάποιο νόημα εἶχε αὐτό!

Θὰ μορούσαμε τόσα καὶ τόσα ἄλλα νὰ

ποῦμε στὸ μεγάλο αὐτὸ θέμα, ὅμως, ἃς κλείσωμε μὲ τούτην τὴν παρατήρησι: Ἡ ψυχαγωγία εἶναι εὐεργετικώτατη γιὰ τὸν πιστὸ Χριστιανὸν, ἀκόμα καὶ τὸν πολὺ προηγμένο πνευματικὰ! Τί νὰ κάνωμε; Εἴμαστε (θεῖο θέλημα!) καὶ «δοστράκινα σκευή». Καὶ ἔχει μεγάλο νόημα γιὰ μᾶς νὰ μὴν εἴμαστε ὅλο σὲ «πνευματικὴ ἔντασι». Ἡ ἔλλειψις τῆς «χαλάσεως», τῆς ψυχαγωγίας, ἐκθέτει σὲ κίνδυνο τὴν διάρκειαν, τὴν ἀντοχὴ τῆς πνευματικῆς προσπαθείας. Κι' ὁ χριστιανὸς πὺ περιφρονεῖ τὴν ψυχαγωγίαν κινδυνεύει νὰ κουρασθῆ ἀῤῥοιο μεθαῤῥοιο ἀπὸ τὸν «χριστιανισμὸ» του καὶ ἢ θὰ τὸν παρατήσῃ, ἢ θὰ καταλήξῃ στὶς ἔξαλλες ἐκείνες ἐκνευρισμένους ἀπάνθρωπους ἐμφανίσεις πὺ ἀποτελοῦν σκιάχτρο ἀντιχριστιανικὸ γιὰ τὸν σύγχρονο ἄνθρωπο.

Ε'.

«Μὰ δὲν βλέπετε, λοιπόν, τί βρωμερὴ, τί ἁμαρτωλὴ, τί ἐλεεινὴ εἶναι ἡ ψυχαγωγία πὺ μᾶς δίνει ἡ κοινωνία σήμερα;»

Τὸ βλέπομε! Μήπως καὶ νὰ θέλαμε μορούσαμε νὰ μὴν τὸ δοῦμε; Ὅμως, τί σημαίνει αὐτό; Σημαίνει, ἀπλούστατα, ὅτι «ἐμῶν κοιμωμένων» τὸ θεῖο δῶρο τῆς ψυχαγωγίας μᾶς τὸ ἐκλείπει τοῦ κακοῦ ἢ δύναμις. Λοιπὸν θὰ φροντισομε νὰ πάρωμε πίσω τὴν ψυχαγωγίαν. Νὰ τὴν πάρῃ πίσω ὁ φυσικός της κύριος: ἡ χριστιανικὴ ζωὴ. Νὰ τὴν φέρωμε πάλι στὴ βάσι της, στὸ φυσικὸ της πεδίο πὺ εἶναι ἡ ἀγωγή τοῦ ἀληθινὰ ἀγρίου ἀνθρώπου.

Μὰ γιὰ νὰ γίνῃ αὐτὸ χρειάζεται μὴ ἀληθινὴ. Καὶ πρέπει νὰ κερδηθῆ ἡ μὴ ἀλήθεια, νὰ κερδηθῆ ἀπὸ τὴν χριστιανικὴν πνευματικότητα, ἀπὸ τὸν χριστιανικὸν ἀνθρωπισμόν. Γιατὶ ὁ Χριστιανισμὸς δὲν εἶναι μὴ θεωρία πὺ ἐνδιαφέρεται μόνο γιὰ τὴν σενὰ «θρησκευτικὴ» ζωὴ. Εἶναι ζωῆς σύστημα πὺ δυναμώνει τὸν ἄνθρωπο, γιὰ νὰ τὸν κἀνῃ στ' ἀλήθεια ἄνθρωπο, σ' ὅλη του τὴ ζωὴ, ἀπὸ τὴν προσευχὴ ὡς τὸ ποδόσφαιρο. Καὶ ὅσο ὁ Χριστιανισμὸς δὲν κερδίζει τὴν ψυχαγωγίαν δὲν κερδίζει τὸν ἄνθρωπο. Ἐτσι, τὸ πνεῦμα πρέπει ν' ἀναγνωρίσῃ τὴν ἀνάγκη τῆς ψυχαγωγίας. Κι' ἡ ψυχαγωγία πρέπει νὰ σέβεται τὶς ἀξίες τοῦ πνεύματος.

Καὶ οἱ εἰδότες ξέρον τούτο: ὅτι ἀπὸ τὴν καλὴ ψυχαγωγία οὔτε τὸ πνεῦμα βλάπτεται, οὔτε ἡ ψυχαγωγία. Ἀντίθετα, μπαίνουν καὶ τὰ δυὸ σὲ ἀτμόσφαιρα εἰλικρινείας, ζωῆς ἀληθινῆς. Εἶναι εἰλικρινῆς, ἀληθινὴ ζωὴ, ἡ πνευματικὴ ζωὴ, ὅταν σέβεται καὶ παίρνει στοὺς κόλπους τῆς τὴν ψυχαγωγία—ἀλλοιῶς γίνεται φαρισαισμός ἢ ψυχασθένεια. Κι' εἶναι στ' ἀλήθεια ψυχαγωγία ἢ ψυχαγωγία, ὅταν σέβεται τοῦ πνεύματος τὶς ἀξίες—εἰ δ' ἄλλως... εἶναι τὰ κατὰ συνθήκην ψεύδη τῶν ἀθηναϊκῶν σαλονιῶν... καὶ μερικὰ ἄλλα!

Πρέπει ὁ σύγχρονος ἄνθρωπος νὰ κατα-

λάβῃ ἐπὶ τέλους πὼς δὲν εἶναι μόνο σῶμα. Μὰ πρέπει κι' ὁ Χριστιανισμὸς νὰ μὴ δίνει τὴν ἐντύπωσι, πὼς τὸν ἄνθρωπο τὸν φαντάζεται μόνο πνεῦμα. Πρέπει νὰ δείξῃ ὁ Χριστιανισμὸς πὼς οἰκοδομεῖ, ἐπάνω στὸν Θεμέλιο ποῦ διαθέτει, τὴν ἐνότητα τοῦ ἀνθρώπου, ἀρτίου ἀνθρώπου σ' ὅλες τῆς ζωῆς τὶς ἐκφάνσεις.

Γιατί μόνο ἂν ὁ Χριστιανισμὸς δώσῃ στὴν ἐποχὴ μας τὸν ἄρτιο ἄνθρωπο, θὰ μπορέσῃ νὰ ἐτοιμάσῃ τὴν καινούργια ἐποχὴ ποῦ τὴν ζητοῦν, τοῦ σημερινοῦ βασανισμένου ἀνθρώπου οἱ στεναγμοὶ καὶ τοῦ Οὐρανοῦ τὸ πρόσταγμα.

Π. ΜΕΛΙΤΗΣ

Ο ΚΑΙΡΟΣ ΤΟΥ ΘΕΟΥ

τῆς Ἑλενας Μπόνο

Πᾶντε νὰ κλαῖτε γιὰ τὸν ἐαυτὸ σας καὶ γιὰ τοὺς νεκρούς.

Πᾶντε νὰ χορεύετε πάνω σιὸς τάφους.

Δὲν τὸ νιώσατε

πὼς σὲ μᾶς πέφτει τὸ χρέος

περὸτερον ἀπὸ τὰ τέκνα κάθε ἄλλης ἐποχῆς;

Τώρα πρέπει νὰ ξαναφτιάξουμε τὸν κόσμο

μέσα σὴν ψυχὴ καθενός μας

ἢ νὰ χαθοῦμε.

Νὰ θυμηθοῦμε τὴν ὁμοιότητά μας μὲ τὸ Θεὸ

καὶ νὰ κάνουμε τὸ Θεὸ νὰ τὴ θυμηθῇ.

Τώρα πρέπει νᾶχουμε τόση δύναμη

ὥστε νὰ ἐπιβάλλουμε σὴν καρδιὰ τὴν ἐλπίδα,

τὴν ὑπεράνθρωπην ἀγάπη σιὸς ἀνθρώπους

καὶ τὴ θέληση ζωῆς γιὰ ὅλους.

Δὲν εἶναι καιρὸς γιὰ πένθη

καὶ γιὰ τρέλλες.

Εἶναι ὁ καιρὸς αὐτὸς τοῦ Θεοῦ.

Τί περιμένουμε;

Ποιὸ σημεῖο; Ποιὸ θαῦμα;

Κι' ὅμως εἶδαμε σταυρωμένο

σὲ χιλιάδες σώματα

τὸ Χριστό.

Ἀπόδοση: Φοίβου Δέλφη

ΤΕΧΝΙΚΗ ΠΡΟΟΔΟΣ ΚΑΙ ΕΡΓΑΣΙΑ

Γ'.

Είδαμε στο προηγούμενο άρθρο μας, ότι, από ένα σημείο και πέρα, τα μειονεκτήματα της μηχανοποιημένης εργασίας, αντίθετα απ' ό,τι φαίνεται στην επιπόλαιη ματιά, μειώνονται όσο ή στάθμη της τεχνικής προόδου ανεβαίνει. Η μεγάλη τεχνική πρόοδος εξουδετερώνει πολλές από τις ελλείψεις της μικρότερης τεχνικής ανάπτυξης. Η προοδευτική άποψις αποδεικνύεται, για μια ακόμη φορά, ή ορθότερη και μᾶς δείχνει την κατεύθυνσι πού θα πρέπει να ακολουθηθῆ και στο μέλλον. Πραγματικά, ή εξέλιξις της τεχνικής μᾶς επιτρέπει να δραματιζώμεθα την εποχή όπου ή ανθρώπινη ιδιοφυία θα κατορθώσῃ να αναθέσῃ τὸ μεγαλύτερο μέρος τῶν εργασιῶν, πού ἀπὸ τὴ φύσι τους εἶναι αὐτόματες καὶ μηχανικῆς, σὺν φυσικῶν φορέα τους, τὴν μηχανήν. Βρισκόμαστε κιόλας ἐπάνω στὸ δρόμο πού ὀδηγεῖ σὲ μιὰ τέτοια κατάστασι πραγμάτων.

Τὸ ἐργοστάσιο—ρομπότ, πού κινεῖται σχεδὸν μόνο του, κάτω ἀπὸ τὴν ἐπίβλεψι ἐλαχίστου προσωπικοῦ, εἶναι σήμερα πραγματικότης. Καὶ ή διείσδυσις τῆς ἐπιστήμης στοὺς ἀοράτους κόσμους τῶν ἠλεκτρονίων ἀπετέλεσε τὴν ἀφετηρία γιὰ τεχνικῆς πραγματοποιήσεις, πού ἄρχισαν κιόλας νὰ ἀντικαθιστοῦν τὸν ἄνθρωπο, ὅχι μόνο στὶς χειρωνακτικῆς, ἀλλὰ ἀκόμη καὶ σὲ ἐκείνες ἀπὸ τὶς διανοητικῆς του λειτουργίεσ, πού ἀπὸ τὴ φύσι τους ἔχουν χαρακτηρῆα μηχανικό. Οἱ ἠλεκτρονικοὶ ἐγκέφαλοι ἔρχονται νὰ ἐκτοπίσουν τὴν ἀνθρώπινη σκέψι ἀπὸ κάθε μὴ δημιουργικῆ, μηχανικῆ της ἐνέργεια. Ὅλοι ἔχομε ἀκούσει ὅτι ὑπάρχουν σήμερα ἠλεκτρονικῆς ἀριθμομηχανῆς, ἱκανῆς νὰ ἐκτελέσουν, σὲ διάστημα ἐνὸς τετάρτου τῆς ὥρας, μαθηματικὸς ὑπολογισμοὺς, πού θὰ ἐκάλυπταν πεντακόσιες χιλιάδες φύλλα χαρτιοῦ. Καὶ δὲν εἶναι οἱ μόνες. Αὐτὴ τὴ στιγμή βρι-

σκεται στὴ γένεσί της μιὰ καινούργια ἐπιστήμη, ή κυβερνητικῆ, πού βασίζεται στὴν αὐτόματη λειτουργία μεγάλων ἐπιχειρήσεων καὶ ἐργοστασιῶν μὲ τὴ συνδρομὴ ἠλεκτρονικῶν ἐγκεφάλων. Μετὰ τὴν ἀνεργία τῶν ἐργατῶν ἀπειλεῖται καὶ ή ἀνεργία τῶν ὑπαλλήλων! (1)

Ὅμως πρέπει ἐδῶ νὰ ἀντισταθοῦμε σὺν πειρασμῶ νὰ τρέξουμε μὲ τὴ σκέψι πρὶν ἀπὸ τὰ γεγονότα καὶ νὰ βάλουμε ἰσχυρὸ χαλινὸ στὴ φαντασία μας, ὥστε νὰ μὴ φθάσωμε στὸ σημείο νὰ ὄνειρευόμαστε ὀρθοιοι. Η ἔννοια μιᾶς ἀνθρωπότητος, ὅπου ὅλοι θὰ εἶναι ἀνεργοι, μὲ τὴν ἔννοια ὅτι θὰ ἔχουν ἐκτοπισθῆ ἀπὸ τὴν παραγωγικὴ τους ἐργασία ἀπὸ τὴν μηχανή, εἶναι κάτι, πού, σήμερα τοῦλάχιστον, μᾶς φαίνεται

(1) Στὶς σχετικῆς πληροφορίες, πού θλέπουν τὸ φῶς στὶς σελίδες τοῦ διεθνοῦς τύπου, δὲν μπορεῖ ἀκόμη κανεὶς νὰ ξεχωρίσῃ τὸν θρῦλο ἀπὸ τὴν πραγματικότητα. Πάντως φαίνεται ὅτι ή νέα ἐπιστήμη ὑπόσχεται μεγάλες πραγματοποιήσεις. Μία καὶ μόνη μηχανή θὰ εἶναι ἱκανὴ νὰ ἀντικαταστήσῃ ἑκατοντάδες ὑπαλλήλων, γραφέων καὶ λογιστῶν, καὶ νὰ ἐτοιμάζῃ μέσα σὲ 40 λεπτά τῆς ὥρας τὶς μισθοδοτικῆς καρτέλλες 100.000 ἐργατῶν! Καὶ ἂν πιστέψῃ κανεὶς ὀρισμένες δηλώσεις ἀρμοδίων, ὑπολογίζεται ὅτι μὲ τὴν ἐφαρμογὴ τῆς κυβερνητικῆς θὰ καταστοῦν περιττῆς οἱ ὑπηρεσίεσ τοῦ 80% τῶν ἐργατῶν καὶ τοῦ 20% τῶν ὑπαλλήλων πού ἀσχολοῦνται σήμερα στὶς ἐργασίεσ παραγωγῆς, πωλήσεως καὶ διανομῆς. Τέτοιεσ προβλέψεις, βέβαια, θέτουν καὶ πάλι τὸ πρόβλημα τῆς ἀνεργίας καὶ τοῦ δίνου καινούργια δέξυτητα. Ὅμως, ὅπως εἶπαμε καὶ στὴν ἀρχὴ τῶν ἄρθρων μας, σκοπὸς μας δὲν εἶναι νὰ ξεετάσωμε ἐδῶ τὸ δραματικὸ αὐτὸ πρόβλημα τοῦ τεχνικοῦ πολιτικοῦ. Ἄν τὸ ἀναφέρωμε, τὸ κάνομε μόνο καὶ μόνο σὲ συσχετισμὸ μὲ τὸ κεντρικὸν μας θέμα, πού μένει πάντοτε ή ἐρευνα, ἐὰν ή μηχανή ἐστέρησε τὴν ἀνθρώπινη ἐργασία ἀπὸ τὴν δημιουργικότητά της.

έξωφρενικό. Και αν ακόμη αγνοήσωμε τὸ ὅτι ὑπάρχουν ζωτικοὶ γιὰ τὸν ἄνθρωπο τομείς τῆς παραγωγῆς, πὺν δὲν ἀνέχονται τὴν ὀλοκληρωτικὴν τοῦλάχιστον μηχανοποίησιν (ὅπως ἡ καλλιέργεια τῆς γῆς ἢ ἡ κατασκευὴ κατοικιῶν) καὶ πάλι μένει τὸ γεγονός ὅτι ἡ τεχνικὴ πρόοδος εἶναι πολὺ μακρὰ ἀπὸ τοῦ νὰ πραγματοποιήσῃ, κατὰ τρόπον καθολικόν, ἕναν τέτοιον ἄθλο. Καὶ λογικὸ εἶναι παρ' ὅλες τὶς ἕως τώρα μυθιστορηματικὰς ἐπιτυχίας τῆς, παρ' ὄλο πὺν πολλὰ πράγματα πὺν ἐθεωροῦντο ἄλλοτε φανταστικά, ἔγιναν χειροπιαστὴ πραγματικότης, νὰ διατηρήσωμε μιὰ ἐπιφυλακτικὴν καὶ νὰ ἀμφισβητήσωμε ἂν θὰ πραγματοποιηθῆ ποτὲ ἕνα τέτοιον κατόρθωμα. Ὡστόσο αὐτὸ τὸ ὄνειρο, αὐτὴ ἡ οὐτοπία, μᾶς δείχνει ἕνα ὄριο, πὺν ἴσως δὲν θὰ μπορέσῃ ποτὲ νὰ φθάσῃ, πρὸς τὸ ὅποιον ὄμως ὄλο καὶ περισσότερον θὰ τείνῃ ὁ τεχνικὸς πολιτισμὸς. Εἶναι γεγονός ἀναμφισβήτητο, ὅτι ζοῦμε μιὰ ἐξαιρετικὰ βαρυσήμαντη κοσμοϊστορικὴ ἐξέλιξι. Ἡ παραγωγικὴ ἐργασία τοῦ ἀνθρώπου⁽²⁾, πὺν ἀπετέλεσε ἐπὶ πολλοὺς αἰῶνας ἕναν ἀπὸ τοὺς πρώτους παράγοντας τῆς ζωῆς, ὑφίσταται μιὰ προοδευτικὴ μείωσι. Ἄν δὲν ἔγινε ἀκόμη ἀνεργὸς ὁ ἄνθρωπος, ἐργάζεται σήμερον πολὺ λιγώτερον ἀπὸ ἄλλοτε. Ὁ βιοτέχνης μὲ τοὺς μαθητευομένους του, γιὰ νὰ προφθάσῃ τὶς παραγγελίας του, ἦταν ἀναγκασμένος νὰ παρατείνῃ τὴν ἐργασία του σὲ συνεχῆ νυχτέρια. Σήμερον ὁ χρόνος τῆς ἐργασίας ἔχει μειωθῆ κατὰ 40% περίπου καὶ τὸ ἐξάωρον, πὺν ὠνευρεῖσθαι ὁ Θωμᾶς Μῶρος στὴν οὐτοπία του, κοντενεὶ νὰ γίνῃ πραγματικότης⁽³⁾.

Ἔτσι ὁ ἄνθρωπος ἀρχίζει νὰ ἔχη δύο ζωάς. Τῇ ζωῇ τῆς παραγωγικῆς ἐργασίας, πὺν εἶναι ἀναγκαία γιὰ νὰ κατασκευάσῃ τὰ ὑλικά ἀγαθὰ πὺν τοῦ χρειάζονται

καὶ τῇ ζωῇ πὺν βρῖσκαται ἔξω ἀπὸ τὴν ἐργασία του αὐτῆ. Ὅσο ἡ τεχνικὴ πρόοδος γίνεται μεγαλύτερη, ἢ πρώτη χάνει σὲ σημασία, ἐνῶ ἡ δευτέρη κερδίζει. Ἡ μηχανὴ χειραφετεῖ τὸν ἄνθρωπον ἀπὸ τὴν παραγωγικὴν δουλειὰ καὶ τοῦ δίδει ἕνα περιθώριον ἐλευθέρου χρόνου ὄλο καὶ μεγαλύτερον. Μ' αὐτὸν τὸν τρόπο γίνονται ταυτόχρονα δύο πράγματα: Ἀπὸ τὸ ἕνα μέρος τὸ μαρτύριον τῆς καταμερισμένης ἐργασίας περιορίζεται χρονικὰ καί, φυσικά, γίνεται ἐλαφρότερον. Ἀπὸ τὸ ἄλλο, ὁ ἴδιος ἄνθρωπος, πὺν τὴ μισὴ μέρα ἐργάζεται σὰν ἐξάρτημα μιᾶς μηχανῆς, μπορεῖ, διαθέτοντας τὴν ἄλλη μισή, νὰ γίνῃ μὲ κατὰλληλη διαπαιδαγώγησιν καὶ ὅ,τι ἄλλο θὰ τὸν ὠθοῦσαν οἱ ἐσωτερικὲς του διαθέσεις καὶ κλίσεις. Καὶ τοῦτο, εἴτε στὸν τομέα τῆς μορφώσεως, τῆς καλλιτεχνικῆς ἐπιδόσεως, τῆς κοινωνικῆς δράσεως, εἴτε ἀκόμη τῆς ἐκλεπτυσμένης βιοτεχνικῆς παραγωγῆς, πὺν νὰ δίνῃ ἕνα τόνο ποικιλίας καὶ καλλιτεχνικοῦ αἰσθήματος μέσα στὴν ὁμοιομορφία τοῦ βιομηχανικοῦ προϊόντος.

Ἀνοίγονται, ἔτσι, καινούργιες προοπτικὲς γιὰ μιὰ δημιουργικότερη διαμόρφωσιν τῆς ἀνθρωπίνης ζωῆς. Ἡ ἀξιοποίησις τοῦ ἐλευθέρου χρόνου, τὸ γέμισμά του μὲ μορφὲς δημιουργικῆς ἐργασίας, πὺν δὲν θὰ πηγάζῃ ἀπὸ τὸν ἐξαναγκασμὸν τῆς ὕλικῆς ἀνάγκης, ἀλλὰ ἀπὸ τὴν ἐσωτερικὴν παρόρμησιν, τὴν ἔφεσιν τῆς δημιουργίας, δηλαδὴ μιᾶς ἐργασίας, πὺν δὲν θὰ εἶναι βιοπάλη, ἀλλὰ, γιὰ νὰ θυμηθοῦμε ὅσα εἶπαμε στὴν ἀρχή, ἀποστολή, μπορεῖ νὰ ἀνυψώσῃ τὴν ἀνθρωπίνην προσωπικότητα καὶ τὸν ἀνθρώπινον πολιτισμὸν σὲ μιὰ θέσιν πολὺ ἀνώτερη ἀπὸ ἐκείνην, πὺν εἶχε πρὶν ἀπὸ τὴν ἀνάπτυξιν τῆς μεγάλης τεχνικῆς προόδου. Μία νέα γενεὰ ἀνθρώπων, περισσότερον ἐλευθέρων καὶ δημιουργικῶν, καλεῖται νὰ διαδεχθῆ τὶς γενεάς, πὺν ἐπὶ αἰῶνας τώρα ἔζησαν κάτω ἀπὸ τὴν πίεσιν τῆς ἀνάγκης γιὰ συντήρησιν. Καὶ τὸν ἰδρώτα γιὰ τὸ καθημερινὸ ψωμὶ καλεῖται νὰ ἀντικαταστήσῃ, σὲ ἕνα μεγάλο ποσοστὸ, ὁ πνευματικὸς μόχθος καὶ ἰδρώτας γιὰ τὴν καθημερινή, πνευματικὴ τροφή τῆς δημιουργίας, πὺν εἶναι ἐξ ἴσου ἀπαραίτητη, τόσο γιὰ τὴν σωματικὴ ὅσο καὶ γιὰ τὴν ψυχικὴ μας ζωή.

(2) Διασαφηνίζομε ὅτι μὲ τὸν ὄρον «παραγωγικὴ ἐργασία» ἐννοοῦμε πάντοτε τὴν ἐργασία γιὰ τὴν παραγωγή ὑλικῶν ἀγαθῶν.

(3) Ὁ J. Fourastié ὑπολογίζει τὴν μείωσιν τοῦ χρόνου ἐργασίας μεταξὺ τοῦ 1910 καὶ τοῦ 1939 ἀπὸ 3.500 ὥρες ἐτησίως σὲ 2000. Βλ. *Le grand espoir du XX siècle* σελ. 184.

Αυτός ο ελεύθερος χρόνος αποτελεί ένα αντίλαγμα, ένα αντίβαρο στις κακές συνέπειες της μηχανοποίησης, που ο πνευματικός άνθρωπος πρέπει να το εκτιμήσει στην όρθή του αξία και σημασία. Πρόκειται για μια αληθινή απελευθέρωση, που προσφέρει στο ανθρώπινο πνεύμα ή μηχανή. Όμως και αυτή, όπως και κάθε άλλη χειραφέτηση, κάθε άλλο βήμα προόδου, είναι στην ουσία της μόνον μία δυνατότης. Και γι' αυτό, αναπόσπαστα συνδεδεμένη με κινδύνους. Ο ελεύθερος χρόνος είναι μία δυνατότης και το πᾶν εξαρτάται από την καλή ή κακή χρησιμοποίησή του, με μια λέξη την αξιοποίησή του. Ο κίνδυνος μας κακής χρήσεώς του είναι σήμερα μεγάλος, όταν μάλιστα σκεφθούμε, ότι ο χρόνος αυτός παρέχεται στο σύγχρονο άνθρωπο έντελως δωρεάν. Ο Παῦλος και άλλοι μεγάλοι του πνεύματος τὸν ἐξησφάλιζαν με τὸν ὑπεράνθρωπο μόχθο τῆς νυκτερινῆς ἐργασίας και τὴν λιτότητα μιᾶς ἀσκητικῆς ζωῆς. Ἀντίθετα, ὁ νεώτερος ἄνθρωπος τὸν παίρνει ἀπ' εὐθείας ἀπὸ τὴ μηχανή, μέσα σὲ μιὰ προοδευτικὴ χαλάρωση τῶν δεσμῶν τῆς ὑλικῆς ἀνάγκης και, πολλές φορές, μαζί με τὴν ἀφθονία τῶν ὑλικῶν ἀγαθῶν. Στὴν πρώτη περίπτωσι τὸ πνευματικὸ γεγονός, ὁ ἔντινος πόθος γιὰ δημιουργία ὁδηγεῖ στὴν ὑπερνίκησι τοῦ χρόνου και τῆς ὑλικῆς ἀνάγκης. Ἀντίθετα, στὴ δεύτερη, ὁ χρόνος παρέχεται πρὶν ὑπόρρηξιν ἢ ἀντίστοιχην πνευματικὴν ὠρίμανσις, πρὶν ὁ πόθος αὐτὸς γεμίσει τὴν ψυχὴ τῆς ἀνθρωπότητος στὴν ἔκτασι πού θὰ ἔπρεπε, γιὰ νὰ τὴν κἀνῃ ἀξία τῆς δωρεᾶς. Ὑπάρχει ἐδῶ ἕνας κίνδυνος τεράστιος γιὰ τὴν ἐξέλιξι τοῦ πολιτισμοῦ μας. Ὑπάρχει ἐκεῖνη ἢ μοιραία διαφορὰ φάσεως ἀνάμεσα στὴν πρόοδο τῶν τεχνικῶν μέσων και τὴν πνευματικὴν πρόοδο, ἀνάμεσα στὸν τεχνικὸ και τὸν πνευματικὸ πολιτισμὸ, πού τὴν ἀνακαλύπτει ὁ ἐρευνητὴς τῆς νεωτέρας πολιτιστικῆς ἱστορίας σὲ κάθε του βῆμα.

Ὁ τρόπος, με τὸν ὁποῖον ὁ ελεύθερος χρόνος χρησιμοποιεῖται στὴν ἐποχὴ μας, δικαιολογεῖ, νομίζομε, τοὺς φόβους αὐτοῦ και κάθε ἄλλο παρὰ ἐνθάρρυνσι μᾶς δίνει γιὰ τὴν ἀντιμετώπισι τοῦ μέλλοντος. Δὲν

θέλομε βέβαια νὰ ἀγνοήσωμε τὶς περιπτώσεις, ὅπου ὁ χρόνος αὐτὸς παίρνει μιὰν ἀληθινὴν ἀξιοποίησι. Ὅμως, σὲ το μεγαλύτερο μέρος, τὸ καινούργιο κομμάτι ζωῆς πού χάρισε στὸν ἄνθρωπο ἢ τεχνικὴ πρόοδος, γέμισε ἀπὸ ἐκδηλώσεις ἐπιβλαβεῖς και κατώτερες, στερημένες ἀπὸ δημιουργικότητα. Ἡ μᾶλλον δὲν ἐγέμισε με τίποτε, ἀπετέλεσε ἕνα μεγάλο κενὸ γεμᾶτο ἀπὸ ἀνία. Κι' αὐτὸ, μέσα σὲ μιὰν ἄλιστικὴ ἀτμόσφαιρα, πού ἐπαυξάνεται ἀπὸ τὸν πλοῦτο τῶν ἀνέσεων και τῶν κομφῶν πού ἐδημιούργησε ἢ τεχνικὴ. Μπροστὰ σὲ τέτοιο θέαμα δὲν ἔχουν καθόλου ἄδικο ὅσοι ἐτόνισαν, ὅτι τὸ μεγαλύτερο κακὸ πού ἔφερε μαζί τῆς ἢ τεχνικὴ πρόοδος εἶναι ἢ ἀργία. Καὶ μαζί μ' αὐτοὺς ὅλοι ἐκεῖνοι πού διερωτῶνται, βλέποντες τὰ πράγματα ἀπὸ τὴν πνευματικὴ σκοπιὰ, μήπως ἀπὸ μιὰ τέτοια κατάστασι, δὲν πρέπει νὰ προτιμήσωμε τὴν παλαιὰ θέσι τοῦ ἀνθρώπου, ὅταν τὸ βᾶρος τῆς βιοπάλης, ὅσοδήποτε συντριπτικὸ, ἀποτελοῦσε μιὰ προστασία ἀπέναντι στοὺς πνευματικοὺς κινδύνους, πού ἀπειλοῦν ἐκεῖνον, πού, ἀπὸ τὴν μιὰ ὥρα στὴν ἄλλη και χωρὶς τὴν ἀπαιτουμένη πνευματικὴ προπαρασκευὴ, βρίσκεται ἐλευθερωμένος ἀπὸ τὰ δεσμὰ τῆς ὑλικῆς ἀνάγκης. Ὅλοένα και περισσότερος ἐλευθερος χρόνος, ὅλοένα και περισσότερα ὑλικά ἀγαθὰ και κομφῶρ μέσα σὲ μιὰ ἀτμόσφαιρα ἄλιστικῆς θεωρήσεως τῆς ζωῆς, νὰ, πραγματικά ἕνας ἰδεώδης συνδυασμὸς γιὰ τὸ κατέβασμα τοῦ ἀνθρώπου!

Ὅμως αὐτὸς ὁ κίνδυνος δὲν πρέπει νὰ μᾶς ἀποθαρρύνῃ, οὔτε νὰ μᾶς κἀνῃ νὰ στρέψωμε τὸ βλέμμα μας πρὸς τὰ πίσω και νὰ νοσταλγοῦμε προηγούμενες ἐποχές, ὅπως ἔκαμαν τὸσο ἀπὸ τοὺς διανοητὰς και φιλοσόφους, πού ἦλθαν σὲ ἐπαφὴ με τὰ προβλήματα τῆς τεχνικῆς προόδου. Ἄς παρατηρήσωμε τὴν ἴδια τὴν ἀνθρώπινη φύσι. Ὁ αὐτοματισμὸς ἀποτελεῖ μέρος τῆς οὐσιαστικῆς. Ἐνα μεγάλο πλῆθος ἀπὸ τὶς σωματικῆς, ἀλλὰ και τὶς ψυχικῆς μας κινήσεις γίνεται μηχανικά, αὐτόματα, ἀσυνείδητα. Εἴμαστε τόσο αὐτόματα, ὅσο και πνεύματα, ὅπως ἔγραφε ὁ Πασκάλ(4).

(4) Pensées IV, 252. Ed. Lutetia.

Και τὸ γεγονός αὐτὸ ὄχι μόνον δὲν μᾶς μηχανοποιεῖ, ἀλλὰ, ἀντίθετα, ἀποτελεῖ προϋπόθεσι τῆς ἐλευθερίας τοῦ πνεύματός μας, πού, χάρις σ' αὐτὸν ἀκριβῶς τὸν αὐτοματισμό, μπορεῖ νὰ ἐπιδοθῇ σὲ ἀνώτερες ἀπασχολήσεις. Κάτι τέτοιο συμβαίνει καὶ μετὰ τὴ γενικὴ εἰκόνα τοῦ πολιτισμοῦ. Ὅσο μεγαλύτερος γίνεται ὁ αὐτοματισμός, τόσο πλεονάζουσιν οἱ πνευματικὲς δυνάμεις⁽⁵⁾. Καὶ ὅπως δὲν μπορούμε νὰ ποῦμε, ὅτι θὰ ἦταν καλύτερα νὰ ἔκανε ὁ ἄνθρωπος ὅλες τὶς κινήσεις του μετὰ σκέψι καὶ καταβολὴ πνευματικῆς ἐνεργείας (νὰ περπατᾷ μετὰ σκέψι, νὰ ἀναπνέη μετὰ σκέψι, νὰ μὴν κἀνὴ αὐτόματα ὀρισμένους πράξεις τῆς ἀριθμητικῆς), καὶ τοῦτο γιὰ νὰ μὴ τοῦ μένη καιρὸς νὰ σκέπτεται ἢ νὰ κἀνὴ τὸ κακόν, ἄλλο τόσο δὲν μπορούμε νὰ ποῦμε ὅτι δὲν πρέπει νὰ μηχανοποιηθῇ ἡ παραγωγικὴ ἐργασία ἢ γενικότερα νὰ μὴν αὐξηθῇ ὁ αὐτοματισμός, γιὰ νὰ μὴν προκίψουν κίνδυνοι πνευματικῆς καταπτώσεως τοῦ πολιτισμοῦ.

Ἡ μηχανὴ καὶ ἡ μεγάλη τεχνικὴ πρόοδος εἶναι ἐπιτεύγματα πού μᾶς δείχνουν, ὅτι τὸ ἀνθρώπινο πνεῦμα ἔφθασε σὲ ἕνα βαθμὸ ὀριμάνσεως σημαντικῆς. Ἐρχονται σὲ ὄρα ὅπου, ὅπως μαρτυρεῖ ἡ ἱστορία τοῦ πολιτισμοῦ, ὁ ἄνθρωπος θὰ ἔπρεπε νὰ εἶναι ἱκανὸς νὰ τὶς δαμάσῃ καὶ νὰ ξέρῃ νὰ καρπωθῇ τὰ ὀφέλη τους. Ὅμως ἡ πνευματικὴ ὀπισθοδρομήσεις τὸν ἔκανε

(5) Αὐτὴ ἡ ἀποδέσμευσις δὲν γίνεται μόνον μετὰ τὴν παροχὴ ἐλευθέρου χρόνου, ἀλλὰ ὑπάρχει ἀκόμη καὶ τὴν ὥρα τῆς μηχανοποιημένης ἐργασίας. Ὁ Αὐγουστίνος ἐπαινοῦσε τὴ χειρωνακτικὴ ἐργασία ἀκριβῶς γιὰτὶ δίνει μιὰν ἐλευθερίαν στὸ πνεῦμα νὰ σκέπτεται τὰ πράγματα πού ἔχουν σχέση μετὰ τὸν Θεόν. Καὶ ἀναφορὰς ἐργασιῶν τῆς βιομηχανίας χαρακτηρίζουν ὡς πλεονέκτημα τῆς μηχανοποιημένης δουλειᾶς ὅτι μετὰ τὸν αὐτοματισμό τῆς ἀφίνει τὴν σκέψιν ἐλεύθερη νὰ περᾷ ὅπου τῆς ἀρέσει. «Ἀπὸ τοὺς ὄμους καὶ κάτω ρομπότ, ἀπὸ τοὺς ὄμους καὶ ἐπάνω φιλόσοφος», γράφει χαρακτηριστικὰ ἕνας ἀπ' αὐτούς. Ναι, μόνον πού πρέπει νὰ ξέρῃ κανεὶς τὸ εἶδος καὶ τὴν ποιότητα τῆς φιλοσοφίας του γιὰ νὰ κρίνῃ κατὰ πόσον θὰ συμφωνήσῃ ἢ ὄχι μαζὶ του στὸ ὅτι πραγματικὰ ἔχομε μπροστὰ μας ἕνα πλεονέκτημα τῆς μηχανοποιημένης ἐργασίας.

νὰ μὴ τὸ κατορθώῃ. Ὁ πολιτισμὸς μας ἔχει ἀνάγκη ἀπὸ καινούργιες πνευματικὲς δυνάμεις, ἀπὸ καινούργιο πνευματικὸ αἷμα, πού θὰ τὸν κἀνὴ ἱκανὸ νὰ ἀναμετρηθῇ μετὰ θάρρος τὸ πλάτος τῶν καινούργιων ὀριζόντων πού τοῦ ἀνοίγουν γεγονότα, ὅπως ἡ τεχνικὴ πρόοδος, καὶ νὰ ριχθῇ στὴν κατάκτησί των. Ἐνας πνευματικὸς πολιτισμὸς θὰ εἶναι ἱκανὸς νὰ ἐξουδετερώσῃ τοὺς κινδύνους τῆς μεγάλης τεχνικῆς προόδου, νὰ ἀξιοποιήσῃ τὸν ἐλεύθερο χρόνον πού αὐτὴ θὰ τοῦ παρέχῃ καὶ νὰ ἀνυψώσῃ τὴν ἐργασία ἀπὸ τὴν μορφὴ τῆς βιοπάλης τῆς ρουτίνας καὶ τοῦ αὐτοματισμοῦ, στὶς ἀνώτερες μορφὰς τῆς ἀποστολῆς καὶ τῆς δημιουργίας.

Θὰ πρόκειται φυσικὰ γιὰ ἕνα τεράστιον ἔργο μορφώσεως καὶ διαπαιδαγωγήσεως τῶν λαϊκῶν μαζῶν. Ἐγχείρημα μεγάλο, πού τὸ μέγεθός του μαρτυρεῖ γιὰ τὸ πνευματικὸ ὕψος, πού θὰ πρέπει νὰ ἔχῃ ὁ πολιτισμὸς, ὅστε νὰ κατορθώσῃ νὰ τὸ ἀντιμετωπίσῃ μετὰ ἐπιτυχία. Ὅχι μόνον ἡ καθοδήγησις τοῦ ἀτόμου γιὰ νὰ ἀνακαλύπτῃ καὶ νὰ ἐκδηλώσῃ τὸν ἀνώτερον ἑαυτό του, ἀλλὰ καὶ ἡ δημιουργία νέων τομέων δημιουργικῆς ἐργασίας θὰ ἀποτελέσῃ περιεχόμενον τοῦ ἔργου αὐτοῦ. Καὶ πρῶτ' ἀπ' ὅλα ἡ καλλιέργεια τῆς συνειδήσεως, ὅτι ἡ τεχνικὴ πρόοδος δὲν μᾶς δόθηκε γιὰ νὰ ἔχομε περισσύτερον χρόνον γιὰ διασκέδασιν καὶ ἀργολογίαν⁽⁶⁾, ἀλλὰ γιὰ νὰ διαθέτωμε μεγαλύτερη ἐλευθερίαν καλλιέργειας τοῦ ἑαυτοῦ μας, δημιουργίας καὶ προσφορᾶς στὸ κοινωνικὸ σύνολον.

Μποροῦμε τώρα νὰ συνοψίσωμε τὰ ὅσα εἶπαμε στὴν σειρὰ αὐτὴ τῶν τριῶν ἀρθρῶν μας στὰ ἑξῆς:

1. Εἶναι ἀναμφισβήτητο, ὅτι ἡ τεχνικὴ πρόοδος ἐμηχανοποίησε σὲ μεγάλο βαθμὸ τὴν ἀνθρώπινην ἐργασίαν, μετὰ δυσάρεστες συνέπειες γιὰ τὴν ψυχικὴν καὶ νευρικὴν ἰσορροπίαν μεγάλων κατηγοριῶν ἐργαζομένων ἀνθρώπων.

2. Εἶναι ἐπίσης ἀλήθεια, ὅτι ἕνα μέρος τῶν δυσἀρεστῶν αὐτῶν συνεπειῶν μπορεῖ

(6) Χωρὶς βέβαια μ' αὐτὸ νὰ ἀρνούμεθα τὴν ἀνάγκη τῆς ψυχαγωγίας, πού εἶναι μιὰ ἔντονη ἀπαιτήσις τῆς φύσεώς μας. Ὡς

νά εξουδετερωθῆ μὲ μιὰ καλύτερη ὀργάνωσι τῆς ἐργασίας, πὺν νὰ λαμβάνη περισσότερο ὑπ' ὄψι τῆς τὸν παράγοντα «ἄνθρωπος». Καὶ τοῦτο χωρὶς καθόλου νὰ μειώνεται, ἀλλὰ, ἀντίθετα, μᾶλλον νὰ αὐξάνη ἡ στάθμη τῆς παραγωγῆς.

3. Ἡ ἴδια ἡ τεχνικὴ πρόοδος, μὲ τὴν συνεχῆ αὐξήσι τῆς, ἔρχεται νὰ μειώση τὸν ἀριθμὸ τῶν ἐργατῶν, πὺν ἡ ἴδια κατέστησε ἐξαρτήματα τῆς μηχανῆς καὶ νὰ δημιουργήση ἓνα νέο τύπο ἐργάτου, ἀντιπροσωπευτικὸ τοῦ μελλοντικοῦ τεχνικοῦ πολιτισμοῦ, τὸν εἰδικευμένο ἐργάτη, πὺν ἐλέγχει καὶ διευθύνει τὴν μηχανή, ἀντὶ νὰ εἶναι δούλος τῆς.

4. Ἀκόμη, οἱ δυσάρεστες συνέπειες τῆς μηχανοποιήσεως ἀντισταθμίζονται κατὰ ἓνα μέρος ἀπὸ τὰ ἄλλα πλεονεκτήματα πὺν μᾶς ἐχάρισε ἡ τεχνικὴ πρόοδος (αὐξήσις τῆς ἀποδόσεως τῆς ἐργασίας, ἀνύψωσις τοῦ βιοτικοῦ ἐπιπέδου κλπ.).

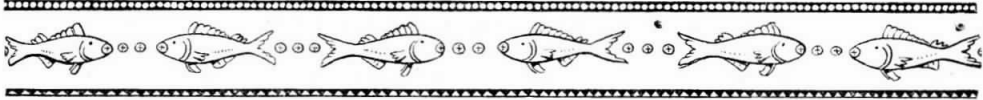
5. Ἀνάμεσα σ' αὐτὰ τὰ πλεονεκτήματα, ἰδιαίτερη θέσι παίρνει ἡ παροχὴ ἐλευθέρου χρόνου. Αὐτὸς ὁ ἐλεύθερος χρόνος, πὺν ὅσο πάει καὶ αὐξάνει, μᾶς δείχνει ἓνα ἀπὸ τὰ κύρια χαρακτηριστικὰ τοῦ πολιτισμοῦ τοῦ μέλλοντος. Τὸν χωρισμὸ τοῦ βιοποριστικοῦ περιεχομένου τῆς ἐργασίας ἀπὸ τὸ δημιουργικὸ τῆς νόημα. Ἀπ' ἐδῶ καὶ ἔμπρός, ὁ ἄνθρωπος θὰ ἀναζητῇ τὴν ἔκφρασι τοῦ ἀληθινοῦ ἑαυτοῦ του, ἔξω ἀπὸ τὸ πεδίο τῆς ἐργασίας του γιὰ τὴν

παραγωγὴ ὑλικῶν ἀγαθῶν. Τὴν ἐλευθερίαν χρόνου, τὴν ἐλευθερίαν κινήσεων τοῦ πνεύματος, πὺν οἱ χιλιάδες δούλοι τῶν μεταλλείων τοῦ Λαυρίου ἐξησφάλιζαν στοὺς ἀρχαίους Ἀθηναίους φιλοσόφους καὶ πολιτικούς, τείνει νὰ ἐξασφαλίσῃ σήμερα—καὶ ἀκόμη περισσότερο στὸ μέλλον—ἡ μηχανή, σὲ τεράστιες μᾶζες ἀνθρώπων. Καὶ εἶναι βέβαια ἀλήθεια, ὅτι ὁ ἄνθρωπος τῆς ἐποχῆς μας δὲν ἔμαθε ἀκόμη νὰ χρησιμοποιῇ τὴν ἐλευθερίαν αὐτὴν κατὰ τὸν καλύτερον τρόπο. Ὅμως, αὐτὸ δὲν πρέπει νὰ μᾶς κάνη νὰ μοιάσωμε μὲ ἐκείνους τοὺς μαύρους δούλους, πὺν ἀπληθεθέρωσε ὁ ἐμφύλιος ἀμερικανικὸς πόλεμος καὶ πὺν προτιμοῦσαν νὰ μείνουν κοντὰ στοὺς παληοὺς των κυρίους, γιὰτὶ δὲν ἤξευραν τί νὰ τὴν κάνουν τὴν ἐλευθερίαν τους. Ἀντίθετα, πρέπει νὰ ἐργαζώμεθα γιὰ τὴ δημιουργίαν τῶν πνευματικῶν ἐκείνων προϋποθέσεων, τῆς πνευματικῆς ἐκείνης προόδου, πὺν θὰ διδάξῃ καὶ θὰ ὀδηγήσῃ στὸ μέλλον στὴν ὀρθὴ χρῆσι καὶ ἀξιοποίησι τοῦ ἐλευθέρου χρόνου.

Μὲ μιὰ λέξι, τὸ πρόβλημα τῆς μηχανοποιημένης ἐργασίας θὰ ἀντιμετωπισθῇ ἱκανοποιητικὰ μόνον μέσα στὰ πλαίσια μιᾶς καινούργιας ἐποχῆς, πρὸς τὴν ὁποία μᾶς φέρνει ἡ τεχνικὴ πρόοδος. Ἡ, καλύτερα, μέσα στὰ πλαίσια ἑνὸς καινούργιου πολιτισμοῦ, πὺν θὰ εἶναι ταυτόχρονα πνευματικὸς καὶ τεχνικός, θὰ ἀποτελῇ δηλαδὴ μιὰ ἀνώτερη σύνθεσι τῶν πολιτιστικῶν δεδομένων, πὺν γιὰ πρώτη φορὰ, μέσα στὴν ἱστορίαν, καλεῖται νὰ πραγματοποιήσῃ ὁ ἄνθρωπος.

πρὸς τὴ θέσι τῆς ψυχαγωγίας μέσα σ' ἓνα σύγχρονον ἀληθινὸ ἄνθρωπισμό, βλ. καὶ τὸ ἄρθρον τοῦ Π. Μελίτη στο παρὸν τεύχος.

Δ. ΠΥΡΓΙΩΤΗΣ

ΜΑΚΑΡΙΟΣ Ο ΑΙΓΥΠΤΙΟΣ, ΕΝΑΣ ΑΝΘΡΩΠΙΣΤΗΣ

Μεγάλοι άνθρωπισται δὲν ὑπῆρξαν μόνον οἱ τρεῖς Ἱεράρχαι, τοὺς ὁποίους ἐπαρουσίασαν αἱ «Ἀκτίνες» εἰς τὸ τεῦχος τοῦ παρελθόντος Ἰανουαρίου. Ὑπάρχει πλοῦτος ἀνθρωπιστικὸς εἰς ὅλην τὴν ἀρχαίαν χριστιανικὴν παράδοσιν καὶ εἶναι στρατιά ὀλόκληρος οἱ ἀνθρωπολόγοι καὶ ἀνθρωπισταὶ τῆς ἀρχαίας Ἐκκλησίας. Τὸ ἀκόμη σπουδαιότερον εἶναι, ὅτι συναντᾷ κανεὶς παρομοίας μορφὰς καὶ εἰς τὰς τάξεις τῶν μοναχῶν, εἰς τὰς ἀκαδημίας τῆς ἐρήμου, κατὰ τὴν φράσιν τοῦ Ζαμπελίου. Μία τοιαύτη μορφή, ἡ ὁποία ἠσχολήθη ἰδιαιτέρως μὲ τὸν ἄνθρωπον, εἶναι ὁ ἀσκητικὸς συγγραφεὺς Μακάριος ὁ Αἰγύπτιος (δ' αἰών). Τὸ εὐρὺ ἐνδιαφέρον, ποῦ παρουσιάζουν αἱ 50 «Πνευματικαὶ Ὁμιλίαι» του καὶ τὸν ἀγήραστον συγχερονισμὸν τῶν θεμάτων του ἀποδεικνύουν ὄχι μόνον αἱ ἀλλεπάλληλοι ἀνὰ τοὺς αἰῶνας ἐκδόσεις των, ἀλλὰ καὶ ἡ πρόσφατος ἀπασχόλησις τῆς ξένης ἐπιστήμης μὲ τὸν Μακάριον, καὶ δὴ τοῦ κορυφαίου φιλολόγου τῆς ἐποχῆς μας Werner Jaeger⁽¹⁾.

Ἀνθρωπιστῆς, λοιπόν, ὁ Μακάριος. Μὲ ἀγάπην καὶ στοργὴν μελετᾷ τὸν ἄνθρωπον, μὲ τὴν ἀπλότητα τῆς ἀληθινῆς σοφίας, χωρὶς περιττὰ σχήματα. Καὶ ἐν πρώτοις κατὰ τρόπον κλασικὸν διαπιστώνει τὴν ἀξίαν τοῦ ἀνθρώπου. Μερικαὶ φράσεις του ἐνθυμίζουσιν ἀρχαίους σοφοὺς: «Μεγάλου ἀξιώματός ἐστιν ὁ ἄνθρωπος!» «Μέγα ἐστὶ τὸ ἀξίωμα τῶν χριστιανῶν, τοσοῦτον, ὡς μηδὲ συγκρίνειν ἔχειν», τονίζει εἰς τὴν ιε' ὁμιλίαν του. Καὶ εἰς τὴν κζ' ἐπαναλαμβάνει: «Γνωθὶ σου τὴν εὐγένειαν, ὦ ἄνθρωπε, καὶ τὸ ἀξίωμα· πῶς τίμιος εἶ, ἀ-

δελφὸς Χριστοῦ, φίλος βασιλέως...». Καὶ παρακάτω: «Ἐπίγνωθι οὖν σου τὴν εὐγένειαν, ὅτι εἰς βασιλικὸν ἀξίωμα ἐκλήθης, γένος ἐκλεκτόν, ἱεράτευμα καὶ ἔθνος ἅγιον». Καὶ ἄλλου: «Οἱ ὄντως ὄντες χριστιανοὶ εἶναι «βασίλεις καὶ κύριοι καὶ θεοὶ» (θ' καὶ ιζ' καὶ κζ'). Ἐντεῦθεν κοῖ χριστιανοὶ τιμῖαν οἶδασι τὴν ψυχὴν ὑπὲρ πάντα τὰ δημιουργήματα». «Ὁ ἄνθρωπος ὑπὲρ πάντα τὰ σκευὴ τίμιός ἐστιν» (ιε').

Ἄς μὴ νομίση κανεὶς ὅτι αὐτὰ ἐγράφησαν τὸν Δ' π. Χ. αἰῶνα. Τὸν Δ' μ. Χ. ἐγράφησαν. Καὶ ἀποτελοῦν ἓνα αἰώνιον διδάγμα τοῦ Χριστιανισμοῦ, ποῦ ἀρχίζει ἀπὸ τὴν Π. Διαθήκην, ἀπὸ τὸν Δαβὶδ («Τί ἐστιν ἄνθρωπος;... Δόξη καὶ τιμὴ ἑστεφώσας αὐτόν») καὶ τὸν Σολομῶντα («Μέγα ἄνθρωπος») καὶ φθάνει ἕως τὴν Βυζαντινὴν θεολογίαν τοῦ ΙΔ' αἰῶνος μὲ τὸν Νικ. Καβάσιλαν («οὐδὲν ἱερώτερον τοῦ ἀνθρώπου»).

★

Εἰς τὴν α' ὁμιλίαν τοῦ Μακαρίου ὑπάρχει ὁ ἐξῆς χαρακτηρισμὸς τῆς ψυχῆς: «Ἔστι κτίσμα τὴν νοερόν καὶ ὠραῖον καὶ μέγα καὶ θαυμαστόν καὶ καλὸν ὁμοίωμα καὶ εἰκὼν Θεοῦ». Διὰ τοῦτο δὲν εἶναι παράδοξον ὅτι «μῖα ψυχῆς πίστιν καὶ πλοῦτον οὐκ ἀναλογεῖ πᾶσα ἡ δόξα καὶ τὸ κάλλος τοῦ οὐρανοῦ καὶ τῆς γῆς καὶ ἡ λοιπὴ διακόσμησις τε καὶ ποικιλία καὶ πλοῦτος καὶ ὠραιότης καὶ τρυφή τῶν δρωμένων» (δ'). «Μέγα τοίνυν καὶ θεῖον ἔργον καὶ θαυμαστόν ὄντως ἐστὶν ἡ ψυχὴ!» (μστ'). Ὀλίγοι ἴσως φιλόσοφοι ἐτόνισαν μὲ τόσην σαφήνειαν καὶ ἀπλότητα τὴν ἀξίαν τοῦ μεγάλου αὐτοῦ θησαυροῦ ποῦ κρύβει μέσα του ὁ ἄνθρωπος καὶ ποῦ μόνον ἡ νεωτέρα ψυχολογία ἀρχίζει νὰ προσεγγίξῃ.

Ἄλλ' ἐὰν εἶναι τόσον μεγάλη ἡ ἀξία τῆς ψυχῆς, εἶναι ὅμως γεγονός, κατὰ τὸν ρεαλιστὴν Μακάριον, ὅτι «καὶ εἰς τὴν φύσιν αὐτῶν ἀπομένουσαι ψυχαί, τῷ λογισμῷ ἐπὶ τῆς γῆς ἔρπουσιν, ἐπὶ γῆς λογί-

(1) Two rediscovered works of ancient christian literature: Gregory of Nyssa and Macarius, Leiden 1954. Εἰς τὸ περιοδικὸν αὐτὸ ἔργον τοῦ ὁ Jaeger παραλληλίζει τὰς ιδέας τοῦ Μακαρίου μὲ τοῦ Γρηγορίου Νύσσης, ἀναφέρει δὲ καὶ τοὺς ξένους ἐρευνητὰς τοὺς ἀσχοληθέντας μὲ τὸν Μακάριον (Villecourt Wilmarth Dörries, Strothmann, Stiglmayr, Flemming).

ζονται, ἐπὶ γῆς τὴν δίαίταν ὁ νοῦς αὐτῶν ἔχει» (δ'). «Ὅπως ἐπίσης «ἡ γυμνὴ ἀπὸ θείας δυνάμεως ψυχῆ, ἢ μὴ φοροῦσα καὶ ἡμφιεσμένη τὸ ἄρρηκτον καὶ ἀφθαρτον καὶ πνευματικὸν ἔνδυμα... πλείονα καὶ αἰσχύνην καὶ ἀτιμίαν παθῶν περιδέβληται» (κ').

Ὁ σκοπὸς ὁμῶς τοῦ ἀνθρώπου δὲν εἶναι αὐτός. Εἶναι τὸ «μεστωθῆναι τοὺς λογισμοὺς» (η'), τὸ νὰ ἔλθῃ εἰς «ἡμερότητα πνευματικῆν», εἰς «νοῦς ἀνακαινισμόν, εἰς υγιότητα καὶ ἀνάβλεψιν διανοίας» (δ'). Αὐτὸ τὸ ψυχικὸν μέστωμα κάμνει «τὸν ἄνθρωπον ἐλευθερωθέντα φθάσαι εἰς τὰ τέλεια μέτρα καὶ εἶναι καθαρὸν καὶ ἐλεύθερον» (η'), μᾶς λέγει ὁ στοχαστῆς τῆς ἐρήμου, μὲ ὠριμότητα πού θὰ τὴν ἐξήλενε καὶ ἡ σημερινὴ ἐπιστήμη τοῦ ἀνθρώπου.

★

Διὰ νὰ ἐπιτευχθῇ ὁ σκοπὸς αὐτός, χρειάζεται ἀγών. Ὁ Μακάριος δὲν εἶναι οὐτοπιστῆς. Καὶ εἰς τὸ σημεῖον αὐτὸ χρησιμοποιοεῖ τὰς προσφιλεῖς του εἰκόνας. Ὅπως, λέγει, ὅταν εἰσέλθῃ ληστῆς εἰς τὸ σπίτι σου, σὲ θλίβει καὶ δὲν σὲ ἀφίνει νὰ ἀμεριμνήσῃς, ἀρχίζεις δὲ καὶ σὺ νὰ τὸν κτυπᾷς, δέρεις καὶ δέρεσαι, ἔτσι ὀφείλει καὶ ἡ ψυχὴ «ἀντιτίπτειν καὶ ἀντιμάχεσθαι καὶ ἀντικρούειν». Μὲ τὸν τρόπον αὐτὸν ἀντιμαχομένη ἢ προαίρεσις καὶ ἀγωνιζομένη μὲ πόνον, ἀρχίζει νὰ νικᾷ ἴπτει, ἀλλὰ σηκώνεται· πάλιν ἡ ἁμαρτία τὴν ὀρῖπει κάτω εἰς δέκα ἢ καὶ εἰς εἴκοσιν ἀγῶνας. Ἄλλ' ἐὰν ἡ ψυχὴ μείνῃ σταθερὰ καὶ δὲν χανωθῇ, ἀρχίζει νὰ ὑπερισχῆ καὶ νὰ ἀποφέρῃ τὰ νικητήρια (γ').

Καὶ εἰς τὴν ἐπομένῃν ὁμιλίαν συνεχίζει ὁ βαθὺς ἀνατόμος τῆς ψυχῆς μὲ μίαν ἄλλην εἰκόνα, ἐμπνευσμένην ἀπὸ τὸν ἀρχαῖον στίβον, διὰ νὰ παρουσιάσῃ τὸν καλὸν ἀγωνιστὴν, ὁ ὁποῖος ἔχει τὸ μεγάλο ψυχικὸν ἐφόδιον τῆς «νήψεως», τὸ ἄγρυπνο μάτι τῆς ψυχῆς. «Ὁ οὕτω γοργὸς καὶ συνετός καὶ μετὰ πάσης νήψεως παρερχόμενος, συσφίγγων τὸν χιτῶνα αὐτοῦ, ὑπὸ τοῦ ὀφθαλμοῦ εὐθέως ὀδηγούμενος, φυλάσσει καὶ ἑαυτὸν ἀβλαβῆ καὶ τὸν χιτῶνα τοῦ ἐνδύματος αὐτοῦ ἄκαυστον καὶ ἄσχιστον διατηρεῖ». Ὁμολογουμένως εἰς τὴν ἀ-

νάπτυσιν τῆς θεμελιώδους αὐτῆς ἀληθείας τοῦ πνευματικοῦ ἀγῶνος, οἱ Πατέρες τῆς Ἐκκλησίας καὶ μάλιστα οἱ ἀσκητικοὶ ἢ νηπτικοί,—πόσον χαρακτηριστικαὶ αἱ δύο λέξεις—ἔχουν παραμείνει κλασικοί. Ἐστάθησαν οἱ μεγάλοι προπονηταὶ τοῦ ἀνθρώπου.

Σχετικὴ μὲ τὴν ἔννοιαν τοῦ ἀγῶνος καὶ τῆς νήψεως εἶναι καὶ ἡ ἔννοια τῆς αὐτοκυβερνήσεως, πού κρύβει τόσον ψυχολογικὸν βάθος. Λαμβάνων ἀφορμὴν ἀπὸ τὸ ὄραμα τοῦ προφήτου Ἰεζεκιὴλ εἰς τὴν ἀ' ὁμιλίαν του παρατηρεῖ ὁ Μακάριος: «Τύπον δὲ ἔφερον τὰ τέσσαρα ζῶα, τὰ φέροντα τὸ ἄρμα, αὐτῶν τῶν ἡγεμονικῶν λογισμῶν τῆς ψυχῆς· ὥσπερ γὰρ ὁ ἀετὸς βασιλεύει τῶν ὄρνέων καὶ ὁ λέων τῶν ἀγρίων θηρίων καὶ ὁ ταῦρος τῶν ἡμέρων ζῶων καὶ ὁ ἄνθρωπος τῶν κτισμάτων, οὕτως εἰσὶ καὶ οἱ βασιλικώτεροι λογισμοὶ τῆς ψυχῆς, λέγω δὴ τὸ θέλημα, ἢ συνείδησις, ὁ νοῦς, ἢ ἀγαπητικὴ δύναμις· δι' αὐτῶν γὰρ τὸ ἄρμα τῆς ψυχῆς κυβερνᾶται». Καὶ ἡ εἰκὼν συμπληροῦται μὲ μίαν ἄλλην μεγαλοπρεπῆ εἰκόνα, ἡ ὁποία δίδει τὸ θεμέλιον τῆς αὐτοκυβερνήσεως. «Αὐτὸς ὁ Κύριος ἠνιοχεῖ καὶ ὀδηγεῖ ἐπιστημόνως τὸ ἄρμα τῆς ψυχῆς—ταῖς ἡνίαις τοῦ Πνεύματος—εἰς τὸ οὐράνιον καὶ ἔνθεον φρόνημα. Συγκρίνατε τὴν ἡγεμονικὴν αὐτὴν εἰκόνα μὲ τὴν πτωχείαν τῆς χωρὶς Χριστὸν ἠθικῆς.

★

Μὲ τὸν τρόπον αὐτὸν ἡ ψυχὴ ἀποκτᾷ θαυμαστὰς ιδιότητες. Ἐποκτᾷ «πέτερυγας ἀγίου Πνεύματος πρὸς τὸ ἵπτασθαι ἀκωλύτως εἰς τὸν ἀέρα τῆς θεότητος» (β' καὶ μζ'). Ἐκτὸς ἀπὸ τὴν πτητικὴν αὐτὴν δύναμιν, ἡ ψυχὴ ἀποκτᾷ καὶ μίαν ὑπερφυσικὴν ἀμφίεσιν. «Αὐτὸ τὸ Πνεῦμα ἀμφιάζει» αὐτὴν «ἄρρητα ἄμφια οὐρανοῦ κάλους», «ἐνδύματα βασιλείας φωτὸς ἀρρητου, ἐνδύματα πίστεως, ἐλπίδος, ἀγάπης, χαρᾶς, εἰρήνης, ἀγαθωσύνης, χρηστότητος καὶ πάντα ὁμοίως τὰ ἐξῆς ἐνδύματα φωτός, ζωῆς, θεϊκά, ζῶντα» (γ'), τονίζει ὁ Μακάριος μὲ μυστικὴν ἔξαρσιν, ἀλλὰ καὶ μὲ πείραν προσωπικῆν.

Ἄλλη θαυμαστὴ ιδιότης τῆς ἀνακαινισμένης ψυχῆς εἶναι ὁ νόστιμον καὶ ἄση-

πτον. Καὶ ἐδῶ παρουσιάζεται πάλιν ἡ γλαφυρότης καὶ συγχρόνως ἡ διεισδυτικότητα τοῦ φιλοσόφου τῆς ἐρήμου. Τὸ ἐπουράνιον ἄλας τοῦ Πνεύματος, παρατηρεῖ, ὅταν ἀρτύσῃ τὴν ψυχὴν, τὴν διαφυλάσσει ἄσηπτον καὶ ἀβλαβὴ καὶ τὴν ἀπαλλάσσει ἀπὸ κάθε δυσωδίας. «Ὡσπερ γὰρ κρέας, ἐὰν μὴ ἔχη ἄλας, σέσηπται καὶ πολλῆς δυσωδίας μεμέστωται, ὥστε πάντας ἀποστρέφεισθαι ἐκ τῆς κακίστης ὁσμῆς, καὶ σκώληκες ἔρπουσιν εἰς τὸ σεσηπὸς κρέας καὶ ἐκεῖ ἐννέμονται καὶ ἐσθίουσι καὶ φωλεύουσιν» ἐπὶ δὲ ἔλθῃ τὸ ἄλας, ἀναιροῦνται καὶ ἀπόλλυνται οἱ ἐκεῖ νεμόμενοι σκώληκες καὶ ἡ ὁσμὴ τῆς δυσωδίας παύεται· ἡ γὰρ φύσις τοῦ ἄλατος ἀναιρετικὴ ἐστὶ τῶν σκωλήκων καὶ τῆς δυσωδίας ἀφανιστικὴ» (α').

Ἔτσι γνωρίζει νὰ συνδυάξῃ ὁ Μακάριος τὴν ἐπαγωγικότητα μὲ τὴν βαθύτητα, τὴν θεωρίαν μὲ τὴν πρακτικὴν, κατὰ τρόπον τῶσπον συγκεκριμένον, χωρὶς ἁοριστολογίας.

Μὲ ἰδιαιτέραν τέχνην περιγράφει ὁ συγγραφεὺς μας τὸ ἄλλο ἀπόκτημα καὶ προσὸν τῆς ἀγωνιζομένης ψυχῆς, τὴν φωτεινότητα: «Ψυχὴ γὰρ ἡ καταξωθεῖσα κοινωνῆσαι τῷ πνεύματι τοῦ φωτὸς αὐτοῦ, καὶ καταλαμφθεῖσα ὑπὸ τοῦ κάλλους τῆς ἀρρήτου δόξης αὐτοῦ... ὅλη φῶς γίνεται, καὶ ὅλη πρόσωπον, καὶ ὅλη ὀφθαλμὸς» καὶ οὐδὲν αὐτῆς μέρος, μὴ γέμον τῶν πνευματικῶν ὀφθαλμῶν, μὴ ἔχουσα δὲ ὑστερόν τι ἢ ὀπισθεν μέρος, ἀλλὰ πάντα κατὰ πρόσωπον τυγχάνει οὔσα, ἐπιβεβηκότος ἐπ' αὐτὴν καὶ ἐπικαθεσθέντος τοῦ ἀρρήτου κάλλους».

Εἰς τὴν συνέχειαν παρομοιάζει τὴν φωτισμένην ψυχὴν μὲ τὸν ἥλιον, ὁ ὁποῖος δὲν ἔχει κανένα μέρος του σκοτεινὸν ἢ ἑλλιπές, ἀλλ' «ὄλος ἐξ ὄλου δεδοξάσται τῷ φωτί» καὶ εἶναι ὄλος φῶς· καὶ μὲ τὴν φωτιάν, ἡ ὁποία δὲν ἔχει μέσα της «πρῶτον ἢ ἔσχατον ἢ μεῖζον καὶ ἔλαττον», ἀλλ' εἶναι ὁμοιομερής. Ἔτσι εἶναι καὶ ἡ ψυχὴ ποὺ κατελάμφθη ἀπὸ τὸ ἀρρητον φῶς τοῦ Χριστοῦ καὶ γίνεται κοινωνὸς τοῦ Πνεύματος (α').

Εἰς ἄλας αὐτὰς τὰς εἰκόνας ὁ Μακάριος, κατὰ τὸν Jaeger, «γίνεται ποιητὴς

ποὺ σκέπτεται μὲ δραματικὰ σύμβολα... Ἔχει τὸ μεγάλο χάρισμα νὰ δραματοποιῇ καὶ νὰ κάμῃ δυναμικὸν τὸν ἀδιάκοπον ἀγῶνα τοῦ πνευματικοῦ κόσμου».

Ἰδιαιτέτως ἐνδιατρίβει εἰς τὴν κατάστασιν τῆς ἀνακαινισμένης ψυχῆς. Ἐκτὸς ἀπὸ τὰς εἰκόνας τῆς πτήσεως, τοῦ ἁλισμοῦ καὶ τοῦ φωτισμοῦ, χρησιμοποιεῖ μὲ τὸν «ρεαλιστικὸν συμβολισμόν του» (Jaeger) τρεῖς ἀκόμη ὠραιοτάτας εἰκόνας: τῆς ἀνακαινίσεως, τῆς ἀνοικοδομήσεως καὶ τῆς ἀπελευθερώσεως. «Αὐτὸς ὁ πλάσας τὸ σῶμα καὶ τὴν ψυχὴν, λέγει, ἀνακαινίζει καὶ μορφοῖ εἰκόνα ἐπουράνιον καὶ ποιεῖ καινὴν ψυχὴν» καὶ χαρίζει εἰς αὐτὴν τὰ προνόμια τῆς κυριότητος καὶ τῆς βασιλείας (ια'). Ταῦτοχρόνως τονίζει ὁ Μακάριος, ὅτι τὸ παλάτιον τῆς ψυχῆς «χρὴ ἀνακτισθῆναι καὶ ἀνοικοδομηθῆναι καὶ εὐτρεπισθῆναι» (ιε'). Ἄλλ' ἡ ἀνακαινίσις καὶ ἀνοικοδομησις εἶναι συγχρόνως καὶ ἀπελευθερώσις. Κρημνίζονται τότε οἱ βαρεῖς λίθοι τῶν παθῶν ποὺ καταπιέζουν τὴν ψυχὴν. Ἄνοιγει τὸ μνημεῖον καὶ ἀνίσταται ὁ νεκρὸς καὶ βγαίνει ἀπὸ τὴν σκοτεινὴν φυλακὴν ὁ δέσμιος ἄνθρωπος. «Ὅν τρόπον ἐὰν ἡ ἄνθρωπος δεδεμένος χεῖρας καὶ πόδας ἀλύσει καὶ ἔλθῃ τις ὁ διαλύων αὐτοῦ τὰ δεσμὰ καὶ ἀπῆ αὐτὸν ἐλεύθερον περιπατεῖν ἐν ἀνεκτότητι, οὕτω τὴν δεδεμένην ψυχὴν ταῖς ἀλύσει τοῦ θανάτου λύει ὁ Κύριος ἀπὸ τῶν δεσμῶν καὶ ἀφήσιν αὐτὴν καὶ ἐλευθεροῖ τὸν νοῦν, τοῦ ἀκόπως ἐν ἀναπαύσει περιπατεῖν εἰς τὸν θεῖον ἀέρα» (ια').

Εἰς τὸ σημεῖον αὐτὸ φαίνεται μίαν ἀκόμη φορὰν τὸ στοιχεῖον τῆς τραγικότητος, τὸ ὁποῖον πλησιάζει τὸν Μακάριον πρὸς τὸν σύγχρονον ἄνθρωπον.

★

Ὅπως ἐφάνη ἀπὸ τὰ μέχρι τοῦδε, ἡ πνευματικὴ αὐτὴ μεταμόρφωσις δὲν εἶναι ἀπλῶς ἔργον ἀνθρώπινον. Εἶναι μιὰ θαυμαστὴ συνεργασία τοῦ θεοῦ καὶ ἀνθρωπίνου παράγοντος. Ὁ Μακάριος δὲν εἶναι καὶ ἐδῶ οὐτοπιστής, ὥστε νὰ νομίζῃ ὅτι εὐκόλα ἐπιτυγχάνεται αὐτὴ ἡ ὑπεράνθρωπος ζωὴ. Τονίζει λοιπόν, ὅτι αὐτὸ ἐπιτυγχάνεται μόνον ἀπὸ τοὺς «ὄντως ὄντας Χριστιανούς», εἰς τοὺς ὁποίους «ἐνέσταξεν ἡ

ρανίς τοῦ πνεύματος τῆς ζωῆς τῆς θεότητος», καὶ οἱ ὅποιοι ἔλαβον «τὸν σπόρον τῆς θεότητος», «τὸ ἐπουράνιον πῦρ», «τὴν ἐπουράνιον ζύμην καὶ τὸ ἅγιον ἄλας» καὶ ἦλθαν «εἰς γεῦσιν Θεοῦ» καὶ «βρωσίν καὶ πόσιν ἀληθείας». Μόνον «αἱ φιλαλήθεις καὶ φιλόθεοι ψυχαί... αἱ τετρωμέναι τῷ οὐρανίῳ πόθῳ καὶ ἐκπεινοῦσαι περὶ τὴν δικαιοσύνην τῶν ἀρετῶν... αἱ ἐν πείνῃ καὶ δίψῃ εἰς τὴν μετάληψιν καὶ αὔξησιν τῆς χάριτος ὑπάρχουσαι... αἱ ἐμπύρος καὶ ἀκορέστος τὴν ἀγάπην πρὸς Κύριον ἔχουσαι, ἐν πληρώματι χάριτος ἔκλαμψιν καὶ μετουσίαν τελείως κομίζονται» (ι').

Μὲ τὴν βαθεῖαν αὐτὴν θεώρησιν τῶν ἐσωτερικῶν πραγμάτων ἔρχεται νὰ μᾶς ὁμιλήσῃ ὁ ἀσκητὴς φιλόσοφος διὰ τὴν κορυφὴν τῆς πνευματικῆς ζωῆς, τὴν θέωσιν, διὰ τὴν ὅποیان τόσα σπουδαία εἶπαν καὶ οἱ ἄλλοι Πατέρες τῆς ἀρχαίας Ἐκκλησίας, καὶ δὴ ὁ Γρηγόριος Νύσσης, ὅπως τονίζει ὁ Jaeger. Καὶ εἰς τὸ σημεῖον αὐτὸ ὁ Μακάριος εἶναι ὑπιπέτης καὶ ρεαλιστῆς συγχρόνως, πρωτότυπος, ἀλλ' ὄχι παραδοξολόγος. Κάτοχος τῆς χριστιανικῆς διδασκαλίας τονίζει ὅτι «κοινωνικὴ ἐστὶν ἡ ψυχὴ τῆς θεότητος» καὶ ὅτι «ἀνακραθεῖσα τῇ χάριτι» «εἰς ἑτέραν κατάστασιν, εἰς ἑτέραν θεῖαν φύσιν μετατίθεται». Μὲ αὐτὴν τὴν «κοινωνίαν καὶ ἀνάκρασιν τοῦ Ἁγίου Πνεύματος» ὁ ἄνθρωπος «ἀποθεοῦται». Ὁ Χριστὸς ζωγραφίζει μέσα του τὸν ἐπουράνιον ἄνθρωπον, τὴν οὐράνιον εἰκόνα καὶ τὸ σημεῖον τῆς θεότητος, ἐμπιστεύει αὐτῷ ἑαυτὸν καὶ βασιλεύει ὅλων τῶν μελῶν καὶ τῶν λογισμῶν. Καὶ καταλήγει ἐπιγραμματικὰ ὁ Χριστιανὸς ἀνθρωπιστής: «Τότε εἰ τελείως ἄνθρωπος ἐν Θεῷ» (λβ').

★

Ἄς τελειώσωμεν μὲ ἓνα κοινωνικώτατον δίδαγμα τοῦ Μακαρίου, πὺν φανερῶναι τὴν εὐρύτητα τῆς ἀνθρωπιστικῆς του σκέψεως. Ἄφου τόση εἶναι ἡ ἀξία τοῦ ἀνθρώπου, ἐπιβάλλεται καὶ ὁ ἀνάλογος σεβασμὸς πρὸς αὐτόν. «Ὁφείλουσιν οὖν οἱ Χριστιανοὶ εἰς πάντα ἀγωνίζεσθαι καὶ μὴτε κρίνειν ὅλως τινά, μὴ πόρνην προεστῶσαν,

μὴ ἁμαρτωλοὺς ἢ ἀτάκτους, ἀλλ' ἀπλῆ προαιρέσει καὶ καθαρῷ ὀφθαλμῷ πάντας ὁρᾶν, ἵνα ὑπάρχη τοῦτό τι ὡς φυσικὸν καὶ πηκτόν, μὴδένα ἐξουδενεῖν, μὴτε ἀνακρίνειν ἢ βδελύσσεσθαι ἢ ἔχειν αὐτοὺς ἐν διακρίσει. Μονόφθαλμον ἐὰν ἴδῃς, μὴ διακριθῆς ἐν τῇ καρδίᾳ σου, ἀλλ' ὡς ὑγιεῖ αὐτῷ πρόσχες τὸν ἔχοντα κυλλὴν τὴν χεῖρα, ὡς μὴ κεκυλλωμένην ἴδῃ τὸν χωλὸν ὡς ὀρθόν⁽²⁾, τὸν παραλυτικὸν ὡς ὑγιαίνοντα. Αὕτη γὰρ ἐστὶν ἡ καθαρότης τῆς καρδίας, ἵνα, ἰδὼν τοὺς ἁμαρτωλοὺς ἢ ἀσθενεῖς, συμπαθήσῃς καὶ εὐσπλαγχνος ἐπ' αὐτοῖς γενῆ» (ιε').

Δὲν τὰ λέγει αὐτὰ κανεῖς μοντέρνος ὁπαδὸς τῆς ἀνεξιθρησκείας καὶ τῶν δικαιωμάτων τοῦ ἀνθρώπου. Τὰ λέγει ἐκεῖνος πὺν συνδυάζει τὸ βάθος μὲ τὴν ἀληθινὴν εὐρύτητα, ὁ φιλόσοφος τοῦ Θεοῦ. Εἶναι ὁ ἀληθινὸς ἄνθρωπος καὶ διὰ τοῦτο εἶναι εἰς θέσιν νὰ ὁμιλήσῃ ἀληθινὰ διὰ τὸν ἄνθρωπον, διὰ τὰ ἕψη εἰς τὰ ὁποῖα ἠμπορεῖ ἢ ψυχὴ νὰ φθάσῃ. Δὲν κάμνει ἐπίπλαστον φιλοσοφίαν, ἀλλ' ὁμιλεῖ «ἐκ τοῦ περισσεύματος τῆς καρδίας». Ἐντεῦθεν ἐξηγεῖται ἡ παντοεινὴ ἐπικαιρότης του. Διὰ τοῦτο ἡ χριστιανικὴ ἔρημος τοῦ Δ' μ.Χ. αἰῶνος ἔχει νὰ δώσῃ ἓνα μήνυμα ζωῆς εἰς τὴν κοσμοπολιτικὴν κοινωνίαν τοῦ εἰκοστού αἰῶνος. Καὶ αὐτὸ ὑπενθυμίζουσι σύγχρονοὶ μας ἐπιστήμονες, ὅπως ὁ ψυχίατρος τῆς Βιέννης Igor Caruso, ὅταν γράφουσι: «Θὰ ἔπρεπε μίαν ἡμέραν ἢ ζωογόνος διδασκαλίαν τῆς χριστιανικῆς ἀνθρωπολογίας νὰ ἀντλήσῃ διδάγματα ἀπὸ τὴν φιλοσοφίαν τῶν Πατέρων τῆς Ἐκκλησίας»⁽³⁾.

B. ΕΡΑΣΤΟΣ

(2) Προφανῶς ἐννοεῖ τοὺς καταδικασμένους ὑπὸ τοῦ ρωμαϊκοῦ νόμου δι' ἀκρωτηριασμοῦ, κατὰ τὸ τότε ἰσχύον ποινικὸν σύστημα.

(3) «Ψυχανάλλοις καὶ σύνθεσις τῆς ὑπάρξεως», μετάφρ. Ἄθ. Καραντώνη, πρόλογος ἑλλήν. μεταφράσεως. Ἐκδοσις Ἰνστιτούτου Ἱατρικῆς Ψυχολογίας καὶ Ψυχικῆς Ὑγιεινῆς. Ἀθῆναι 1953.

Ο ΝΟΜΟΣ ΠΕΡΙ ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΗΣ ΑΠΟΚΕΝΤΡΩΣΕΩΣ

«Ήμπορεί κανείς νά κυβερνᾷ ἀπό μακρᾶν, ἀλλὰ δὲν ἡμπορεῖ νά διοικῆ καλῶς, παρὰ ἐκ τοῦ πλησίον».

Ναπολέον.

Ἡ ἀποκέντρωση καὶ ἡ αὐτοδιοίκησης, σοβαρώταται διὰ τὴν εὐρυθμὸν λειτουργίαν τῆς διοικητικῆς μηχανῆς, ἀπησχόλησαν κατὰ καιροὺς τὰς στήλας τῶν «Ἀκτίνων», μέσα εἰς τὰ πλαίσια τοῦ γενικωτέρου θέματος τῆς τώνωσης τῆς Ἑλληνικῆς ἐπαρχίας καὶ τῆς ἀπαλλαγῆς τῆς ἀπὸ τὴν ἀποκλειστικὴν ἐξάρτησιν ἐκ τοῦ Κέντρου. Ἡ τοπικὴ αὐτοδιοίκησης καὶ ἡ διοικητικὴ ἀποκέντρωση, μορφαὶ τῆς ὑπὸ εὐρείαν ἔννοιαν ἀποκεντρώσεως, συνίστανται εἰς τὴν παραχώρησιν πρὸς περιφερειακὰ διοικητικὰ ἢ αἰρετὰ ὄργανα τῆς ἀσκήσεως ὀρισμένων ἀρμοδιοτήτων, ὥστε αἱ κεντρικαὶ ὑπηρεσίαι ν' ἀπαλλαγῶν τοῦ φόρτου τῶν λεπτομερειῶν καὶ νὰ διατηρήσων τὸν ἐπιτελικὸν τῶν χαρακτήρα. Καὶ διὰ μὲν τῆς τοπικῆς αὐτοδιοικήσεως παραχωροῦνται ἀποφασιστικαὶ ἀρμοδιότητες τοῦ Κέντρου εἰς τοπικά, αὐτοδιοικούμενα ὄργανα (δήμους καὶ κοινότητες), τῶν ὁποίων αἱ διοικήσεις εἶναι αἰρεταί, διὰ δὲ τῆς ἐν στενῇ ἔννοιά ἀποκεντρώσεως μεταβιβάζονται τοιαῦται ἀρμοδιότητες εἰς τοπικά ὄργανα ἱεραρχικῶς ὑποτεταγμένα εἰς τὴν κεντρικὴν διοίκησιν (Γενικὰς Διοικήσεις, Νομαρχίας κλπ.).

Ἡ ὑπὸ εὐρείαν ἔννοιαν ἀποκέντρωσις⁽¹⁾, ἡ ὁποία περιλαμβάνει τόσο τὴν τοπικὴν αὐτοδιοίκησιν ὅσον καὶ τὴν διοικητικὴν ἀποκέντρωσιν, κατέστη καθολικὸν αἶτημα τοῦ πολιτικοῦ κόσμου, ἡ δὲ καθιέρωσις τῆς ἀπετέλεσε τὸ ὄνειρον πολλῶν

Ἑλληνικῶν γενεῶν, ἰδίως δὲ τῆς ἐπαρχιακῆς Ἑλλάδος, ἡ ὁποία ἐστέναζε καὶ ἔφθινε κάτω ἀπὸ τὸν ὑδροκέφαλον τοῦ ἀθηναϊκοῦ Κέντρου, ὅπου ἔπρεπεν ὁ κάτοικος τῆς ἐπαρχίας νὰ προστρέξῃ διὰ τὴν ἐπίλυσιν καὶ τοῦ ἀπλουστεροῦ του ζητήματος.

Τόσον ἡ ἀποκέντρωσις ἐν στενῇ ἔννοιά, ὅσον καὶ ἡ τοπικὴ αὐτοδιοίκησης κατοχυροῦνται διὰ τοῦ σημερινοῦ, ὅπως καὶ διὰ τῶν προηγουμένων Ἑλληνικῶν Συνταγμάτων⁽²⁾. Καὶ ἡ μὲν τοπικὴ αὐτοδιοίκησης καθιερώθη διὰ σειρᾶς νόμων, εὐρύουσα τὴν πλήρη ἔκφρασιν τῆς εἰς τὸν ἰσχύοντα ἀπὸ πέρυσι νέον Δημοτικὸν καὶ Κοινοτικὸν Κώδικα⁽³⁾, ὁ ὁποῖος ἀπετέλεσε σταθμὸν εἰς τὴν ἱστορίαν τῆς τοπικῆς μας αὐτοδιοικήσεως. Ἡ διοικητικὴ ἀποκέντρωσις ὅμως παρουσίασε μεγαλυτέρας δυσχερείας εἰς τὴν καθιέρωσιν τῆς, παρὰ τὴν γενικὴν ἀξίωσιν ὅπως ἡ συνταγματικὴ ἐπιταγὴ γίνῃ πραγματικότης. Διότι εἶχε ν' ἀντιπαλαίση μὲ σοβαρὰ ἐμπόδια ἀπὸ τὴν συγκεντρωτικὴν διάρθρωσιν τοῦ κρατικοῦ μηχανισμοῦ καὶ ἀπὸ μίαν μακρὰν παράδοσιν «μανδραρινισμοῦ», ἡ ὁποία δὲν ἦτο εὐκόλον νὰ ὑπερνηκθῆ.

★
Ἡ καθιέρωσις τῆς διοικητικῆς ἀποκεντρώσεως, ἡ ὁποία πιστεύεται ὅτι, καλῶς ἀσκουμένη, θὰ ὀδηγήσῃ εἰς τὴν βελτίωσιν τῶν ὄρων διαβιώσεως, ἰδίως τῶν κατοίκων

(1) Περὶ τῆς ἔννοιας τῆς ἀποκεντρώσεως βλ. Δ. Α. Χριστοφίδη «Αἱ Κοινότητες τῆς Ἑλλάδος καὶ ἡ τοπικὴ αὐτοδιοίκησης», εἰς «Ἀκτίνες» 1954 σελ. 255-256, ἰδίως δὲ τὰς εἰς τὴν ὑποσημείωσιν 2 τοῦ ἄρθρου τούτου παραπομπὰς εἰς ἔργα κορυφαίων Ἑλλήνων ἐδικῶν περὶ τὰ διοικητικά.

(2) Ἄρθρον 99 τοῦ Συντάγματος: «Ἡ διοικητικὴ ὀργάνωσις τοῦ Κράτους βασιζέται εἰς τὴν ἀποκέντρωσιν καὶ τὴν τοπικὴν αὐτοδιοίκησιν, ὡς ὁ νόμος ὀρίζει. Ἡ ἐκλογή τῶν δημοτικῶν καὶ κοινοτικῶν ἀρχῶν γίνεται διὰ καθολικῆς ψηφοφορίας».

(3) Βλ. Δ. Α. Χριστοφίδη «Ὁ νέος Δημοτικὸς καὶ Κοινοτικὸς Κώδικες», εἰς «Ἀκτίνες» 1954 σελ. 345-349.

τῆς Ἑλληνικῆς ἐπαρχίας, ἐπεχειρήθη ἀπὸ πολλῶν ἐτῶν διὰ σειρᾶς νόμων⁽⁴⁾. Διὰ τῶν νόμων ὧμων τούτων, παρεχωροῦντο μὲν εἰς περιφερειακὰ διοικητικὰ ὄργανα ὑπουργικαὶ ἀρμοδιότητες πρὸς ἀποσυμφόρησιν τῶν ὑπηρεσιῶν τοῦ Κέντρου, δὲν ἀντιμετωπίσθη ὅμως τὸ πρόβλημα εἰς τὴν βᾶσιν του καὶ ὡς ἐκ τούτου δὲν ἐπῆλθον τὰ προσδοκώμενα ἀποτελέσματα. Διότι παρεχωροῦντο μὲν ἀρμοδιότητες, δὲν παρείχοντο ὅμως συγχρόνως καὶ τὰ μέσα, εἰς κατάλληλον περιφερειακὸν προσωπικὸν καὶ εἰς πιστώσεις, διὰ ν' ἀξιοποιηθοῦν καὶ ν' ἀποδώσουν. Ἐπὶ πλεόν τούτων ἡ ἀσάφεια τοῦ περιεχομένου τῶν καθιερωμένων παραχωρήσεων, ἡ διατήρησις τῶν προληπτικῶν ἐλέγχων καὶ ἡ ὑφισταμένη παράδοσις τῆς συγκεντρώσεως εἰς τὰς κεντρικὰς ὑπηρεσίας κάθε ἀποφασιστικῆς ἀρμοδιότητος ἐπὶ οὐσιωδῶν θεμάτων, μαζὺ μὲ τὴν ἀντίδρασιν ὀρισμένων ἰσχυρῶν ὑπηρεσιακῶν παραγόντων, συντέλεσαν, ὥστε ἡ διοικητικὴ ἀποκεντρώσις νὰ μείνη μέχρι τοῦδε νεκρὸν γράμμα.

Διὰ τοῦ νέου νόμου περὶ διοικητικῆς ἀποκεντρώσεως⁽⁵⁾, ὁ ὁποῖος ἐψηφίσθη με-

τὰ μακρὰς συζητήσεις ὑπὸ τῆς Βουλῆς, καταβάλλεται προσπάθεια νὰ ἐπιλυθοῦν, κατὰ τὸ δυνατόν, ὅλα τὰ ἀναφερόμενα προβλήματα. Βεβαίως καὶ ὁ νόμος αὐτὸς δὲν εἶναι τέλειος, διότι δι' ἐνὸς γραπτοῦ κειμένου δὲν εἶναι δυνατόν νὰ ἐπιλυθῇ ἕνα τόσο σοβαρὸν θέμα, ἀποτελεῖ ὅμως τοῦλάχιστον μίαν ἀφετηρίαν διὰ τὴν ὁλοκληρωτικὴν ἐπίλυσιν τοῦ προβλήματος, ὡς ἄλλωστε καὶ ἀρμοδίως ἐδηλώθη⁽⁶⁾. Αὐτὸς δὲ εἶναι ὁ λόγος, διὰ τὸν ὁποῖον ἡ ψήφισις τοῦ νόμου ἐχαιρετίσθη ὑπὸ τῶν κομμάτων καὶ τῶν εἰδικῶν μὲ ἰδιαίτεραν ἱκανοποίησιν, παρὰ τὰς διαφορὰς ἀντιλήψεων καὶ τὰς ἐπιφυλάξεις πολλῶν βουλευτῶν καὶ ἄλλων ἐπὶ διαφόρων διατάξεων τοῦ νόμου, καὶ μάλιστα ἐπὶ οὐσιωδῶν σημείων. Εἶναι φυσικὸν δὲ ὅτι ἐν τῇ πράξει καὶ ἐκ τῆς πείρας τῆς ἐφαρμογῆς τοῦ νέου νόμου, θ' ἀποκαλυφθοῦν πολλὰ εἰσέτι πτωχὰ χρήζουσαι βελτιώσεως ἢ καὶ ἀναθεωρήσεως.

Αἱ κυριώτεραι ἀρχαὶ τοῦ νέου νόμου, αἱ ὁποῖαι δίδουν καὶ τὸν χαρακτῆρα εἰς τὸν θεσμὸν τῆς διοικητικῆς ἀποκεντρώσεως, εἶναι αἱ ἀκόλουθοι:

1. Ὁ νομὸς καθιεροῦται ὡς βᾶσις διὰ τὴν διοικητικὴν ἀποκεντρώσιν, μὲ τὴν κατάργησιν τῶν Γενικῶν Διοικήσεων καὶ τὴν παραχώρησιν εἰς τοὺς Νομάρχας πολλῶν καὶ οὐσιαστικῶν ἀρμοδιοτήτων. Ἡδη οἱ νομοὶ τῆς χώρας ἀνέρονται εἰς 50⁽⁷⁾. Καὶ διευτυπώθησαν μὲν σοβαραὶ ἀν-

(4) Ἐκτὸς παλαιότερων νομοθετημάτων, ἀναφερόμεν τὸν νόμον 4393)1929, διὰ τοῦ ὁποῖου παρεχωρήθησαν ὀρισμένοι ὑπουργικαὶ ἀρμοδιότητες πρὸς τοὺς Γενικοὺς Διοικητὰς, τὸν Ἐναγκ. Νόμον 1179)1938, διὰ τοῦ ὁποῖου μετεβιβάσθησαν ὀρισμένοι μὴ οὐσιαστικὰ ὑπουργικὰ ἀρμοδιότητες εἰς τοὺς Νομάρχας καὶ τέλος τὸν Α. Ν. 1489)1950, κυρωθέντα διὰ τοῦ νόμου 1673)1951, διὰ τοῦ ὁποῖου παρεχωρήθησαν εἰς τοὺς Νομάρχας αἱ ἀρμοδιότητες τῶν Γενικῶν Διοικητῶν. Λεπτομέτερον περὶ τῆς ἱστορίας τῆς διοικητικῆς ἀποκεντρώσεως ἀπὸ νομοθετικῆς ἀπόψεως, ὡς καὶ περὶ τῶν λόγων διὰ τοὺς ὁποῖους δὲν ἐπέτυχεν αὐτὴ μέχρι τοῦδε βλ. Εἰσηγητικὴν Ἐκθεσιν ἐπὶ τοῦ σχεδίου νόμου «περὶ διοικητικῆς ἀποκεντρώσεως» τοῦ ὑπουργοῦ τῶν Ἐσωτερικῶν κ. Ἰ. Νικολίτσα.

(5) Ὁ νόμος, ὑπὸ τὸν τίτλον «Περὶ διοικητικῆς ἀποκεντρώσεως», ἔλαβεν ἀριθμὸν 3200)1955 καὶ ἐδημοσιεύθη εἰς τὸ ὑπ' ἀριθμ. 97 φύλλον τοῦ Α' τεύχους τῆς Ἐφημερίδος τῆς Κυβερνήσεως ὑπὸ ἡμερομηνίαν 23 Ἀπριλίου 1955. Ὁ νόμος ἀποτελεῖται ἀπὸ 42 ἀρθρα, ἡ ἰσχὺς του δέ, δι' ἄλλας διατάξεις, ἤρχισεν ἀπὸ τῆς δημοσιεύσεώς του εἰς τὴν Ἐφημερίδα τῆς

Κυβερνήσεως, δι' ἄλλας ἕνα μῆνα ἀπὸ τῆς δημοσιεύσεως καὶ δι' ἄλλας θ' ἀρχίσει ἀπὸ τῆς 1ης Ἰουλίου ἔ. ἔ.

(6) Βλ. ἀγόρευσιν τοῦ κοινοβουλευτικοῦ ἐκπροσώπου τῆς Κυβερνήσεως ὑπουργοῦ Π. Κανελλοπούλου κατὰ τὴν συνεδρίαν τῆς Βουλῆς τῆς 15ης Μαρτίου 1955, εἰς «Ἐπίσημα Πρακτικά τῶν συνεδριάσεων τῆς Βουλῆς» τῆς ὡς ἄνω ἡμερομηνίας, σελ. 30.

(7) Οὕτω, εἰς τὰς σημερινὰς 45 νομαρχίας προσετέθη καὶ ἡ νομαρχία Δωδεκανήσου μὲ ἔδραν τὴν Ρόδον, καταργηθείσης τῆς ἐκεῖ Γενικῆς Διοικήσεως. Ἐξ ἄλλου ἀνασυνεστήθησαν αἱ Νομαρχίαι εἰς τὰς ἔδρας τῶν τεσσάρων καταργηθεισῶν Γενικῶν Διοικήσεων, ἥτοι Θεσσαλονίκης μὲ ἔδραν τὴν ὁμώνυμον πόλιν, Ροδότης μὲ ἔδραν τὴν Κομοτηνὴν, Ἰωαννίνων μὲ ἔδραν τὰ Ἰωάννινα καὶ Χανίων μὲ ἔδραν τὰ Χανιά. Περὶ τῆς διοικητικῆς διαιρέσεως τῆς

τιρήσεις διὰ τὴν εἰς τόσον πολλὰς διοικητικὰς μονάδας κατάτμησιν τῆς χώρας, ἰδίως ὡς πρὸς τὰς ὑφισταμένας δυνατότητας ἐπανδρώσεως τῶν Νομαρχιῶν μὲ τὰ κατάλληλα στελέχη, ἐκρίθη ὁμως ὅτι λόγοι κοινωνικοὶ καὶ γεωγραφικοὶ ἐπέβαλλον τὴν καθιέρωσιν τοῦ νομοῦ, εἰς τὴν σημερινῆν του ἔκτασιν, ὡς βάσεως τῆς διοικητικῆς ἀποκεντρώσεως.

Ἡ ἀπομὴς ὅτι ἡ χώρα ἔπρεπε νὰ διαιρεθῆ εἰς 8-12 μεγάλας διοικητικὰς διαιρέσεις (Γενικὰς Διοικήσεις) ἢ ὅτι ὁ ἀριθμὸς τῶν νομῶν ἔπρεπε πάντως νὰ εἶναι μικρότερος, δὲν ἐπεκράτησε, διότι ὑπεστηρίχθη ὅτι, ἐφ' ὅσον ἠρῦνθη οὐσιωδῶς ἡ δικαιοδοσία τῶν Νομαρχῶν, δὲν ἦτο ὀρθὸν νὰ ἐπεκταθῆ ταυτοχρόνως καὶ ἡ γεωγραφικὴ ἔκτασις τῆς ἀρμοδιότητός των.

Συνέπεια τῆς καθιέρωσως τοῦ νομοῦ ὡς βάσεως διὰ τὴν ἀποκεντρωσιν ὑπῆρξεν ἡ κατάργησις τῶν Γενικῶν Διοικήσεων, διότι ἐθεωρήθη ὅτι ἡ παρεμβολὴ μεταξὺ τοῦ Κέντρου καὶ τῶν Νομαρχιῶν μᾶς ἐνδιαμέσου βαθμίδος διοικήσεως θὰ ἐνόθευε τὴν ἀρχὴν τοῦ νόμου καὶ θὰ παρεκάλυε τὴν Νομάρχην εἰς τὸ ἔργον του. Οὕτω καθιργήθησαν αἱ Γενικαὶ Διοικήσεις Ἡπείρου, Βορείου Ἑλλάδος, Θράκης, Κρήτης καὶ Δωδεκανήσου, συνεστήθη ὁμως ὑπουργεῖον Βορείου Ἑλλάδος, μὲ ἕδραν τὴν Θεσσαλονίκην, παρεσχέθη δὲ ἡ εὐχέρεια νὰ ἰδρυθῆ διὰ Βασιλικοῦ Διατάγματος ὑφυπουργεῖον Βορείου Ἑλλάδος, μὲ ἕδραν τὰ Ἰωάννινα. Ἡ σύστασις τοῦ ὑπουργείου καὶ τοῦ ὑφυπουργείου Βορείου Ἑλλάδος ἀντίκειται πρὸς τὴν ἀρχὴν τοῦ νόμου, ὑπηρετοῦνται ὁμως ἐκ λόγων ἐθνικῶν, ὡς ἐδηλώθη ἀρμοδιῶς εἰς τὴν Βουλὴν. (Βλ. Ἐπίσημα Πρακτικὰ τῶν Συνε-

δριάσεων τῆς Βουλῆς 4ης Ἀπριλίου 1955, σελ. 19).

Διὰ τὴν κατάργησιν τῶν λοιπῶν Γενικῶν Διοικήσεων ὑπεστηρίχθη, ἐπιπλέον τῶν ἀνωτέρω, ὅτι αὕτη ἐπιβάλλεται καὶ ἐκ λόγων ἐνότητος τοῦ Κράτους καὶ τῆς διοικήσεως καὶ πρὸς καταπολέμησιν τῆς ἀντιλήψεως ὅτι αἱ Νεαὶ Χῶραι εἶναι, κατὰ κάποιον τρόπον, ἐδάφη ἀποικιακὰ καὶ μειωμένης πολιτικῆς καὶ διοικητικῆς ἀναπτύξεως. Ἰδιαιτέρως συζητήσεις προεκάλεσεν ἡ κατάργησις τῶν Γενικῶν Διοικήσεων Δωδεκανήσου καὶ Κρήτης, διὰ τὴν διατήρησιν τῶν ὁποίων ἠγωνίσθησαν οἱ βουλευταὶ τῶν οἰκείων περιφερειῶν, τελικῶς ὁμως ἐπεκράτησεν ἡ βασικὴ ἀρχὴ τοῦ νόμου περὶ καταργήσεώς των, διότι δὲν συνέτρεχον καὶ διὰ τὰς περιοχὰς αὐτὰς οἱ ἐθνικοὶ καὶ γεωγραφικοὶ λόγοι τοῦ ἰδιαιτέρου καθεστώτος τῆς Βορείου Ἑλλάδος. Εἰδικῶς διὰ τὴν Δωδεκανήσον, ὁ Νομάρχης θ' ἀσκήσῃ τὰς ἀρμοδιότητας τὰς ὁποίας ἤσκει μέχρι τοῦδε ὁ Γενικὸς Διοικητής, θὰ διατηρηθῆ δὲ τὸ εἰδικὸν προνομιακὸν νομοθετικὸν καθεστῶς, χάριν τῶν νεοαπελευθερωθειῶν νήσων.

2. Ο Ν ο μ ὸ ς 2 εἰς διὰ τοῦ νέου νόμου καθίσταται ὁ κύριος φορεὺς τῆς διοικητικῆς ἀποκεντρώσεως, ἀπονεμομένον εἰς αὐτὸν τῶν περισσοτέρων ὑπουργικῶν ἀρμοδιοτήτων ἐντὸς τοῦ νομοῦ του. Διὰ τοῦ νόμου διατηρεῖται ὁ θεσμὸς τοῦ μετακλητοῦ Νομάρχου, δηλαδὴ τοῦ διοριζομένου καὶ ἀπολυομένου ἀνεξελέγκτως ἀπὸ τὴν ἑκάστοτε κυβέρνησιν, διότι, ὡς ὑπεστηρίχθη, οὗτος εἶναι «ὁ ἐκπρόσωπος καὶ ὁ ὀφθαλμὸς τῆς κυβερνήσεως διὰ τὴν ἄσκησιν τῆς πολιτικῆς τῆς εἰς τὰς ἐπαρχίας». Καὶ ὑπεστηρίχθη μὲν ὑπὸ πολλῶν, ὅτι θὰ ἔπρεπε νὰ ἐπανερχόμεθα εἰς τὸν θεσμὸν τοῦ ἡμιμονίμου ἢ ὑπηρεσιακοῦ Νομάρχου, ποὺ ἴσχυσε πρὸ τινῶν ἐτῶν, διὰ λόγους ἀνεξαρτησίας τοῦτου ἀπὸ τὴν ἑκάστοτε κυβέρνησιν καὶ τὸ κυβερνῶν κόμμα, ἐπεκράτησεν ὁμως ἡ ἀρχὴ τοῦ μετακλητοῦ ἢ κυβερνητικοῦ Νομάρχου, διὰ νὰ δύνανται αἱ κυβερνήσεις νὰ ἐλέγχουν τὰ πρόσωπα εἰς τὰ ὁποῖα ἀπονέμονται ἤδη εὐρύταται ἀρμοδιότητες, ἐφόσον θὰ εὐθύνωνται αὐταὶ διὰ τὰς πράξεις των.

χώρας, ἰδίως ἀπὸ δεοντολογικῆς ἀπόψεως, βλ. Α. Σ. Ἰωάννου, δικηγόρου (ἐν ἐνεργείᾳ Νομάρχου) «Ἡ διοικητικὴ ἀνακατανομὴ τῆς χώρας», Ἀθῆναι 1951. Διὰ τὴν διοικητικὴν διάρθρωσιν τῆς χώρας ἱστορικῶς βλ. Ἰωάννου Σταθοπούλου, Ἐπιθεωρητοῦ τοῦ ὑπουργείου Ἐσωτερικῶν, «Ἐπιθεωρητοῦ τοῦ ὑπουργείου Ἐσωτερικῶν - Ἱστορία, διάρθρωσις καὶ ἢ ἐν γένει λειτουργία του», εἰς τὸ μηνιαῖον περιοδικὸν «Διοικητικὰ Νέα Δήμων καὶ Κοινοτήτων», τεύχος Ἀπριλίου 1955 σελ. 6-7.

Διὰ τοῦ νόμου καθιεροῦται ὑπὲρ τοῦ Νομάρχου τὸ λεγόμενον «τεκμήριον τῆς ἀρμοδιότητος», δηλαδή παραχωροῦνται εἰς αὐτὸν συλλήβδην ἅπασαι αἱ ἀρμοδιότητες τῶν διαφόρων ὑπουργείων, πλὴν τῶν ρητῶς ἐξαιρουμένων ὑπὸ τοῦ νόμου ἢ ὑπὸ ἐκάστοτε ἐκδιδομένων Β. Διαταγμάτων. Οὕτω ὁ Νομάρχης θ' ἀσκήσῃ ἀποκλειστικῶς εἰς τὴν περιφέρειαν τοῦ νομοῦ τοὺς ὅλους τὰς ὑπουργικὰς ἀρμοδιότητας τῶν ὑπουργῶν Ἑσωτερικῶν, Παιδείας, Οἰκονομικῶν, Ἐμπορίου, Βιομηχανίας, Συγκοινωνιῶν καὶ Δημοσίων Ἔργων, Γεωργίας, Προνοίας καὶ Ἐργασίας, πλὴν ὠρισμένων ἀναγραφόμενων εἰς τὸν νόμον ἐξαιρέσεων. Ἐπιπλέον ὁ Νομάρχης θ' ἀσκήσῃ ἐντὸς τοῦ νομοῦ του καὶ τὰς ἀρμοδιότητας τῶν ὑπουργῶν Προεδρίας τῆς Κυβερνήσεως, Συντονισμοῦ, Ἐθνικῆς Ἀμύνης, Ἐξωτερικῶν, Δικαιοσύνης καὶ Ἐμπορικῆς Ναυτιλίας, αἱ ὁποῖαι θὰ καθορίζοντο διὰ Β. Διαταγμάτων, ἐκδιδομένων προτάσει τοῦ ἀρμοδίου ὑπουργοῦ καὶ τοῦ ὑπουργοῦ τῶν Ἑσωτερικῶν.

Ἡ καθιέρωσις τῆς γενικῆς ἀρμοδιότητος τοῦ Νομάρχου, δηλαδή τοῦ «τεκμηρίου τῆς ἀρμοδιότητος» ὑπὲρ αὐτοῦ, ἀποβλέπει εἰς τὴν ἔξαρσιν τῆς σημασίας τὴν ὁποίαν δίδει ὁ νόμος εἰς τὸν Νομάρχην καὶ ἀπλοποιεῖ τὴν διοίκησιν, διότι ἄλλως θὰ ἐγενῶντο ἀνά πάσαν στιγμὴν διχογνωμίαι ὡς πρὸς τὴν ἀρμοδιότητα μεταξὺ τῶν κεντρικῶν ὑπουργείων καὶ τοῦ Νομάρχου. Καὶ ὑπεστηρίχθη μὲν εἰς τὴν Βουλὴν, ὅτι δὲν ἔπρεπε νὰ καθιερωθῇ τὸ τεκμήριον ὑπὲρ τοῦ Νομάρχου, ἀλλὰ ὑπὲρ τῆς κεντρικῆς διοικήσεως, ἀναγραφόμενων περιοριστικῶς εἰς τὸν νόμον τῶν παραχωρουμένων εἰς τὸν Νομάρχην ἀρμοδιοτήτων, ἢ ἀρχὴ ὅμως αὐτῆ δὲν ἐπεκράτησε.

Ὁ Νομάρχης διὰ τοῦ νέου νόμου καθίσταται ὁ πειθαρχικὸς προϊστάμενος ὅλων τῶν κρατικῶν ὑπηρεσιῶν τοῦ νομοῦ του, πλὴν τῶν στρατιωτικῶν καὶ δικαστικῶν, ἔχει δὲ τὸ προβάδισμα ἔναντι ὅλων τῶν Ἀρχῶν, ὡς ἀληθινὸς ἐκπρόσωπος τῆς ἐκτελεστικῆς ἐξουσίας. Ἐξ ἄλλου, διὰ τοῦ νόμου προβλέπεται ἡ ἐπ' ἀνδρῶσις τῶν Νομαρχιῶν δι' ἐπαρκοῦς καὶ καταλλήλου προσω-

πικοῦ, διότι μόνον οὕτω ὁ Νομάρχης θὰ δυνήθῃ νὰ ἐφαρμόσῃ τὸν νόμον καὶ νὰ ἐξασκήσῃ τὰς παραχωρηθείσας εἰς αὐτὸν ἀρμοδιότητας.

3. Διὰ τοῦ νομαρχιακοῦ προϋπολογισμοῦ, ὁ ὁποῖος καθιεροῦται διὰ τοῦ νέου νόμου, θὰ ἐπιτευχθῇ ἡ οἰκονομικὴ αὐτοτέλεια τῶν Νομῶν, ἢ ἔλλειψις τῆς ὁποίας συνετέλεσεν ὥστε νὰ μὴ ἐπιτύχῃ μέγχι τοῦδε ἡ διοικητικὴ ἀποκεντρώσις. Διὰ τοῦ νόμου καθιεροῦται ἡ ὑποβολὴ ὑπὸ τῶν Νομαρχῶν, τέσσαρας τοῦλάχιστον μῆνας πρὸ τῆς ἐνάρξεως τοῦ οἰκονομικοῦ ἔτους, σχεδίου προϋπολογισμοῦ τῶν διὰ τὸ ἔτος τοῦτο προβλεπομένων ἐσόδων καὶ ἐξόδων ὅλων τῶν ὑπηρεσιῶν τῆς περιφέρειᾶς τοῦ νομοῦ των, κατὰ ὑπουργεῖα. Αἱ προβλέψεις αὗται, καθοριζόμεναι τελικῶς ὑπὸ τοῦ ἀρμοδίου ὑπουργοῦ, θ' ἀποτελοῦν τμήμα τοῦ προϋπολογισμοῦ ἐκάστου ὑπουργείου. Οἱ ἀρμοδίοι ὑπουργοὶ θὰ μεταβιβάζουν ἐκ τοῦ κοινδυλίου τούτου τὰς ἀναγκαίους πιστώσεις εἰς τοὺς Νομάρχας, οἱ ὁποῖοι θὰ τὰς διαχειρίζονται ὡς δευτερεύοντες διατάκται. Πρὸς τὸν σκοπὸν τῆς καλύτερας λειτουργίας τῆς οἰκονομικῆς ὑπηρεσίας τῶν Νομαρχιῶν, προβλέπεται διὰ τοῦ νόμου ἡ σύστασις τῶν ἀπαραιτήτων πρὸς τοῦτο οἰκονομικῶν ὑπηρεσιῶν. Οὕτω ὁ Νομάρχης θὰ δύναται εἰς τὸ ἐξῆς νὰ διαθέτῃ σοβαρὰς πιστώσεις ἐκ τοῦ ἰδίου προϋπολογισμοῦ ὥστε νὰ μὴ ὑποχρεοῦται ἐκάστοτε νὰ ζητῇ τὴν ἔγκρισιν πιστώσεων ἐκ τοῦ δυσκινήτου Κέντρου. Ἡ καθιέρωσις τοῦ νομαρχιακοῦ προϋπολογισμοῦ καὶ ἡ ἐντεῦθεν ἐπιτυγχανομένη οἰκονομικὴ ἀποκεντρώσις τῶν Νομαρχιῶν θεωρεῖται, αἱ δικαίως, ὡς βασικὴ προϋπόθεσις διὰ τὴν ἐπιτυχίαν τῆς διοικητικῆς ἀποκεντρώσεως.

4. Τὰ νομαρχιακὰ συμβούλια, τὰ ὁποῖα καθιερώνει ὁ νέος νόμος, ἀποτελοῦν μίαν ἄλλην σοβαρὰν βάσιν τῆς διοικητικῆς ἀποκεντρώσεως. Τὸ συμβούλιον τοῦτο συνιστᾶται παρ' ἐκάστη νομαρχία καὶ ἀποτελεῖται ἀπὸ τὸν Νομάρχην, ὡς πρόεδρον, τὸν Εἰσαγγελέα Πρωτοδικῶν, τὸν διευθυντὴν τῆς Νομαρχίας, τὸν διοικητὴν τῆς Χωροφυλακῆς καὶ ὅλους τοὺς προϊσταμένους τῶν διαφόρων κρατικῶν ὑπηρεσιῶν τοῦ νομοῦ. Τὸ χαρακτηριστικὸν ὅμως εἶ-

ναι, ὅτι εἰς τὰ νομαρχιακὰ συμβούλια μετέχουν καὶ αἰρετὰ λαϊκὰ μέλη, ἀναλόγως τοῦ ἀριθμοῦ καὶ τοῦ πληθυσμοῦ τῶν κατὰ νομοὺς ἐπαρχιῶν. Τὰ μέλη αὐτὰ ἐκλέγονται κατὰ ἐπαρχίας ἐπὶ διετεῖ θητεία, ἐκλογεῖς δὲ εἶναι ὅλοι οἱ δήμαρχοι καὶ οἱ δημοτικοὶ καὶ κοινοτικοὶ σύμβουλοι τῆς περιφερείας. Ἐκλόγιμος εἶναι πᾶς μόνιμος κάτοικος καὶ δημότης δήμου ἢ κοινότητος τοῦ νομοῦ, ἔχων συμπληρωμένον τὸ 25ον ἔτος τῆς ἡλικίας του καὶ τὴν νόμιμον ἰκανότητα τοῦ ἐκλέγειν. Δὲν δύνανται νὰ ἐκλεγῶν οἱ βουλευταὶ, οἱ δήμαρχοι καὶ οἱ δημοτικοὶ καὶ κοινοτικοὶ σύμβουλοι.

Τὸ Νομαρχιακὸν Συμβούλιον γνωμοδοτεῖ ἐπὶ τοῦ καταρτιζομένου προϋπολογισμοῦ καὶ ἐπὶ τοῦ προγραμματισμοῦ τῶν ἔργων τοῦ νομοῦ, παρακολουθεῖ τὴν ἐκτέλεσιν τῶν ἀνωτέρω ἔργων, μελετᾷ τὴν λειτουργίαν τῶν δημοσίων ὑπηρεσιῶν καὶ τῶν ὑπηρεσιῶν τῶν ὀργανισμῶν τοπικῆς αὐτοδιοικήσεως τοῦ νομοῦ, ἐξετάζει τὰς παραγωγικὰς δυνατότητας τοῦ νομοῦ καὶ γενικῶς ἐρευνᾷ κάθε ζήτημα ἐργασίας, προνοίας, φυσικῆς ἀγωγῆς, τουρισμοῦ καὶ ὁτιδήποτε ἄλλο τοῦ νομοῦ. Τὸ Νομαρχιακὸν Συμβούλιον εἰσηγείται καὶ γνωματεύει ἐπὶ τῶν ἀνωτέρω ζητημάτων, ἡ δὲ ἀπόφασίς του εἶναι συμβουλευτικὴ διὰ τὸν Νομάρχην. Τὰ λαϊκὰ αἰρετὰ μέλη μειοψηφοῦν εἰς τὸ Συμβούλιον, ἔναντι τῶν ὑπηρεσιακῶν μελῶν, τοῦτο δὲ ἐπεκρίθη ὑπὸ τινῶν βουλευτῶν κατὰ τὰς συζητήσεις τῆς Βουλῆς. Ἡ κυβέρνησις ὁμως ἐπέμεινε, ὅτι ἡ πλειοψηφία πρέπει ν' ἀνήκῃ εἰς τὰ ὑπηρεσιακὰ μέλη, διότι πρόκειται περὶ ἀσκήσεως διοικήσεως καὶ ὄχι περὶ θεμάτων ἀρμοδιότητος τῆς τοπικῆς αὐτοδιοικήσεως (δήμων καὶ κοινοτήτων).

5. Τέλος, διὰ τοῦ νόμου συνιστᾶται Συμβούλιον Ἀποκεντρώσεως, τὸ ὁποῖον θὰ μελετᾷ κάθε ζήτημα ποῦ θὰ ἀφορᾷ τὴν διοικητικὴν ἀποκέντρωσιν ἐν γένει καὶ θὰ γνωμοδοτῇ ἐπὶ τῶν παραπεμπομένων εἰς αὐτὸ ὑπὸ τῆς κυβερνήσεως θεμάτων. Τοῦ Συμβουλίου Ἀποκεντρώσεως, τὸ ὁποῖον θὰ ἐδρεύῃ εἰς τὰς Ἀθήνας, προεδρεύει ὁ Πρόεδρος τοῦ Συμβουλίου Ἐπικρατείας, μετέχουν δὲ αὐτοῦ ὁ Πρόεδρος τοῦ Α.Σ.Δ.Γ., ὁ Γενικὸς Γραμματεὺς

τοῦ ὑπουργείου Ἐσωτερικῶν, ἐκπρόσωποι τοῦ Συμβουλίου Ἐπικρατείας, τοῦ Ἐλεγκτικοῦ Συνεδρίου καὶ τοῦ Νομικοῦ Συμβουλίου τοῦ Κράτους, καθηγηταὶ τοῦ Δημοσίου Δικαίου τῶν Ἀνωτάτων Σχολῶν καὶ ἀνώτατοι εἰδικοί κρατικοὶ λειτουργοί. Ἡ ἐκτέλεσις τῶν ἀποφάσεων τοῦ Συμβουλίου Ἀποκεντρώσεως, τὸ ὁποῖον συγκαλεῖται ὑπὸ τοῦ ὑπουργοῦ Ἐσωτερικῶν ἢ τοῦ Προέδρου του, γίνεται ἐπιμελεία τοῦ ὑπουργείου Ἐσωτερικῶν. Διὰ τῆς συστάσεως τοῦ Συμβουλίου τούτου ἀνατίθεται ἡ μελέτη καὶ ἐξέτασις τῶν ἀναφυομένων ζητημάτων ἐπὶ θεμάτων τῆς διοικητικῆς ἀποκεντρώσεως εἰς πρόσωπα ἀναμφισβητήτου κύρους, εἰδικότητος καὶ πείρας, ὥστε αἱ λαμβανόμεναι ἀποφάσεις νὰ φέρουν τὴν σφραγίδα τῆς σοβαρότητος καὶ τοῦ ἀδιαιλήτου.

★

Εἶναι πολὺ ἐνωρὶς διὰ νὰ κριθῇ ἡ ἐν τῇ πράξει ἐφαρμογὴ τοῦ νέου νόμου καὶ ἡ συμβολὴ του εἰς τὴν βελτίωσιν τῆς διοικήσεως, δεδομένου ὅτι ἡ ἰσχὺς τοῦ νόμου μόλις τώρα ἀρχίζει καὶ θὰ ὀλοκληρωθῇ ἀπὸ τοῦ νέου οἰκονομικοῦ ἔτους (1ης Ἰουλίου). Τὸ νομοθέτημα βεβαίως αὐτὸ, ὅσον ἄρτιον καὶ ἂν εἶναι, ἀπὸ ἀπόψεως πρακτικῆς ἐφαρμογῆς τῆς διοικητικῆς ἀποκεντρώσεως, δὲν εἶναι παρὰ μία βάσις, ἓνα σχέδιον ἀρχιτεκτονικόν, βάσει τοῦ ὁποῖου οἱ συντελεσταὶ καὶ οἱ ἐργάται τῆς διοικήσεως θὰ οἰκοδομήσουν τὴν διοικητικὴν ἀποκέντρωσιν. Ἐχουν τώρα τὸ κράτος, ἡ διοίκησις καὶ οἱ πολῖται εἰς τὴν διάθεσίν των ἓνα ἄρτιον κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἥττον ὄργανον, ἀπὸ τὴν καλὴν ἢ κακὴν χρησιμοποίησιν τοῦ ὁποῖου πολλὰ ἐξαρτῶνται.

Ὅπως δὲ καὶ ἄλλοτε ὑπεγράμμισαμεν ἀπὸ τῶν στηλῶν αὐτῶν⁽⁸⁾, ἡ καλὴ νομοθεσία μόνη δὲν ἀρκεῖ διὰ τὴν πρόοδον καὶ τὴν ἐπιτυχίαν τῶν θεσμῶν. Προέχει ὅπως τὸ ἀνθρώπινον στοιχεῖον, ποῦ εὐρίσκειται πάντα πίσω ἀπὸ τοὺς νόμους καὶ τοὺς θεσμούς, δώσῃ ψυχὴν εἰς τὸ νεκρὸν κείμενον καί, μετὰ τὴν πνευματικὴν του ἀκτινοβολίαν, ζωογονήσῃ τὸν νόμον. Χρειάζεται

(8) Βλ. τὰ εἰς τὰς ὑποσημειώσεις 1 καὶ 3 τοῦ παρόντος ἀναφερόμενα ἄρθρα εἰς «Ἀκτῖνας» 1954, ἰδίως δὲ σελ. 260 καὶ 349.

δηλαδή, ὅπως οἱ ἐκάστοτε ἐφαρμόσται τοῦ νόμου, κυβερνήσεις, Νομάρχαι, διοικητικοὶ ὑπάλληλοι καὶ πολῖται, πέραν τῶν ἄλλων προσόντων των, ἐμπνευσθοῦν ἀπὸ τὰ ἀνώτερα ἰδανικὰ τῆς ἀγάπης πρὸς τὴν Ἑλληνικὴν ἐπαρχίαν καὶ τῆς στοργῆς πρὸς τοὺς δοκιμαζομένους ἀδελφούς μας τῆς ὑπαίθρου. Αὐτὴ ἡ ἀγάπη των καὶ αὐτὴ ἡ στοργὴ των θ' ἀναπληρώσῃ τὰ ἐνδεχόμενα κενὰ καὶ θὰ δώσῃ εἰς τὸν νόμον τὸ ἀληθινόν, τὸ πλήρες περιεχόμενόν του.

Καὶ διὰ νὰ δημιουργηθῇ τὸ κατάλληλον αὐτὸ κλίμα, πρέπει πρωτίστως αἱ κυβερνήσεις καὶ οἱ ἐκάστοτε ἀρμόδιοι ὑπουργοί, πρέπει ὀλόκληρος ὁ πολιτικός μας κόσμος, νὰ δώσουν τὸ παράδειγμα τῆς ἀπὸ ἀνωτέρας σκοπιᾶς ἐφαρμογῆς τοῦ νόμου, μακρὰν ἀπὸ κομματικὰ συμφέροντα καὶ ἀπὸ κάθε μεροληψίαν. Ὅταν δημιουργηθῇ ἐκ τῶν ἄνω τὸ κατάλληλον αὐτὸ κλίμα, τότε καὶ ὁ Νομάρχης, ὁ ὁποῖος περιβάλλεται διὰ τοῦ νόμου μὲ ὄλως ἐξαιρετικὰς ἀρμοδιότητος, θὰ εἶναι εἰς θέσιν νὰ καταστῇ ὄντως ὁ ἐπικεφαλῆς τῆς κρατικῆς μηχανῆς εἰς τὸν νόμον του, ὅπως ὁ νόμος τὸν ἠθέλησε. Ἀπὸ τοῦ σημείου δὲ αὐτοῦ ἀρχίζουσι καὶ διὰ τοὺς 50 Νομάρχας αἱ τεράστιαι εὐθύναι των διὰ τὴν ἐπιτυχίαν τοῦ θεσμοῦ. Ἀπὸ αὐτοὺς κυρίως θὰ ἐξαρτηθῇ ἂν θὰ γίνουσι ὄντως ἡ ἀγαθοποιὸς δύναμις, ἡ ὁποία θὰ κινήσῃ τὸν κρατικὸν μηχανισμόν, ἐπ' ὠφελείᾳ τοῦ συνόλου. Οἱ Νομάρχαι πρέπει συνεπῶς νὰ ἐκλέγωνται μὲ αὐστηρότατα κριτήρια γενικῆς μορφώσεως, εἰδικῆς καταρτίσεως, ἡθους καὶ προσωπικότητος.

Ἄλλὰ καὶ ὅσοι θὰ πλαισιώσουν τοὺς Νομάρχας, ἀνώτεροι καὶ κατώτεροι περιφε-

ρειακοὶ ὑπάλληλοι, καθὼς καὶ οἱ ὑπάλληλοι τῶν κεντρικῶν ὑπηρεσιῶν τοῦ ὑπουργείου Ἑσωτερικῶν, θὰ πρέπει νὰ διαθέτουσι ὄχι τυχαία προσόντα μορφώσεως καὶ ἡθους. Τόσον εἰς ἐπάρκειαν ἀριθμοῦ ὅσον καὶ εἰς ποιοτικὴν καταλληλότητα, αἱ κεντρικαὶ καὶ περιφερειακαὶ ὑπηρεσίαι πρέπει νὰ ἐπανδρωθοῦν, κατὰ τρόπον ποὺ νὰ ἐγγυᾶται τὴν ἐφαρμογὴν τοῦ θεσμοῦ μὲ εὐρύτητα ἀντιλήψεως καὶ βαθεῖαν κατανόησιν τῶν προβλημάτων τοῦ μοχθοῦντος πληθυσμοῦ τῆς ἐπαρχίας⁽⁹⁾.

Ἀπὸ τὴν καλὴν συνεπῶς ἐφαρμογὴν τοῦ νόμου, ἀπὸ τὴν κατάλληλον ἐκλογὴν τῶν προσώπων καὶ ἀπὸ τὸ πνεῦμα ποὺ θὰ ἐπικρατήσῃ μεταξὺ ὄλων τῶν πολιτικῶν καὶ διοικητικῶν παραγόντων, θὰ ἐξαρτηθῇ ἂν τὸ Κράτος θὰ πλησιάζῃ διὰ τοῦ νόμου αὐτοῦ τὸν πολίτην καὶ θὰ τοῦ δώσῃ τὸ αἶσθημα ὅτι δὲν εἶναι ἐγκαταλελειμμένος, ἀλλὰ ὅτι παραστέκει δίπλα του μὲ ἀγάπην, μὲ κατανόησιν, μὲ στοργὴν. Καὶ μὲ τὴν προσδοκίαν αὐτὴν χαιρετίζομεν τὸν νέον νόμον περὶ διοικητικῆς ἀποκεντρώσεως, ὡς μίαν ἀφετηρίαν δι' ἕνα καλύτερον μέλλον.

Δ. Α. ΧΡΙΣΤΟΦΙΔΗΣ

(9) Βλ. Ἰωάννου Λαζαρίδη, τέως Γενικοῦ Διευθυντοῦ ὑπουργείου Ἑσωτερικῶν, «Ἡ ἀποκέντρωσις ἐν τῇ ἐκτελέσει», ἄρθρον εἰς «Διοικητικὰ Νέα Δήμων καὶ Κοινοτήτων», 1955 σελ. 13-14, ὅπου ἐκτίθεται ἡ ἀνάγκη ὅπως τὸ κεντρικόν καὶ περιφερειακόν διοικητικόν προσωπικόν, ἐκτὸς τῆς ἐπαρκειᾶς καὶ τῆς καταλληλότητός του, εὕρῃ πᾶσαν ἠθικὴν καὶ ὕλικὴν ἐνίσχυσιν παρὰ τοῦ Κράτους, διὰ ν' ἀναποκριθῇ εἰς τὰς ἀνατιθεμένας εἰς αὐτὸ νέας ὑποχρεώσεις.

ΙΑΤΡΙΚΗ ΤΗΣ ΥΓΕΙΑΣ

Ἡ ἰατρικὴ ἐπιστῆμη, ἀπὸ ἀρκετῶν ἐ-
τῶν, ἐστράφη καὶ αὐτὴ πρὸς μίαν γενι-
κὴν ἀναθεώρησιν τῶν ἀπόψεών της διὰ
τὸ ἀντικείμενον τῆς ἐρευνῆς της, τὸν ἄν-
θρωπον, καὶ ἀπὸ τὴν συνεχῆ ἀνάλυσιν μὲ
τὴν ὁποίαν ἀπασχολεῖτο, ἐβάδισε πρὸς τὴν
σύνθεσιν. Αἱ νεώτεραι ἀντιλήψεις τῆς ψυ-
χοφυσιολογίας ἀπεδείκνυν πλεόν καθημε-
ρινῶς, ὅτι ὁ σωματικὸς καὶ ὁ ψυχικὸς κό-
σμος ἀποτελοῦν δύο πεδία, τὰ ὁποῖα ὁμοῦ
δὲν ἐπιτρέπεται πλεόν νὰ θεωροῦνται ἀνε-
ξάρτητα ἀλλήλων. Ἡ ἐπίδρασις τῆς ψυ-
χῆς ἐπὶ τοῦ σώματος καὶ ἀντιστρόφως κα-
τέστη ἀναντίρρητος, ἔθεσε δὲ σοβαρῶς
πλεόν τὸ ζήτημα τῆς ἐνότητος καὶ ὠδή-
γησεν εἰς τὴν παραδοχὴν μιᾶς νέας ἀντι-
μετωπίσεως, μιᾶς νέας στάσεως τῆς ἰατρι-
κῆς ἐπιστήμης, πλεόν ἐκλεκτικῆς καὶ συν-
θετικῆς, πλεόν συμμόρφου πρὸς τὴν φύσιν
τοῦ ἀνθρώπου (*). Ἡ καθημερινὴ πείρα
ἐπέβαλε εἰς τὸν ἰατρόν, νὰ παύσῃ ἐπιμέ-
νων εἰς τὰς ὑλιστικὰς ἀντιλήψεις τῆς ἰα-
τρικῆς ἐπιστήμης καὶ τὸν ὑπεχρέωσε νὰ
προχωρήσῃ εἰς τὴν σύνθεσιν.

Μία νέα τάξις ἐδημιουργήθη εἰς αὐτὴν
ὑπὸ τὸ πνεῦμα τῆς συνθέσεως καὶ διὰ νὰ
μὴ ἐπαναλαμβάνωμεν ὅσα πλεόν σήμερον
ἀποτελοῦν κοινὸν κτῆμα, ἀρκεῖ νὰ ρίψω-
μεν ἓν βλέμμα εἰς τὸν πρόλογον τοῦ βι-
βλίου «Ἡ ἀρρώστεια καὶ ἡ ψυχὴ», τὸ ὁποῖ-
ον ἐξεδόθη εἰς τὴν σειρὰν τῶν ἐκδόσεων
τοῦ Ἰνστιτούτου Ἰατρικῆς Ψυχολογίας
καὶ Ψυχικῆς Ἑργασίας, διὰ νὰ ἀντιληφθῶ-
μεν τὰς τεραστίας προόδους, αἱ ὁποῖαι
ἐπετελέσθησαν κατὰ τὰ τελευταῖα ἔτη εἰς
τὸ πεδίου τῆς ἰατρικῆς ἐπιστήμης.

Ἡ ἰατρικὴ ἐπιστῆμη, μετὰ τόσους θρι-

άμβους εἰς τὸ πεδίου τῆς ἐρευνῆς τοῦ ἄν-
θρωπίνου σώματος, μεσοῦντος τοῦ 20οῦ
αἰῶνος, παρέδωκε εἰς τὴν ἐπερχομένην γε-
νεάν τὴν θριαμβευτικώτεραν τῆς ἀνακά-
λυψιν, ἡ ὁποία συντελεῖ ἤδη ὅσον οὐδεμία
ἄλλη, εἰς τὴν ἐπιδίωξιν τοῦ ὑψηλοτέρου
δυνατοῦ ἐπιπέδου τῆς υἰείας εἰς τὸν ἄν-
θρωπον. Παρέδωκε εἰς αὐτὴν τὴν ἀνακά-
λυψιν τῆς ἀνθρωπίνης ψυχῆς.

Μὲ τὴν ἀνακάλυψιν αὐτὴν, ἡ παραγνο-
ριζομένη ἀπὸ τὸν καρτεσιανὸν δυῖσμον καὶ
τὸν ἐπιστημονικὸν ὕλισμον ἐνότης τοῦ ἄν-
θρωπίνου ὄντος ἀποκατεστάθη πλήρως. Ἡ
βιολογία, ἡ ὁποία εἶχεν ἀγνοήσει πᾶν ὅ,τι
εἶχε σχέσιν μὲ τὴν ψυχικὴν σφαῖραν, ἡ
ἰατρικὴ φυσιολογία, ἡ ὁποία κατὰ μέγα μέ-
ρος παρέμεινε φυσιολογία τοῦ ἐργαστη-
ρίου, τοῦ ζώου, κατέστησαν πλεόν βιολο-
γία καὶ φυσιολογία τοῦ ἀνθρώπου.

Δὲν δυνάμεθα πλεόν νὰ ὀμιλῶμεν περὶ
μιᾶς ἰατρικῆς τοῦ σώματος καὶ μιᾶς ἰα-
τρικῆς τῆς ψυχῆς. Τὸ ἀνθρώπινον ὄν εἶ-
ναι ἓν καὶ ἡ ἰατρικὴ δὲν εἶναι δυνατόν νὰ
παραμένῃ μονόφθαλμος, κατέστη καὶ αὐ-
τὴ μία.

Ἡ ἐνότης αὐτὴ, ἡ ὁποία χαρακτηρίζει
τὸν ἄνθρωπον, εἶναι τόσον στενὴ, ὥστε καὶ
τὸ συνδετικὸν καὶ πὺν συνδέει τὰς λέ-
ξεις σῶμα καὶ ψυχὴ, ὅπως λέγει ὁ καθη-
γητῆς Biot εἰς τὸ βιβλίον του περὶ ἄν-
θρωπίνης υἰείας, ἐπιφέρει χωρισμὸν ἐνῶ
θέλει νὰ τονίσῃ τὴν ἀδιάσπαστον ἀλλη-
λεξάρτησίν των.

Ὁ ἰατρός ἀνευρίσκει σταθερῶς τὴν ἐνό-
τητα αὐτὴν, ὁποιαδήποτε καὶ ἂν εἶναι ἡ
λειτουργία, μὲ τὴν ὁποίαν ἀντιμετωπίζει
τὴν μελέτην τοῦ ὄργανισμοῦ τοῦ ἀνθρώ-
που. Ὅταν ἐξετάζῃ τὴν κυκλοφορίαν, τὴν
ἀναπνοήν, οἰανδήποτε τῶν βιολογικῶν λει-
τουργιῶν, τῶν ψυχικῶν ἐκδηλώσεων, οὐ-
δεμίαν ἐξ αὐτῶν δύναται νὰ κατανοήσῃ
μόνην, εἰς τὴν συγκεκριμένην τῆς πρα-
γματικότητα, παρὰ μόνον ἂν ὑπαγάγῃ αὐ-

(*) Ὁ ἀναγνώστης εἶδε τὰς ἀντιλή-
ψεις αὐτὰς τῆς ἐπιστήμης νὰ ἐκτίθενται
διδασκτικῶτα εἰς τὸ ἄρθρον τοῦ παρελ-
θόντος τεύχους τοῦ σοφοῦ μου Διδασκά-
λου καθηγητοῦ Μ. Γερούλανου ὑπὸ
τὸν τίτλον «Ἀνθρώπος καὶ Σύμπαν».

τὴν εἰς τὸ διέπον αὐτὴν σύνολον. Δὲν εἶναι δυνατόν νὰ ὑπάρξῃ ἐπιτυχὴς δρόμος διὰ τὴν διερευνήσιν παντὸς ζητήματος, τὸ ὁποῖον ἀφορᾷ τὸν ἄνθρωπον, εἴτε πρόκειται περὶ ψυχολογίας, εἴτε περὶ ἠθικῆς, ἢ ἀγωγῆς, παρὰ μόνον ὁ δρόμος, ὁ ὁποῖος λαμβάνει ὡς ὁδηγὸν καὶ θέτει ὡς σκοπὸν τοῦ τὴν ἐξασφάλισιν τῆς ἐνότητος σώματος καὶ ψυχῆς.

Ἐπιφέρει ἀμοιβαία ἐπίδρασις, σταθερὰ σχέσις τῆς ψυχῆς καὶ τοῦ σώματος. Ἐάν ἀσθενῇ τὸ ἓν, τὸ ἄλλο συμμετέχει. Ἀλλὰ καὶ ἡ ὑγεία τοῦ ἐνὸς ἀπαιτεῖ τὴν ὑγείαν τοῦ ἄλλου. Διότι καὶ ἡ ὑγεία εἶναι μία. Καὶ ἀπαιτεῖ καὶ αὐτὴ συνθετικὴν ἀντιμετώπισιν τῶν δύο πεδίων, σωματικοῦ καὶ ψυχικοῦ. Ὁ ἀκαδημαϊκὸς ὅμως ὀρισμὸς τῆς ὑγείας, τὸν ὁποῖον εὐρίσκομεν εἰς τὰ μεγάλα λεξικά δὲν ἀποδίδει τὴν πραγματικότητα.

Ἐκ πρώτης ὄψεως φαίνεται ἀρκετὰ σαφῆς, ὥστε νὰ μὴ ἔχῃ ἀνάγκην σχολίων. Ἀλλ' ἡ ἐλαχίστη ἐξέτασις ἀποκαλύπτει τὴν σύγχυσιν πού ἐπικρατεῖ ὑπὸ τὴν φαινομενικὴν αὐτὴν σαφήνειαν. Οὕτω ὁ Littré γράφει: Ἐγεία, ἡ κατάστασις ἐκείνου πού ἔχει καλῶς σαφῆς ὀρισμὸς, ὅπως γράφει ὁ ἰατρὸς Trenszy, τοῦ ὁποῖου ὅμως ἡ ἀοριστία δὲν ἰκανοποιεῖ κανένα. Ὁ Leriche ἐξ ἄλλου τὴν χαρακτηρίζει ὡς ἐξῆς: ἡ κατάστασις ἐκείνου τοῦ ὁποῖου αἱ λειτουργίαι δὲν διαταράσσονται ἀπὸ καμμίαν ἀρρώστιαν. Ὁρθὸς ὀρισμὸς χωρὶς ἀμφιβολίας ἀλλὰ ἀνεπαρκῆς. Ἡ ὑγεία πράγματι εἶναι πάντοτε μία κατάστασις θετικῆ, πού δὲν θὰ ἦτο δυνατόν νὰ χαρακτηρισθῇ κατὰ τρόπον ἀρνητικόν. Κατὰ συνέπειαν, ὁ ὀρισμὸς αὐτὸς εἶναι στενὸς καὶ περιορισμένος.

Συμφώνως πρὸς τὰς κρατούσας σήμερον ἀντιλήψεις περὶ τοῦ ἀνθρώπου, ἡ ὑγεία, διὰ νὰ εἶναι πλήρης, ἀπαιτεῖ τὴν ἰσορροπίαν, τὴν ἁρμονίαν ὄλων τῶν λειτουργιῶν τοῦ σώματος καὶ τῆς ψυχῆς, ὄλων τῶν ἐνεργειῶν, φυσικῶν, διανοητικῶν, πνευματικῶν.

Ἡ κατάστασις τῆς ὑγείας περιλαμβάνει θετικὰς ἀξίας. Εἶναι ἡ τάξις, ἡ ἁρμονία, ἡ ἐξέλιξις τοῦ ἀτόμου μέσα εἰς τὴν ἰσορροπίαν μὲ τὸν ἑαυτὸν του, μὲ τὸ πε-

ριβάλλον, μὲ τὸν Δημιουργόν.

Συνεπιφέρει μίαν ἰκανότητα προσαρμογῆς καὶ σταθερᾶς ἀντισταθμίσεως ἐναντὶ τῶν παραγόντων τῆς διαταραχῆς, τῶν παραγόντων τῆς ἰσορροπίας.

Καὶ ὁ βαθμὸς τῆς ὑγείας ἐνὸς ἀτόμου κρίνεται ἀπὸ αὐτὴν τὴν ἰκανότητα καὶ τὴν ἀντίστασιν ἐνώπιον τῶν μεγάλων κατὰ τὸ μᾶλλον καὶ ἥττον παραγόντων, τῆς ἰσορροπίας καὶ τῆς διαταραχῆς τῆς ἰσορροπίας.

Αὐτὸς εἶναι ὁ σύγχρονος θετικὸς καὶ δυναμικὸς καθορισμὸς τῆς ὑγείας.

Δὲν πρέπει πλέον, μᾶς λέγει ἡ σύγχρονος ἰατρικὴ, νὰ καθορίζωμεν τὴν ὑγείαν διὰ μίαν ἀρνήσεως, τῆς ἀπουσίας δηλονότι τῆς νόσου, ἀλλὰ νὰ ἴδωμεν εἰς αὐτὴν μίαν ἁρμονίαν τῶν ψυχοσωματικῶν λειτουργιῶν. Νὰ τὴν ἴδωμεν ὡς μίαν συνεχῆ δημιουργίαν, μίαν καθημερινὴν πειθαρχίαν καὶ νὰ μάθωμεν τὰ καθήκοντα καὶ τὰς ὑποχρεώσεις, τὰς ὁποίας ἔχομεν ἀπέναντι αὐτῆς.

Εἰς τὸ κεφάλαιον αὐτὸ τῶν ὑποχρεώσεων μας ἐναντὶ τῆς ὑγείας μας, πολὺτιμον συμβολὴν μᾶς προσφέρει τὸ βιβλίον Santé Humaine τοῦ καθηγητοῦ τῆς ἐνδοκρινολογίας εἰς τὸ πανεπιστήμιον τῆς Λυῶν R. Biot, τὸ ὁποῖον ἐκυκλοφόρησε καὶ εἰς τὴν ἑλληνικὴν ἐν μεταφράσει, εἰς τὴν σειρὰν τῶν ἐκδόσεων τοῦ Ἰνστιτούτου Ἰατρικῆς Ψυχολογίας καὶ Ψυχικῆς Ἑγείας.

Θὰ ἔπρεπε, ὡς λέγει ὁ Biot, νὰ ἐρωτήσωμεν κατ' ἀρχὴν: Πόθεν προέρχονται αἱ ὑποχρεώσεις μας διὰ τὴν ὑγείαν μας καὶ διὰ ποῖον λόγον αἱ ὑποχρεώσεις αὐταὶ προσλαμβάνουν σημασίαν σοβαρῶν καθηκόντων ἐναντὶ αὐτῆς. Ἄντι νὰ ὀμιλῶμεν περὶ καθηκόντων, δὲν ἦτο καλύτερον νὰ ἀναφέρωμεν τὰ ἐκ τῆς ὑγείας πλεονεκτήματα, τὰς ἀνέσεις τὰς ὁποίας αὐτὴ μᾶς προσφέρει, τὰ ἀγαθὰ τὰ ὁποῖα μᾶς ἐξασφαλίζει;

Τὸ καλῶς ἐννοούμενον συμφέρον δὲν εἶναι ἀρκετὸν κίνητρον διὰ νὰ μᾶς πείσῃ, ὅτι πρέπει νὰ φροντίζωμεν διὰ τὴν καλὴν διατήρησίν τῆς;

Μήπως ὅμως ὑπάρχει καὶ κάτι ἄλλο, τὸ ὁποῖον μᾶς ὑποχρεώνει δι' αὐτό;

Μήπως, ἐκτὸς τῶν πλεονεκτημάτων αὐτῶν ποῦ ἀνεφέραμεν, ὀφείλωμεν νὰ φροντίζωμεν δι' αὐτήν, διότι δὲν εἴμεθα ἡμεῖς οἱ δημιουργοὶ τοῦ ἀγαθοῦ αὐτοῦ καὶ διότι εἶναι ἐν εἶδος κεφαλαίου, τὸ ὁποῖον μεταβιβάζεται εἰς ἡμᾶς ὡς δῶρον καὶ ὡς τοιοῦτον θὰ ἤξιζε νὰ τὸ σεβόμεθα ἰδιαιτέρως;

Ἀκόμη μήπως ἔχωμεν ἀπέναντι αὐτῆς ὑποχρεώσεις, διότι ἐὰν κατὰ δυστυχίαν χάσωμεν τὸ ἀγαθὸν αὐτό, ἀντιλαμβανόμεθα—δυστυχῶς τότε μόνον—πόσον εἶναι καλὸν νὰ εἶναι κανεὶς ὑγιῆς καὶ ὅτι δὲν εἶναι πάντοτε δυνατόν νὰ ἀνακτήσωμεν αὐτὸν τὸν θησαυρόν;

Ἄλλα αὐτὰ ἔχουν βεβαίως μεγάλην σημασίαν καὶ τὰ ἀγαθὰ μᾶς ὑγιῶς ζωῆς εἶναι ἀνυπολογίστου ἀξίας.

Ἄλλὰ, ὅσην ἀξίαν καὶ ἂν ἔχουν αὐταὶ αἱ αἰτίαι, θὰ ἤρουν διὰ νὰ δημιουργήσουν σοβαρὰ καθήκοντα καὶ τόσας ἠθικὰς ὑποχρεώσεις ἔναντι τῆς ὑγείας;

Ἐὰν θελήσωμεν νὰ ἐρευνήσωμεν βαθύτερα τὸ ζήτημα, θὰ ἴδωμεν ὅτι καὶ κάτι ἄλλο πολὺ σοβαρώτερον, μαζὺ μὲ τὰ ἀνωτέρω, ἐπιβάλλει εἰς ἡμᾶς νὰ προσέξωμεν τὸ ζήτημα τῆς ὑγείας μας. Ἄλλ' εἰς τὸ σημεῖον αὐτὸ ἂς ἀφήσωμεν νὰ ὁμιλήσῃ ὁ ἴδιος ὁ καθηγητῆς R. Biot.

«Λόγω τοῦ ἀναμφισβητήτου σήμερον γεγονότος, τῆς ἀδιασπάστου ἐνότητος τοῦ σώματος καὶ τῆς ψυχῆς, ἡ ὑγεία ἀποτελεῖ μέσον, τὸ ὁποῖον εὐρίσκεται εἰς στενωτάτην σχέσιν μὲ ἐν ὑπέρτατον ἀγαθὸν τοῦ ἀνθρώπου, ἀγαθὸν τὸ ὁποῖον εἶναι αὐτὸ καθ' ἑαυτὸ σκοπός. Καὶ αὐτὸ τὸ ἀγαθὸν εἶναι ἡ ψυχὴ τοῦ ἀνθρώπου. Καὶ ἡ ὑγεία, λέγει ὁ Biot, ὡς μέσον διὰ τὴν καλὴν διατήρησιν καὶ τῆς ὑγείας τῆς ψυχῆς, ἀποκτᾷ μίαν ἰδιαιτέραν ἰδιότητα, ἐπενδύεται μὲ μίαν ἰδιαιτέραν ἀξιοπρέπειαν, ἡ ὁποία νομιμοποιεῖ, ἡ ὁποία ἀκόμη ἐπιβάλλει νὰ ὁμιλῶμεν περὶ σοβαρῶν καθήκοντων ἔναντι τῆς ὑγείας.

Αἱ διαπιστώσεις τῆς φυσιολογίας καὶ οἱ κανόνες τῆς ὑγιεινῆς ἀποδεικνύουν σήμερον, ὅτι τὰ καθήκοντα αὐτὰ δὲν ἀποτελοῦν μόνον μίαν ἀπαιτήσιν τοῦ σώματος, ἀλλ' ἐπιτακτικῶς ἀπαιτοῦνται καὶ ὑπὸ τῆς ψυχῆς, διότι εἶναι οἱ ἀναντικατά-

στατοι ὄροι τῆς ὁμαλῆς τῆς λειτουργίας. Κατὰ συνέπειαν, ὅσον περισσότερον ἡ ὑγιεινὴ ἔχει συνείδησιν τοῦ γεγονότος, ὅτι ἐξασφαλίζουσα τὸ ἀγαθὸν τοῦ σώματος συμβάλλει εἰς τὸ ἀγαθὸν τῆς ψυχῆς, τόσον περισσότερον ἀπαιτεῖ ὑπακοὴν εἰς τὰς ἐπιταγὰς τῆς.

Μία ἀπλὴ ὑγιεινὴ τοῦ σώματος, συνεχίζει ὁ συγγραφεὺς τοῦ βιβλίου περὶ ἀνθρωπίνης ὑγείας, περιορίζεται εἰς τὴν διατύπωσιν συμβουλῶν. Ἡ ὑγιεινὴ ὁμως, ἡ ἐμπνεομένη ἀπὸ προοπτικὰς διὰ τὴν ὑγείαν καὶ τῆς ψυχῆς, ὁμιλεῖ μὲ κῦρος τὸ ὁποῖον ἀνάγεται εἰς τὸ κῦρος τῆς ἠθικῆς ἐπιταγῆς».

Ἐπὶ τὴν ἀνωτέρω ὁμως ἔννοιαν τῆς ὑγείας ἀποδεικνύεται ὅτι δὲν ἀποτελεῖ καθ' ἑαυτὴν σκοπὸν, ἀλλὰ μέσον διὰ τὴν ἐπιτευξὴν ὑπερτάτου σκοποῦ, τῆς ψυχοσωματικῆς ἁρμονίας καὶ εὐτυχίας τοῦ ἀνθρώπου.

Κατὰ συνέπειαν καὶ ἡ ἀνθρωπίνη ζωὴ κατέχει μίαν ὑψίστην ἀξίαν καὶ τὰ καθήκοντά μας πρὸς διατήρησιν τῆς ἐν πλήρει ὑγείᾳ εἶναι βαρύντατα. Διότι τὸ μεγαλεῖον τῆς προέρχεται ἐκ τοῦ γεγονότος, ὅτι ἐκεῖνο τὸ ὁποῖον τὴν ζωοποιεῖ, ἐκεῖνο διὰ τοῦ ὁποῖου καθίσταται ζωὴ, εἶναι μία πνευματικὴ ψυχὴ.

Κατανοεῖ τις πλέον, κατόπιν τῶν ἀνωτέρω, ποίαν σημασίαν ἔχει ἡ ὑγεία διὰ τὴν διατήρησιν τῆς ζωῆς.

Καὶ μόνον ἐὰν τὸ ἀληθὲς νόημα τῆς ὑγείας γίνῃ καταληπτόν, οἱ ἀνθρώποι θὰ παύσουν νὰ σπαταλοῦν τὴν ζωὴν ἀσκοπῶς. Θὰ παύσουν νὰ ὀδηγοῦνται εἰς τὴν νόσον λόγῳ περιφρονήσεως τῆς ὑγείας τῶν καὶ τῆς ἀταξίας εἰς τὴν ζωὴν τῶν. Καὶ δὲν θὰ ἀναμένουν τὴν νόσον, διὰ νὰ κατορθώσουν νὰ ἀποκτήσουν συνείδησιν τῆς ἀξίας τῆς ὑγείας καὶ τοῦ σκοποῦ διὰ τὸν ὁποῖον αὕτη παρεχωρήθη εἰς αὐτούς.

Ὁ ὑγιῆς ἀνθρώπος, ὀδηγούμενος ὑπὸ τῆς λογικῆς, θὰ ὀφείλε νὰ χρησιμοποιήσῃ τὸ ὑπέρτατον φῶς, διὰ νὰ καθορίσῃ εἰς κάθε πεδῖον, ἐκεῖνο ποῦ εἶναι ἀγαθὸν καὶ χάρις εἰς τὴν σύνεσιν καὶ τὴν φρόνησιν, ἰδιότητος τῆς ψυχῆς, νὰ ἐκλέξῃ τὰ μέσα τὰ προσαρμοζόμενα πρὸς τὸν ἐπιδιωκόμενον σκοπόν.

Καὶ ἡ ἱεραρχία τῶν ἀξιῶν εὐρίσκεται εἰς ὅλας τὰς βαθμίδας τῆς ἀνθρωπίνης δράσεως καὶ φωτίζει τὸ πρόβλημα τῶν καθιόντων ἔναντι τῆς υγείας.

Χάρις εἰς τὸν φωτισμὸν αὐτὸν, θὰ ἦτο δυνατὸν νὰ ἀποφευχθῇ μία θεοποίησης τοῦ σώματος, ἕνας ὀλοκληρωτικὸς παγανισμὸς.

Ἄλλ' ἐξ ἀντιθέτου, θὰ ἐλαμβάνετο σοβαρῶς ὑπ' ὄψιν, ὅτι ἡ πλήρης υγεία δὲν θὰ προκύψῃ ἀπὸ μίαν πνευματικότητα, ἢ ὁποία, ὡς ἐκ τοῦ πειρασμοῦ τῆς ἐξομωσέως πρὸς ἀγγέλους, θὰ ἔκαμνε νὰ λησμονηθῇ ὅτι ἔχομεν σάρκα, θὰ παρημέλει τὴν φρόνησιν τῆς υγιεινῆς, θὰ ὑπετίμα τὰς οἰκονομικὰς καὶ κοινωνικὰς πραγματικότητας, θὰ καθίστατο ἐν εἶδος φυγῆς ἀπέναντι τῶν γητῶν καὶ θὰ ὠδήγει εἰς τὴν νεύρωσιν.

Ὁ κίνδυνος, ὁ ὁποῖος θὰ ὑφίστατο ἐκ τῆς παραγνωρίσεως εἴτε τῆς σωματικῆς ἀπόψεως τῶν προβλημάτων τῆς πνευματικότητος, εἴτε τῆς πνευματικῆς πλευρᾶς τῶν φυσιολογικῶν προβλημάτων, καθιστᾷ ἐπιβεβλημένον ὅπως ἡ ἐποχὴ μας δημιουργῆσιν τὸν πλήρη οὐμανισμὸν, ὁ ὁποῖος θὰ ἀναλάβῃ καὶ τὸ σῶμα καὶ τὴν ψυχὴν.

Καὶ ἡ ἀνθρωπότης τότε θὰ ἔχῃ μίαν εὐρείαν ἱατρικὴν ἐπιστήμην, μίαν ἱατρικὴν τῆς υγείας, ἐστραμμένην πλεόν πρὸς τὴν πλευρὰν τῆς καλλιέργειας τῆς ἀληθοῦς υγείας καὶ μὴ ἀσχολουμένην μόνον μὲ τὸν ἀγῶνα κατὰ τῶν νόσων.

Μίαν ἐπιστήμην, ἢ ὁποία θὰ καθοδηγῆται ἀπὸ τὸν πλήρη σεβασμὸν τῆς ζωῆς καὶ ἐντεῦθεν ἀπὸ τὸν σεβασμὸν τῆς ψυχῆς, τοῦ πνεύματος, τὸ ὁποῖον ἐμψυχώνει τὴν ζωὴν.

Μὲ αὐτὸν τὸν τρόπον, ἡ ἱατρικὴ θὰ τοποθετήσῃ τὴν υγείαν εἰς τὴν ὑπηρεσίαν τῶν πνευματικῶν ἀξιῶν τῆς ἀνθρωπίνης προσωπικότητος, ἐὰν θέλῃ νὰ ἴδῃ τὸν ὄρον «υγείας» ἀποδίδοντα πλήρως εἰς τὴν ζωὴν τοῦ ἀνθρώπου καὶ ἐξαντλοῦντα ὅλας τὰς ὑποχρεώσεις τὰς ὁποίας ἐπιβάλλει.

Θὰ ἦτο ὅμως μεγάλη παράλειψις, ἐὰν δὲν ὠμιλοῦμεν καὶ περὶ μιᾶς ἄλλης πλευρᾶς, ἢ ὁποία ἀφορᾷ τὰ πρὸς τὴν υγείαν καθήκοντά μας.

Δὲν εἴμεθα μόνον ὑπεύθυνοι διὰ τὴν προσωπικὴν μας υγείαν. Ὁ ἀντίκτυπος

τῆς ἰδικῆς μας υγείας ἐπὶ τῆς υγείας τοῦ πλησίον μᾶς ὑπαγορεύει ἐπίσης καθήκοντα.

Τὸ νὰ συσσωρεύωμεν σφάλματα ἔναντι τῆς υγείας μας, τὸ νὰ ὑποπίπτωμεν εἰς ἀπερισκεψίας καὶ νὰ δημιουργῶμεν μὲ αὐτὸν τὸν τρόπον βαρεῖας ἀλύσεις διὰ τὸ μέλλον μας, ἀποτελεῖ ἤδη προσβολὴν κατὰ τῆς λογικῆς. Ἐὰν ἡμεῖς πληρώσωμεν τὸν λογαριασμὸν, αὐτὸ ἀποτελεῖ δικαιοσύνην.

«Ἐπὶ 40 ἔτη, λέγει ὁ μεγάλος κλινικὸς Trousseau, προετοιμάζει ὁ καθείς τὴν χρονίαν νόσον του. Καὶ ἀπαιτοῦμεν κατόπιν νὰ μᾶς θεραπεύσῃ ὁ ἱατρὸς ἐντὸς 24 ὥρῶν!»

Δυστυχῶς δὲν εἴμεθα οἱ μόνοι, οἱ ὁποῖοι πληρώνομεν τὰ σφάλματα. Τὸ περιβάλλον μας ἔχει καὶ αὐτὸ τὸ μερίδιόν του. Ἡ ἰδικὴ μας ἀσθένεια θὰ φέρῃ μαζί της καὶ μεταβολὰς εἰς τὴν ζωὴν τῶν οἰκείων μας, θὰ τοὺς ἐπιβάλλῃ προσθήκην ἐργασίας καὶ φροντίδων.

Ἐὰν ἡ καλωσύνη των καὶ ἡ ἀγάπη των δὲν τοὺς ἀφίνη νὰ παραπονεθοῦν, αὐτὸ δὲν σημαίνει, ὅτι ἡ ἀβλεψία μας δὲν θὰ κάμῃ νὰ βαρύνουν αἱ συνέπειαι τῆς ἐπ' αὐτῶν, οἱ ὁποῖοι δὲν εἶναι ὑπεύθυνοι διὰ τὰ σφάλματά μας. Ἄλλ' αὐτὸ θὰ ἀποφευχθῇ, μόνον ὅταν οἱ νόμοι τῆς υγείας θὰ εὔρουν ἀπήχησιν εἰς τὰ συνειδήσεις καὶ ἐφαρμογὴν εἰς τὴν ζωὴν.

Ἄλλως ἡ καρδιά μας θὰ παραμένῃ κωφὴ εἰς τὰς ἐπικλήσεις τῆς λογικῆς καὶ ὁ ἄνθρωπος θὰ ἐξακολουθήσῃ νὰ περιφρονῇ τὰ καθήκοντά του διὰ τὴν υγείαν τῶν συνανθρώπων του.

Δὲν ὑπάρχει ἀμφιβολία ὅτι, ἀναλόγως τῆς καλῆς ἢ κακῆς υγείας τῶν γονέων, τὰ παιδιὰ ποὺ θὰ γεννῶνται ἐξ αὐτῶν, τοιαύτης ἢ ἀλλοίας κράσεως, εἶναι καλῶς ἢ κακῶς διαμορφωμένα, φορεῖς κληρονομικῶν βαρῶν ἢ πλούσια εἰς σωματικὰς καὶ διανοητικὰς δυνάμεις. Ἐὰν εἶναι ἀληθὲς ὅτι ἡ ἀνατροφή ἐνὸς παιδιοῦ ἀρχίζει 20 χρόνια πρὸ τῆς γεννήσεώς του, διὰ τῆς ἀνατροφῆς τῆς μητρὸς του, οὐχὶ ὀλιγώτερον εἶναι βέβαιον ὅτι ἡ υγεία, τὴν ὁποῖαν θὰ ἔχουν τὰ παιδιὰ, ποὺ θὰ γεννηθοῦν μίαν ἡμέραν ἀπὸ ἡμᾶς, ἐξαρτᾶται

ἀπὸ τὴν σταθερὰν ποιότητα τῆς ψυχικῆς καὶ σωματικῆς μας καταστάσεως.

Αὐτὴ ἡ κόρη τῶν 10 ἐτῶν συσσωρεύει ἤδη εἰς τὰ μυστικά τῆς ψυχῆς τῆς καὶ τῶν ἰστῶν τοῦ σώματός τῆς τὰς σωτηρίους ἐφεδρείας, ἀπὸ τὰς ὁποίας θὰ ἀντλήσῃ τὸ παιδί, πού θὰ ζήσῃ αὖριον μέσα τῆς, ἢ ἀποταμιεύει ἐξ ἀντιθέτου ἤδη εἰς τὴν σιωπὴν τοῦ ψυχικοῦ τῆς κόσμου, τῶν σπλάγγων τῆς καὶ τοῦ νευρικοῦ τῆς συστήματος, τὰ δηλητήρια, τὰς τοξίνας, τὰς κακὰς διαθέσεις, αἱ ὁποῖαι θὰ ἔχουν ἐπίδρασιν εἰς τὸ παιδί τῆς.

Ἄλλ' ἴσως ἔχουν λησμονηθῆ ὅλα αὐτὰ ἀπὸ ὅλους μας.

Ἡ ἀλήθεια ὁμως εἶναι ὅτι τίποτε δὲν λησμονεῖται. Ὁ ὄργανισμὸς φυλάττει μέσα εἰς τὰς μυστικώτερας ἴνας τοῦ ψυχικοῦ καὶ σωματικοῦ του κόσμου μίαν ἀνάμνησιν τοῦ παντός.

Ὅλη ἡ σύγχρονος ψυχολογία ἀποδεικνύει ὅτι τίποτε δὲν περνᾷ, χωρὶς νὰ ἀφήσῃ τὰ ἴχνη του ἐπάνω εἰς τὴν ψυχὴν μας, ἐπάνω εἰς τὸ σῶμά μας. Καὶ αὐτὸ μᾶς καθιστᾷ ἀκόμη περισσότερο ὑπευθύνους καὶ μᾶς ἐπιβάλλει σοβαρὰ καθήκοντα ἐναντι τῆς ὑγείας μας.

★

Ἐκεῖνος, ὁ ὁποῖος, πρὸ ὀλίγων ἀκόμη ἐτῶν, θὰ ἐπρόφερε τὰς λέξεις: Ἰατρικὴ τῆς ὑγείας, θὰ προσέκρουε εἰς τὴν ἔλλειψιν κατανόησεως ἐκ μέρους τῶν ἀναγνωστῶν του, εἰς τὸν σκεπτικισμόν των.

Σχεδὸν πάντοτε θὰ ἔδιδε ἀφορμὴν εἰς ὑπαινιγμούς σχετικούς πρὸς τὴν ἀρχαίαν Κινεζικὴν ἰατρικὴν, εἰς τὴν κατ' ἀποκοπὴν ἐξασφάλισιν τῆς ὑγείας, εἰς τὴν μετατροπὴν τοῦ ἀνθρώπου ὡς συνδρομητοῦ τοῦ ἱατροῦ.

Ἀκόμη καὶ σήμερον δὲν ἔχει καταστῆ πλήρως ἀντιληπτὴ ἡ πλήρης σημασία τῆς ὑγείας καὶ νοητὴ εἰς ὅλους κατὰ τὸν ὀρθὸν τρόπον.

Ἀλλὰ ἦλθεν ἡ ὥρα διὰ νὰ ἀντιμετωπισθοῦν τὰ ζητήματα βαθύτερον καὶ σοβαρώτερον. Ἡ ἰατρικὴ ἐπιστήμη εὐρέθη εἰς μίαν διασταύρωσιν. Νέοι δρόμοι ἠνοίγησαν πρὸ αὐτῆς, χωρὶς, διὰ τὸν λόγον αὐτόν, νὰ εἶναι ὑποχρεωμένη νὰ ἀρνηθῆ τὸ παρελθόν, τὰς παραδόσεις τῆς. Ὅφεί-

λει μόνον νὰ προσαρμοσθῆ πρὸς τὰς σημερινὸν κρατούσας ἀντιλήψεις καὶ νὰ ἐπεκτείνῃ τὸ πεδίον τῶν δυνατοτήτων τῆς.

Ἐὰν οὐφωμεν ἐν βλέμμα ἐπὶ τῆς ἐξελέξεως τῆς ἰατρικῆς ἐπιστήμης, θὰ ἴδωμεν τρία στάδια: Τὴν θεραπευτικὴν ἰατρικὴν ἢ ἰατρικὴν τῆς νόσου. Τὴν προφυλακτικὴν ἰατρικὴν ἢ ἰατρικὴν τοῦ καλῶς ἔχοντος καὶ ἀπειλουμένου ἀπὸ τὴν νόσον, με ὅπλα τῆς τοῦς ὀρούς, ἐμβόλια, μεθόδους ἀνιχνεύσεως καὶ προφυλάξεως ἀπὸ τῶν νόσων. Εἰς τὰς ἀρχὰς τοῦ παρόντος αἰῶνος αὐτὴ ἀπετέλει τὸ ἄκρον ἄωτον τῆς ἰατρικῆς ἐπιστήμης.

Ἀλλὰ καὶ αὐτὴν σήμερον φαίνεται ὅτι ὑπερέβη ἡ νεοελθοῦσα, κατόπιν τῶν συγχρόνων ἀνακαλύψεων τῆς ἐπιστήμης, ἐπὶ τῆς ψυχῆς τοῦ ἀνθρώπου, τοῦ βαθύτερου νοήματος τῆς νόσου, τῆς βαθείας ἐννοίας τῆς ὑγείας.

Αὐτὴ εἶναι ἡ ἰατρικὴ τῆς ὑγείας, κατὰ τὴν προσφῶν ἔκφρασιν τοῦ καθηγητοῦ τῆς ὑγιεινῆς εἰς τὸ Πανεπιστήμιον τῆς Λυῶνος P. Delore.

Ἡ ἰατρικὴ τοῦ ὑγιοῦς ἀνθρώπου, ὁ ὁποῖος ὀφείλει πλέον νὰ μάθῃ νὰ διατηρῆ τὴν ὑγείαν του.

Δὲν πρέπει ὁμως ἡ ἰατρικὴ τῆς ὑγείας νὰ συγχέεται με τὴν προφυλακτικὴν ἰατρικὴν. Ἡ μία ἔχει σκοπὸν νὰ διατηρησῇ τὴν ὑγείαν καὶ ἀκόμη νὰ τὴν κάμῃ καλύτεραν, ἡ ἄλλη νὰ ἐμποδίσῃ τὴν νόσον. Τὸ ἀντικείμενον τῆς μιᾶς εἶναι φυσιολογικῆς τάξεως, τῆς ἄλλης εἶναι παθολογικῆς. Ἡ ἰατρικὴ τοῦ ὑγιοῦς, ἡ ἰατρικὴ τῆς ὑγείας ἐμπνέεται ἀπὸ τὴν ἀρχὴν ὅτι ἡ νόσος τὸ συχνότερον δύναται νὰ ἀποφευχθῆ, ὅτι δὲν ὀφείλεται τὸσον εἰς μίαν τυφλὴν μοῖραν, εἰς ἓνα πεπρωμένον, ὅσον εἰς τὴν ἄγνοιαν καὶ εἰς τὴν ἀμέλειαν τοῦ ἀνθρώπου εἰς ὅ,τι ἀφορᾷ τοὺς νόμους τῆς ὑγιοῦς ζωῆς. Ἡ ὑγεία καὶ οἱ νόμοι τῆς, οἱ νόμοι τῆς ὑγιοῦς ζωῆς δὲν ἔχουν μέχρι σήμερον πλήρως ἀντιμετωπισθῆ. Καὶ ἦτο καιρὸς πλέον νὰ ληφθοῦν σοβαρῶς ὑπ' ὀφιν.

Τὰ τρία στάδια συμπληρώνουν τὸ ἐν τὸ ἄλλο.

Ἄλλ' ἡ ὑπεροχὴ τῆς ἰατρικῆς αὐτῆς τῆς ὑγείας, τῆς μορφωτικῆς ἰατρικῆς, εἶναι

καταφανής. Ἐπεμβαίνει ὅσον τὸ δυνατόν προώρως, ἀκόμη καὶ πρὸ τῆς γεννήσεως τοῦ ἀτόμου, ὅταν ἀπευθύνεται ὑπὸ τὴν εὐγονικὴν τῆς μορφῆν εἰς τοὺς μέλλοντας γονεῖς.

Ἀπευθύνεται πρὸς τὸ ἀνθρώπινον ὄν, τὸ περικομισμένον μὲ τὴν ἰκανότητα τῆς σκέψεως καὶ τῆς θελήσεως. Χρησιμοποιεῖ στοιχεῖα πνευματικῆς καὶ ἠθικῆς φύσεως, ἀρρήκτως συμφυῆ εἰς τὸν ἄνθρωπον.

Πρὸς τὸν ἄνθρωπον, ὡς μέλος τῆς κοινότητος, ὡς μέλος τῆς οἰκογενείας, συνδεδεμένον μὲ τοὺς προγόνους καὶ τοὺς ἀπογόνους. Πρὸς τὸν ἄνθρωπον, ὡς κοινωνικὸν ὄν, συνδεδεμένον μὲ τὴν ἐργασίαν του, μὲ τὴν ἐπαγγελματικὴν του ὁμάδα. Πρὸς τὸν ἄνθρωπον, ὡς πνευματικὸν ὄν, τοῦ ὁποίου ἡ ψυχὴ δὲν δύναται νὰ ἀγνοηθῇ.

Πρὸς τὸν ἄνθρωπον ὡς ἓνα ὄν ἐν ἐξελίξει. Ἡ κληρονομικότης του, ἡ ιδιοσυστασία του καὶ ἡ ιδιοσυγκρασία του, ἡ εὐαισθησία του καὶ ὁ τρόπος τῆς ἀντιδράσεώς του εἰς τοὺς ἐρεθισμοὺς τοῦ περιβάλλοντος, αἱ κλίσεις του, τὰ πάθη του, αἱ ἀντιστάσεις του καὶ τὰ ἀσθενῆ του σημεία, τὸ πνεῦμά του τὸ ὁποῖον τὸν ζωοποιεῖ, ἡ ἐσωτερικὴ του ζωὴ, ἡ εὐφυΐα του καὶ ἡ θέλησίς του, ὁ τρόπος χρησιμοποίησεως τῆς ὑγείας του, ἡ συμπεριφορὰ του ἔναντι τῆς νόσου καὶ τοῦ πόνου, οἱ οἰκογενειακοί, οἱ οἰκονομικοὶ καὶ κοινωνικοὶ παράγοντες, ὅλα αὐτὰ ἀντιμετωπίζονται ἀπὸ τὴν ἰατρικὴν τοῦ ὑγιοῦς ἀνθρώπου.

Τὰ ἀποτελέσματά της εἶναι βεβαίως βραδέα, ἀλλ' ἀπολύτως ἐξησφαλισμένα ὅπου αὕτη ἐφαρμόζεται.

Οἱ οὐσιώδεις σκοποὶ της εἶναι νὰ προετοιμάσῃ καλῶς τὴν ζωὴν διὰ μιᾶς λογικῆς καλλιέργειας σώματος καὶ ψυχῆς, νὰ ἐξασφαλίσῃ εἰς τὸν ἄνθρωπον τὴν ἰσορροπίαν, τὴν ἁρμονίαν. Νὰ ἐξασφαλίσῃ τὴν φυσικὴν, ψυχικὴν, διανοητικὴν, ἠθικὴν, οἰκογενειακὴν, κοινωνικὴν διαμόρφωσίν του.

Ἡ τοιαύτη ἀντιμετώπισις παρ' αὐτῆς τῆς ὑγείας τοῦ ἀνθρώπου, ἐρειδομένη ἐπὶ τῆς ἀναγνωρίσεως τῆς ἱεραρχίας τῶν ἀξιῶν μέσα εἰς τὴν ὑγίαν αὐτὴν, διὰ τὴν διαμόρφωσιν μιᾶς ἀρτίας ὑγιοῦς προσωπι-

κότητος, ἐνέχει τεραστίαν σημασίαν ὄχι μόνον διὰ τὸ ἄτομον καὶ τὴν δημοσίαν ὑγίαν, ἀλλὰ καὶ διὰ τὴν εὐτυχίαν τῆς ἀνθρωπότητος.

Ἡ κατανόησις τῆς βαθυτέρας σημασίας τῆς ὑγείας διὰ τὴν ἐκπλήρωσιν τοῦ προορισμοῦ τοῦ ἀνθρώπου, διὰ τῆς ἐντάξεως τοῦ σώματος εἰς τὴν ἱεραρχίαν τῆς ὑποταγῆς εἰς τὸ πνεῦμα, διὰ τῆς ὑπακοῆς πλέον εἰς τοὺς νόμους τῆς ζωῆς, οἱ ὁποῖοι δὲν εἶναι ἄλλοι ἀπὸ τοὺς αἰωνίους νόμους, καθιστοῦν πλέον τὴν ἰατρικὴν ἐπιστήμην ἀξίαν τοῦ ὠραίου τίτλου τὸν ὁποῖον ἐπιζητεῖ, τῆς ἰατρικῆς τοῦ ἀνθρώπου, τῆς ἀ ν θ ρ ω π ο λ ο γ ι κ ῆ ς ἰ α τ ρ ι κ ῆ ς. Τῆς ἰατρικῆς ἡ ὁποία ἔπαυσε πλέον νὰ θεωρῆ τὸν ἄνθρωπον σχηματικῶς καὶ μεμονωμένον ἀπὸ πᾶσαν ἐπαφήν, ἀλλὰ συνδεδεμένον μὲ τὴν οἰκογενεῖάν του, τοὺς ὁμοίους του, τὸν Δημιουργόν του. Καὶ ἐὰν συνεχίσῃ τὸν δρόμον, ὁ ὁποῖος διανοίγεται ἐνώπιόν της καὶ συντελέσῃ εἰς τὴν ἀλλαγὴν τῆς συγχρόνου νοοτροπίας καὶ τὴν κατανόησιν τῆς σημασίας καὶ τῆς ἀξίας τῆς ὑγείας παρὰ τῶν ἀνθρώπων, θὰ καταπλήξῃ τὸν κόσμον διὰ τῶν θεραπευτικῶν τῆς ἀποτελεσμάτων καὶ τῆς ἀγαθοποιοῦ δράσεώς της.

Καὶ τότε, θὰ βοηθήσῃ ἀληθῶς εἰς τὴν δημιουργίαν τοῦ «νέου ἀνθρώπου», καὶ τῆς «καινῆς κτίσεως», τὴν ὁποῖαν ἀναμένει ἡ ἀνθρωπότης.

Δ. Ε. ΧΑΡΟΚΟΠΟΣ

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Ἄσπιώτη Ἀρ. Ἡ ἀρρώστεια καὶ ἡ ψυχὴ, Ἀθῆναι 1951.

Ἄσπιώτη Ἀρ. Ἡ ὑγεία, ἡ ἀσθένεια καὶ ἡ ψυχὴ τοῦ ἐφήθου, Ἀθῆναι 1952.

Biot R. Le corps et l'âme, Paris 1938.

> > Santé humaine, Paris 1942.

Μετάφρασις εἰς Ἑλληνικὴν «Ἡ ὑγεία μας», Ἀθῆναι 1953.

Biot R.-Charrazt. Médecine et adolescence, Paris 1947.

Γερουλάνου Μαρίνου: Ψυχικαὶ ἐπιδράσεις ὡς νοσογόνος παράγων, Ἀθῆναι 1948.

Carrel A.I. Reflexions sur la conduite de la vie, Paris, 1950.

- Delore P. Biologie de la santé et vie spirituelle, Genève 1942.
- > Introduction à la médecine de l'homme en santé et de l'homme malade, Paris 1944.
- > Homme quelles sont tes exigences? Paris 1949.
- > Guide de la santé, Paris 1949.
- Liengme G. Pour apprendre à mieux vivre, Neuchâtel 1936.
- Liengme A. Les quatre règles fondamentales de la vie, Lausanne 1943.
- Cahières Laennec, L'information médicale du public Paris, N° 1954.
- Rougemont J. Vie du corps et vie de l'esprit, Lyon 1945.
- Stocker A. Désarroi de l'homme moderne, Genève 1945.
- Tournier P. Désharmonie de la vie moderne, Neuchâtel 1947.
- «Towards a Christian Civilization» *Εκδοσις τῆς Χριστιανικῆς Ἐνώσεως Ἐπιστημόνων τῆς Ἑλλάδος, Ἀθήναι 1950.
- Trensz F. Les lois de la santé, Strasbourg 1953.
- Trensz, Ochsenbein, Irrman etc. Santé et vie spirituelle, Strasbourg 1953.
- Vincent A. Vers une médecine humaine, Paris 1937.
- Weatherhead L. Psychologie, Religion et Guérison, traduit par A. Borgeand, Genève.

ΧΡΥΣΟΣΠΑΘΗ ΑΥΓΗ

Νύχια θανάτου και σύγκαιρα ανάστασης, νύχια μεγάλη.

Νύχια σιερνή, μέρας πρώτης.

Στιγμές μένουν πιά.

—Καλπάζει τωφλός καθαλλάρης

νά φτάσει τὸ χρόνο πὸν φεύγει:

τὶς ὥρες πὸν φεύγουν

σὶν ἴλιγο κεῖ τῶν πραγμάτων πὸν φεύγουν...

Πὲς πὼς μιὰ γῆ πάει νὰ βουλιάξει και τρέχει,

πάει νὰ προφτάξει.

Πὲς μιὰ ζωὴ πὼς κρεμιέται σὶά χάη...

και πάει νὰ προφτάξει.

Πὲς ὅ,τι θές.

Καλπάζει και τρέχει, και πάει... και πάει

σιῆς Οὐτοπίας τὸ αὐνόρο...

Παράξενε ἦχε.

Τί γκαλόπ!...

Παράξενε ἦχε.—

Ὅμως, σὲ λίγο, μπρὸς του κεῖ θὰ ὀρθωθῆ

μιὰ ἀδυσώπητη, μιὰ

χρυσόσπαθη Αὐγή,

Τὸ σπαθὶ της σιῆ γῆ καρφωτὸ θὰν τὸ Σύνορο,

σὶν τρελλὸ καλπασμὸ του ἐκεῖ,

σιῆς Φαντασίας τὸ αὐνόρο.

ΤΟ ΒΑΡΟΜΕΤΡΟ ΠΕΦΤΕΙ: ΚΑΤΑΓΙΓΔΑ

(ΑΦΗΓΗΣΗ)

[Αυτά τὰ γεγονότα εἶναι παρμένα ἀπ' τὸ ὕλικό τοῦ ἀνέκδοτου χρονικοῦ «ΕΠΙ-ΝΑΣΤΑΤΕΣ»].

...Δεκέμβριος μᾶς χρονιάς περασμένης πιά. Ἄπ' τὰ λυχάρια καὶ τ' ἀπανωτὰ τοιγάρα ἔχει πῆξει τὸ «κοινοτικὸν κατάστημα» (οἱ τοῖχοι ἀπὸ πλήθους, τὸ ταβάνι ἀπὸ ἀπλάνιστους κορμούς). Μαζεμένοι ὁ Παπᾶς, ὁ Δάσκαλος, ὁ Πρόεδρος, οἱ Σύμβουλοι, ὁ Γραμματικὸς τὰ λένε καὶ σωσμὸ δὲν ἔχουν. Μὲ τὴ νεροποντὴ τοῦ περασμένου μήνα εἶχαν σωριαστῆ βλέπεις κάτω ἄλλα εἰκοσι ἀπ' τὰ σπῖτια τῆς «ἀνοικοδομήσεως»...

Θὰ σᾶς παρακαλοῦσα νὰ προσπαθήσετε νὰ φαντασθῆτε τὴ σήμαιναν τὰ σπιτάκια ἐκεῖνα γιὰ τοὺς «ἡρωϊκούς μας ἀκρίτας» αὐτοῦ τοῦ βορεινοῦ χωριοῦ. Θὰ σᾶς παρακαλοῦσα ἂν ἤξερα πὼς θὰ τὸ καταφέρατε. Μὰ πὼς θὰ μπορέσετε, ἂν δὲν ξέρετε τί θὰ πῆ σφαγὴ καὶ πυρκαϊὰ στὴν κατοχὴ. Πείνα, γύμνια, ἀρρώστια καὶ χτικιὸ σ' ἐκεῖνες τὶς τρωγλες ποὺ λέγονταν «καταυλισμοὶ συμμοριοπλήκτων». Δάκρυα καὶ μαλλιοτραβήγματα στὸν «ἐπαναπατρισμό», μπροστὰ στὰ καρδονιασμένα ἐρεΐπια καὶ στὴ θεριεμένη τσουνκίδα. Ἄφοῦ δὲν σᾶς ῥιμάζαν ὅλες τοῦτες οἱ συμφορές, πὼς νὰ καταλάβετε τί ἀξία εἶχαν τὰ σπιτάκια;

Μπῆκαν μέσα, ἀνάσταναν τὴ μυρουδιά τοῦ φρεσκοπλανισμένου ξύλου, εἶδαν κεραμίδια πάνω ἀπ' τὸ κεφάλι τους κ' ἔκαναν τὸ σταυρὸ τους. Κρέμασαν στὴν ἄλλῃ γωνιά καὶ τὸ ντουφέκι ἔτοιμο, λαθωμένο καὶ βάλθηκαν νὰ ξεχερώσουν τὶς αὐλὲς καὶ τὰ χωράφια. Θόλωνε ὁ ἀέρας κ' ἔτρεμε μὲς τὴν κᾶψα τὴν καλοκαιριάτικα. Χτυποῦσαν τὸν κασιμὰ στὸ πετρωμένο χώμα κ' ὅπως τοὺς ἔπινε ἡ σκόνῃ, ἀγνάντευαν ψηλὰ λαχταρώντας τὰ πρωτοβρόχια. Κι' ἦσαν τὰ πρωτοβρόχια. Μὰ ἔνα ἀπόγεμα μὲς τῆ βροχῇ ἀκούστηκαν παράξενοι θόρυβοι καὶ φωνές. Ἐνα σπῖτι εἶχε γκρεμιστῆ! Σ' ἄλλες τρεῖς μέρες, δὲν ἦταν πιά βροχὴ αὐτὸ, ἦταν κατακλυσμός. Καὶ βρέθηκαν εἰκοσι σπῖτια μονομᾶς κάτω.

Τὴν ἄλλῃ μέρα κίβλας πῆγε ὁ Νομάρχης. Ἦταν ἕνας καιρὸς χάλια. Μόλις κατέβηκε ἀπ' τὸ τζιπ γόρευε καφὲ κ' ἦπε καὶ δυὸ χάπια-ἀσπιρίνες θάταν. Τοῦλεγαν τὴ συμφορὰ τους κ' ἐκείνος ζούλαγε τὰ μηλίγκια του. Τί νὰ σοῦ κάνει ὁ ἄνθρωπος, ἀνοιχτὸ τὸ

«Τὴν ἀλήθεια, δλόκληρη τὴν ἀλήθεια, τίποτ' ἄλλο ἔξω ἀπ' τὴν ἀλήθεια».

Charles Péguy

αὐτοκίνητο, εἶχε πουντιάσει. Ὁ νομομηχανικός, κοντούλης καὶ χοντρός, καλόκαρδος καὶ κεφᾶτος κατέβασε δυὸ οὔζα καὶ πῆρε σβάρνα τὰ γκρεμισμένα. (Ἡ κίνηση εἶναι πὸ ὠφέλιμη ἀπ' τοὺς καφέδες καὶ τὶς ἀσπιρίνες). Σβέλτος, πηδοῦσε ἀπὸ πέτρα σὲ πέτρα πάνω ἀπ' τὰ λιμνασμένα νερά, ἔτριβε τὰ χέρια κ' οἱ χωριάτες ποὺ πῆδαγαν ἀπὸ πῶσω του τὸν ἀκούγαν νὰ μονολογᾷ «βρέ, βρέ βροχὴ! βρέ, βρέ βροχὴ!» Μιὰ στιγμὴ ὅμως τὸν εἶδαν ποὺ στάθηκε κ' ἄρχισε νὰ ἐξετάζει προσεχτικὰ ἕναν μισογκρεμισμένο τοῖχο. Τότε πῆραν θάρρος, πῆγαν πὸ κοντὰ κ' ἄρχισαν νὰ λένε τὶς ὑποψίες τους: Πὼς τὰ σπῖτια δὲν θάταν κανονικὰ χτισμένα, μ' ὅλα τους τὰ ὑλικὰ... Γιατί νὰ βαστοῦν; Αὐτὸ μπορεῖ νὰ τὸ σκεπτόταν κ' ὁ κ. νομομηχανικός. Ὅμως τώρα νὰ τοῦ κάνουν τὸν ἔξυπνο ἔτοῦτα τὰ κουτάβια; καὶ μάλιστα μὲ τόσο «καυγατζιδικο» ὕφος;

—«Παῦτε ρέ!» τοὺς ἀποπῆρε ἔτσι καλόκαρδα ὅπως ἀποπαίρνουν τὰ μωρὰ σὰ λὲν ἀνοησίες. «Παῦτε ποῦ μοῦ γίνετε ἀμέσως μηχανικοὶ ὄλοι!» καὶ γέλασε μὲ τὸ πλοῦσιο, βραχνὸ γέλιο του. «Δὲν βλέπετε τί κατακλυσμὸ ἔκανε; Τὰ νερά φταῖνε!»

—«Ἄμ ἂν φταῖνε τὰ νερά, γιατί δὲν γκρεμίστηκαν καὶ τ' ἄλλα ποὺ τ'ἔχε φτιάξει ἄλλος ἐργολάβος;» Παρατήρησαν κείνοι πικαριόμενοι.

—«Διότι τὸ ὑπέδαφος δὲν εἶναι παντοῦ τὸ ἴδιο» ἔκανε κείνος καὶ τοὺς ἔκλεισε τὸ μάτι πειραχτικά, σὰν νὰ τοὺς ἔλεγε «πάτε νὰ μάθετε τί θὰ πῆ ὑπέδαφος πιτσιρίκια μου καὶ μετὰ κουβεντιάζετε μὲ μηχανικούς. Ὅχι παῖζουμε!»

Καὶ φεύγοντας χτύπησε κἀνα δυὸ στὴν πλάτη πολὺ φιλικὰ «καταλάβατε;» «Ὅχι, δὲν κατάλαβαν, οὔτε τότε, οὔτε τώρα. Ἐκεῖνοι δὲν ἤξεραν ἂν τὸ ὑπέδαφος» ἔχει οὐρὰ ἢ ἂν στέκειαι στὰ πίσω του τὰ πόδια, μὰ ἤξεραν πὼς σπῖτι γερὰ χτισμένο δὲν εἶναι ζάχαρι νὰ λυώσῃ.

Τὸ ἴδιο ἀπόγεμα εἶχαν ἔρθῃ τὰ στρατιωτικὰ αὐτοκίνητα κ' ἔφεραν σκηνὲς καὶ λαμαρίνες καὶ σὰ νὰ ἦταν ὅλα ὅσα μεσολάβησαν ἀπ' τὸ καλοκαίρι, ἕνα εὐτυχημένο διάλειμμα σὲ ἀπαίσιον ὄνειρο, βρέθηκαν πάλι τρωγλοδύτες.

Τί νὰ κάνουν; Μὲς τὴν ἀπελπισία τους σκάρωσαν ἕνα τηλεγράφημα στὸ βουλευτὴ «τους». Τοῦ μνηοῦσαν νὰ ἐνεργήσῃ γιατί τὰ

λεφτά πούδωσε το κράτος για τὰ σπίτια τους πήγαν στὰ χαμένα. Τάφαγαν άλλοι. Ἡ ἀπάντησι όμως ἔλεγε: «Ἐκφραζώ βαυθατήν μου θλίψιν διὰ καταστροφάς ἐκ πλημύρας. Ἐθνικῶς κρίσιμος περιστασίαις ἐπιβάλλουν παρουσίαν μου Ἰθάκης. Ἀφικνούμαι ὅμα διακανονισμῶ των». Τὰ παρασκηνημα ἄμα γύρω ἀπ' τὸν τότε ἀνασχηματισμὸ τῆς Κυβερνήσεως—ἔναν ἀπ' τοὺς τόσους—διαρκοῦσαν ἕνα μῆνα τώρα καὶ δὲν ἔλεγαν νὰ τελειώσουν. Πῶς νάρθη ὁ ἄνθρωπος; «Ἀνεξάρτητος» ἦταν καὶ μιὰ πού γι' αὐτὸ ἀνῆκε σ' ὅλα τὰ Κόμματα, ἔπρεπε νάβαι τὸ δίχως ἄλλο παρῶν σὲ τόσο «ἐθνικῶς κρίσιμες» περιστασίαις.

Ἀπάνω όμως, στὸ βορρῆά, τὰ κράα ἐσφιγγαν. Καὶ τὸ ἄδικο τοὺς δάγκωνε ὅλο καὶ πιὸ ἄγρια τὴν καρδιά. Τί νὰ γίνουν; Γι' αὐτὸ μαζεύτηκαν ἀπόψε καὶ στρίβουν τοιγάρα ἀπὸ πρόχειρες κόλλες καὶ ξεφουσαῖνε τὸν καπνὸ ἀναστενάζοντας, μὰ λύσι δὲν βρίσκουν μ' ὅσα κ' ἂν συζήτησαν. Πικρὸ φαρμάκι τὸ στόμα, πικρὸ φαρμάκι κ' ἡ καρδιά.

Ὁ πρόεδρος, ὁ Παράσης μὲ τ' ὄνομα, ἕνα μᾶτι τόχε—τ' ἄλλο τόχαε στὸ συμμαροπολέμο—κ' ἐκεῖνο σβέλτο, ἄγριο πηδαί ἀπὸ πρόσωπο σὲ πρόσωπο γιὰ νὰ σταματήσει κάθε φορὰ τότε στὸν πατᾶ-Φώτη, τότε στὸ γέρο-δάσκαλο. Κι' οἱ δυὸ ἀσπρομάλληδες κ' οἱ δυὸ ὀργωμένοι ἀπ' τὶς φουρτοῦνες. Τὸ κατατρεγμένον κοπάδι ἐτούτων τῶν γυμνῶν, τοὺς ἔβλεπε πάντα σὰν τσομπανόσκυλα πλάι τῶν. Ἀπὸ κείνα τὰ λεβέντικα τσομπανόσκυλα πού παλεύουν κ' ἄς χάνουν τὸ αἷμα τους ἀπ' τὶς δαγκωμάτιες τῶν ἀγριμῶν. Ὅσο λάμπει ἡ ζωὴ μέσ' τὰ πιστά τους μάτια παλεύουν... παλεύουν γιὰ τὸ κοπάδι.

Ἐίχαν πῆ κ' οἱ δυὸ νὰ κατέβουν στὴν Ἰθάκη καὶ ν' ἀρχίσουν νὰ χτυποῦν τὶς πόρτες ἀπὸ Ἰπουργεῖο, σ' Ἰπουργεῖο. Μὰ ὅλοι μαζὺ δὲν εἶχαν μῆτε ἕνα χιλιάριο. Ποῦ νάβρουν τὰ ἑκατομῦρια ποῦθελε αὐτὴ ἡ δουλειά;...

Τότε μέσα στὴ γενικὴ ἀμηχανία ἔτριψε τ' ἀξύριστο, κτρινιασμένο μοῦτρο τοῦ ὁ Γραμματικὸς κ' ἀρχισε νὰ λέει μιὰν ἰδέα του. Πῶς τὸ πρῶμα δηλαδή, γιὰ νὰ συγανήσει τὶς ἀρχές πρέπει νὰ περάσει στὴν ἐφημερίδα. Ἄν τὴν εὑρισκαν σωστὴ τὴν κουβέντα του, ἐκεῖνος θὰ κατέβαινε στὴν πολιτεία καὶ θάβλεπε τί μπορεῖ νὰ γίνῃ μιὰ πού ἦταν γνωστὸς μὲ τὴν τοπικὴ ἐφημερίδα.

★

Ἐξω οὐρολιάζει ὁ ἀέρας κ' οἱ λαμαρῖνες χαλᾶνε τὸν κόμο. Μέσα εἶναι ἦσυχια. Τρίζει ἡ πέννα πάνω στὸ χαρτί, τρίζει καὶ τὸ λυχνάρι. Ὁ δάσκαλος γράφει. Γιατί ὁ Γραμματικὸς ἦρθ' ἀπ' τὴν πολιτεία κ' ἔφερε τὰ νέα. Ἡ ἐφημερίδα περιέμενε «μιὰν ἀνοικτὴν ἐπιστολὴν» νὰ δημοσιεύσει γιὰ ν' ἀρθογραφῆσει κίολας. Καί—ποῖος ἄλλος;—κάθησε ἀμέσως νὰ τὴ γράφει ὁ δάσκαλος.

Χορεύει ἡ φλόγα στὴν ἄκρη τοῦ φυτιλιῦ, χορεύει κ' ἡ σκιὰ τοῦ γέρο-δάσκαλου πάνω

στὸν πληθύνον τοῖχο. Μιὰ μικραίνει, μιὰ μεγαλώνει. Καὶ τὸ ἴδιο θαρρεῖ γίνεται καὶ στὴν καρδιά του. Μιὰ σφιγγεται ἀπ' τὴν ἀλόγωνα καὶ μιὰ φουσκώνει ἀπ' τὴν ὀργή. Τὸ δίκιο τους τὸ καταπατημένο δὲν τὴν ἀφίνει σ' ἦσυχια.

«Διευτώσαμεν τὴν βεβαιότητά μας ὅτι αἱ οἰκίαι δὲν κατεσκευάσθησαν ὡς ἔπρεπε καὶ δὲν ἐχρησιμοποίησαν ἅπαντα τὰ ἀναγκαιοῦντα ὕλικα. Οὐδεμία σημασία ἀπεδόθη εἰς αὐτό. Τώρα πεινῶντες, γυμνητεύοντες καὶ ἐν ὄψει ἐνὸς δριμυτάτου χειμῶνος ὑψόνομεν τὴν φωνὴν μας ἐν ὀνόματι ἀφανῶν ἠρώων καὶ ταπεινῶν μαρτύρων, τῶν ὁπίων όμως τὸ αἷμα συντηρεῖ τὰς ρίζας τοῦ Γένους...».

Σταματᾷ ὁ γέρο-δάσκαλος γιὰ τὰ μάτια του τρέχουν. Ἐνας κόμπος σφιγγεῖ τὸ λαμῶ του. Δὲν εἶναι πιά ὁ ἀέρας πού κάνει τὸ θόρυβο. Εἶναι τὸ βουητὸ τῆς μάχης... τὰ κανόνια... οἱ σάλπιγγες πού βαρᾶνε ἀδιάκοπα: «προχωρεῖτε!» Μέσ' στὸ φοιχτὸ ἴλιγγο τοῦ μακελιῦ δὲν μπορεῖ νὰ ξεδιαλύνει καλὰ σὲ πῶς τὸπο βρίσκεται. Στὰ ὑψώματα τῆς Δοϊράνης; Στὸν κάμπο τῆς Στρούμνιτις; Στους ἀποκρημνους βράχους τοῦ Ἀφιδὸν Καραχισιά; Τὶς ἄγριες ἐρημιές τῆς Ἀλμύρας;... Οἱ βλαστήμιες, οἱ κατάρες, τὰ παρακάλια πού σκιάζονται τ' αὐτιά του, δὲν μπορεῖ νὰ ξεχωρίσει σὲ ποιά γλῶσσα εἶναι. Βουλγάρικα; Τούρκικα; Ρωμέικα;... Δὲν εἶναι γέρος πιά. Εἶναι παλληκάρι ὡς ἐκεῖ πάνω. Δρασκελαίε τὶς πέτρες στὴν ἔφοδο. Μιὰ στιγμὴ τὰ μάτια του κόκκινα—φοιτὰ ἀντικρίζουν τὴ σημαία μπροστά. Ὅστερα ἡ ξιφολόγη—βουλγάρικα εἶν' αὐτὴ—τὸν χτυπάει κατάσθηθα, τρίζουν τὰ κόκαλα, πηδαί τὸ αἷμα... Τὸ μολύβι, καντὸ, σκίξει τὸ μπράτσο—ρεγάλο ἀπὸ τούρκικο μάουζερ ἐτούτο...

Βουτᾷ τὴν πέννα στὸ μελάνι ὁ γέρο-δάσκαλος σὰ νὰ τὴ βούταγε στὸ αἷμα του. Ἐτσι τοῦ φάνηκε πῶς ἦταν ἀνοικτὸς ἀκόμα κείνες οἱ πληγές.

«...Καταγγέλλομεν καὶ δημοσίᾳ, ὅτι τὸ σχετικὸν κοנדύλιον κατεκλάπη. Καὶ μὲ ἀπόλυτον πεποιθῆσιν εἰς τὴν δικαιοσύνην τῆς Πατρίδος, ἀναμένομεν τὴν ἐπέμβασίν της. Διότι εἶναι ἀπαράδεκτον διὰ θεῖους καὶ ἀνθρωπίνους νόμους νὰ ὑφιστάμεθα νέαν σειρὰν μαρτυριῶν διὰ νὰ ἐργάζομεν ἐλάχιστοι ἀσυνείδητοι!»

✱

Ὁ Γραμματικὸς, ἀξύριστος ὅπως πάντα, μὰ πὸ κίτρινος ἀπ' τὰ τρεχάματα, ὁ πρόεδρος, ὁ Παράσης, καταιδρωμένος, μὲ τὸ μᾶτι του νὰ παίζει ἀπ' τὴ λαχτάρα, ὁ πατᾶ-Φώτης—νὰ μελανιάζουν καὶ νὰ ξεμελανιάζουν τὰ χεῖλη του—ἀλωνίζουν τὴν πολιτεία.

Ἄπορετε τί ἔγινε; Τῶνα κακὸ ὕστερ' ἀπ' τ' ἄλλο. Τῶθαλε ἡ ἐφημερίδα τὸ γράμμα τοῦ δάσκαλου. Μέσα σὲ πλάσιον μάλιστα καὶ μὲ «παχέα». Κι' ὕστερα τράβηξε μιὰ σειρὰ ἄρθρα, φαρμακερὰ ἀλήθεια. Γιατί ἦταν ἀντιπολιτευόμενῃ κ' ἀνακάλυψε πῶς ὁ «εργολάβος»

ἦταν φίλος τοῦ βουλευτῆ πού στο ἀναμεταξὺ ἀπὸ ἀνεξάρτητος εἶχε γίνει κυβερνητικός (ὡς πού νά ξαναγίνει ἀνεξάρτητος). Ἔγινε λοιπὸν σοῦσουρο! Ποιὸς ὅμως ἤξερε πὼς ἡ ἔκθεσι τοῦ νομομηχανικοῦ ἦταν ἀπὸ τότε κίολας γραμμῆν; Καὶ πὼς ἔλεγε καθαρά καὶ ἑστέρα ὅτι εἶχε γίνει πλημμύρα μὲ ἀποτέλεσμα νά πέσουν τὰ σπίτια; Ἄν δὲν τῶξεραν ὅμως ἄλλοι, ὁ βουλευτῆς μας πού τώρα πιά τάπαιζε ὅλα κορῶνα-γράμματα (γιατὶ ἂν ξεσποῦσε κανένα «σκάνδαλο» ὁ ἐργολάβος εἶχε φάει τὰ λεφτὰ μὰ τοῦτος δῶ θάτρογε τὸ μαῦρο) φρόντισε νά τὸ μάθει. Ἡ ἀλήθεια εἶναι πὼς τὸ κάμωμα τοῦ ἐργολάβου τοῦχε καθίσει στὸ στομάχι, ἔλα ὅμως πού τώρα τὰ κεφάλια τους ἦταν μέσα στὴν ἴδια σκοῦφια; Τὸ δῆλημα ἦταν σκληρό. Γνώρισμα ὅμως βλέπετε τῶν μεγάλων ἀνθρώπων εἶναι ν' ἀντιμετωπίζουν τὰ διλήμματα ἀποφασιστικά. Ἐπρεπε ὁ ἐργολάβος νά βγῆ ἀσπροπρόσωπος, γιατί ἀλλοιῶς δὲν θάβγαινε οὔτε κ' ὁ ἴδιος. Οἱ ἐκλογὲς μαγειρεύονταν κίολας. Κι' ἡ ἔκθεσι τοῦ νομομηχανικοῦ ποῦταν ξεχασμένη σ' ἕναν φάκελλο στάθηκε ὁ «ἀπὸ μηχανῆς θεός».

Ἔτσι, πρὶν λίγες μέρες πῆγε στὸ χωριὸ ὁ Μῆτσος, ὁ χωροφύλακας ἀπ' τὸν κοντινὸ σταθμὸ κ' ἔδωσε, στενοχωρημένο τὸ παιδί, τὶς κλήσεις. Οὔτε λίγο, οὔτε πολύ. Ὁ δάσκαλος «κατηγορεῖτο διὰ συγκοφαντικὴν δυσφήμισιν!» Μηνυτῆς βέβαια ὁ ἐργολάβος.

Μὴν ἀπορεῖτε λοιπὸν μὲ τὰ τρεχάματα τῶν ἀνθρώπων. Ἡ δίκη εἶναι γιὰ νά γίνει αἴριο.

★

Ὁ παπᾶ-Φώτης πῆγε γραμμῆ στὴ Μητρόπολι. Φίλησε τὸ χέρι τοῦ Δεσπότη του—ἐνὸς ἁγίου Γέροντα—καὶ τοῦτε τὸν καὶ μὸ τους: «Ἄγιε μου Δέσποτα, δὲν ἔχουμε οἱ ἔρμοι κανέναν. Νά πάει φυλακὴ ὁ δάσκαλός μας τώρα, μὲ τ' ἄσπρα του μαλλιά καὶ μέσ' τὸ δίκιο του; Τηλεγραφήσαμε στὸν βουλευτῆ μας, οὔτε φωνή, οὔτε ἀκρόασι...».

—«Ἦρθε!» τὸν ἔκοψε ὁ Δεσπότης. «Ἦρθε σήμερα κ' ἀπόψε κίολας θά τοῦ μιλῶσω».

Κι' ὁ παπᾶ-Φώτης ἔφυγε παρηγορημένος. Μὰ ἡ παρηγοριά του κράτησε ὡς τὴν ὥρα πού ἀργὰ τὴ νύχτα πῆγε καὶ τὸν βρῆκε ἡ γιαγιά Χρῦσα, ἡ οἰκονόμη τοῦ Δεσπότη. Θάρραψε ἡ καὶ μὲν πὼς θάκανε ἀνάστασι ὁ παπᾶ-Φώτης τῆς σάν τοῦλεγε «τὰ διατρέξαντας».

Γιατὶ πραγματικά τὸ ἴδιο βράδυ πῆγε ὁ βουλευτῆς «μας» καὶ κατατόπισε κ' ἐκεῖνος μὲ τὴ σειρά του τὸ Δεσπότη. Τοῦτε, δηλαδή, πὼς ἡ βροχὴ ἦταν τρομερὴ κ' ἡ πλημμύρα μεγάλη. Ὁ δάσκαλος βέβαια, χρυσὸς καὶ ἀγαθὸς ἄνθρωπος, τὸν ἐκτιμῶ πολύ, γιατί συνεπολημήσαμεν καὶ εἰμεθα καὶ συμμαθηταί, ἀλλά—συνπλήρωσε μ' ἀπόλυτη βεβαιότητα—*παρεσύρθη!*

—Παρεσύρθηκε ἔ; μὰ ἀπὸ ποιούς; ρώτησε ὁ Δεσπότης καὶ σκεπτόταν πὼς στὸ ἴδιο ἀμάρο-τημα εἶχε πέσει κ' ὁ ἀγαθότατος παπᾶ-Φώτης, πού ὡστόσο τὸν ἀγαποῦσε τόσο πολύ.

—Ἄχ, Δεσπότη μου, ἀναστένανε ὁ ἄνθρωπος μὰς μὲ ὕφος γεμάτο σημασία καὶ ὑπονοούμενα, ρωτῆστε με ἔμένα πὼς παρὰσοῦρον τιμῶς ἀνθρώπους... Ἄλλὰ μὴ στενοχωρεῖσθε καὶ διότι εἶναι παλαιὸς γνωστός καὶ διότι ἡ Σεβασμιότης Σας ἐνδιεφέρθη τόσο πολύ, θά ἐξασκήσω ὅλη μου τὴν ἐπιρροή...

Καὶ σὰ νὰ θυμῆθηκε κάτι ξαφνικά, κάτι τρομερὰ ἐνδιαφέρον πού—γιὰ κῆττα πὼς τὸ ξέχασε—ἄστραψε ὀλόκληρος καὶ τράβηξε τὴν πολυθρόνα του πὸ κοντά.

—Ἀλήθεια, Σεβασμιώτατε, λίγο ἔλειψε νὰ λησμονήσω νὰ Σας κατατόπισω στὸ ζήτημα τοῦ ναοῦ μας. Ἄ, εἶμαι, πιστεύσατέ με, εὐτυχεστάτος...

Κι' ἄρχισε ν' ἀραδιάζει τὰ τρεξίματα, τὶς προσπάθειές του, πῆς ἀγωνίες του, τὸ ὀλοκαύτωμά του μὲ δυὸ λόγια γιὰ νὰ προσθῆσει τὸ ζήτημα. Ἦξερε βλέπετε τὴν συγκίνησι πού ἔδειχνε ὁ γέροντας γιὰ τὴν ἀναστήλωσι ἐκείνης τῆς ἐρειπωμένης ἐκκλησιᾶς πού ἦταν στὰ καλὰ χρόνια τὸ καμάρω τῆς πολιτείας. Ἦξερε τὴ λαχτάρα του νὰ τὴν ξαναδῆ χτισμένη, λαχτάρα πού μεγάλωνε ὅσο περνοῦσαν τὰ χρόνια του καὶ τὴν κράτησε ὡρα τὴ συζήτησι.

Μὲ μιὰ φωνὴ ζεστή, γεμάτη ἐνθουσιασμό, μὲ ἄφθονες χειρονομίες τοῦ παράσθησε πὼς θάταν ἡ ἁγιογράφησι, πὼς θάταν τὰ καμπαριὰ, πὼς καμπάνες θά χτυποῦσαν στὰ ἐγκαίνια. (Εἶχε ἀκούσει κάποτε τὸν Γέροντα νὰ λέει: «τὶς καμπάνες τοῦ Ἄγιου μας νὰ ξανακούσω κ' ἄς κλείσω τὰ μάτια!»). Οἱ ὑποσχέσεις κ' οἱ ὀραματισμοὶ κυλοῦσαν σάν κύματα...

Μέσα σὲ κῆματα τόσο ὄμορφα, τόσο ζεστά ἦταν νὰ μὴ χαθῆ μ' ἀόημαντη «ἐπιπολαιότητα» σάν κ' αὐτὴ τοῦ δάσκαλου;

★

Ὁ Παράσθη εἶχε ἕνα κουμπάρο πού ἀκούγεται ὁ λόγος του καὶ πῆγε στὸ μαγαζὶ του (παντοπωλεῖον χονδρικῆς καὶ λιανικῆς πωλήσεως). Ἦξερε κοντὰ σ' ἄλλα πὼς ὁ κουμπάρος ἦταν καὶ πρόεδρος τοῦ «Θρησκευτικῶν Συνδέσμων ἡ Ἀγάπη». Σκέφτηκε λοιπὸν ὁ Παράσθη: ὁ κουμπάρος ἔχει ὀλάκερο σωματεῖο στὰ χεῖρα, ἔχει καὶ γνωριμίες μεγάλες δὲν μπορεῖ... κάτι θά κάνει καὶ γιὰ τὸ δικὸ μας. Καὶ στὸ δρόμο ὅλο καὶ σχεδίαζε πὼς νὰ τοῦ τὰ πῆ...

Σάν πῆρε ὅμως τὸ δρόμο γιὰ νὰ φύγει, τὸ μάτι του ἄστραψε σάν ἀναμμένο κάρβουνο. Περάταγε κ' ἔφερνε στὸ νοῦ του τὰ λόγια τοῦ «κ. προέδρου» ἔτσι ἀνακατωμένα, ὅσα θυμώταν.

«Τὸ ζήτημα, Παράσθη μου, μπερδεύεται γιατί ὁ ἐργολάβος εἶναι φίλος τοῦ βουλευτῆ κ' ὅλοι τὸ ἔξερουμε πὼς κείνος τοῦχε ταχτοποιήσει τὴν ἐργολαβία. Ἡ ἐφημερίδα εἶν' ἀντιπολιτευσι. Ἄν καταφέρει καὶ τοὺς μοντζουρῶσει χάθηκαν στὶς ἐκλογές. Ἐδῶ εἶναι μικρὸ τὸ μέρος καὶ κάτι τέτοια κάνουνε μεγάλη ἐντύπωσι. Ἄν κῆνω τώρα πὼς λέω στὸ σωματεῖο

νά κινηθούμε, θά μού πῦνε τί δουλειά ἔχουμε ἐμεῖς—θηροσκευτικό σωματεῖο—μὲ τὴ μήνυσι ἐνὸς ἐργολάβου ἐναντίον ἐνὸς δάσκαλου. Αὐτὸ εἶναι ἔξω ἀπ' τὸν σκοπὸς μας, δὲν τὸ προβλέπει τὸ καταστατικό μας...

Τώρα, Παράση μου, βέβαια εἶναι γιὰ τὸ δίκηο σας, εἶναι ζήτημα ἠθικῆς τάξεως, ὅπως λέμε, μὰ ἐπειδὴ εἶσαι δικὸς ἄνθρωπος θά σοῦ πῶ τὴν ἀλήθεια: ἄλλος περιμένει διορισμὸ γιὰ τὴν κόρη του, ἄλλος τοποθετήσι γιὰ τὸ γιού του, ἄλλος τὴ συντάξι του, ὁ καθένας τὰ δικά του. Καὶ ξέρεις, κουμπὶ γιὰ ὅλα εἶν' ὁ βουλευτής. Νὰ τοὺς βάλω νὰ τοῦ πᾶνε κόντρα; Ποιὸς θά μ' ἀκούσει;...

Ναί, Παράση μου, ἐγὼ βέβαια σὰν ἄτομο νὰ σᾶς βοηθήσω. Νὰ βροῦμε μιὰ εἰρηνική λύσι. Νὰ βρεθῆ, ἅς πούμε, ἕνας τρόπος ν' ἀναρᾶσει ὁ δάσκαλος, νὰ καταφέρουμε καὶ τὸν ἐργολάβο ν' ἀποσύρει τὴ μήνυσι...».

Περπατᾶει μέσ' τὸ σκοτεινὸ τὸ δρόμο ὁ Παράσης κ' ὅπως τὰ συλλογιέται ὅλα τούτα καταπίνει κόμπο-κόμπο τὴν λίκρα του.

Παίει λοιπὸν τὸ δίκηο, μονολογᾷ. Κανέναν δὲν ἔχει νὰ τοῦ κάνει πλάτες. Καὶ νὰ κιντύνεαν τὰ κεφάλια τους; Ὁ καιγᾶς εἶναι πού θά χάσουν τὸ ρουφετί!

Μωρὲ μπεῖδο, συλλογιέται πάλι, μόνο ἐμεῖς εἴμαστε ζωντόβολα; κατὰ ντίπ χαζοί; Γιατὶ θυμᾶται στὰ 1948. Τότες πού τ' ἀντάρτικο ἦταν στὴ βόρσι του...

Ἐίχαν φύγει ἀπ' τὸ χωριὸ τους. Ἄλλοι ἔδω, ἄλλοι ἐκεῖ. Τ' ἄφρασαν ἔξω μὲ καρβουνιασμένα τὰ σπῆτια καὶ τρύπωσαν μὲ τίς φαιμίλιες τους ὅπου ὄρῃκαν κάτω στὶς πολιτείες. Ἄκόμα καὶ σὲ κοπέτσια. Ἡ θέσι τοῦ χωριοῦ ὅμως, ἦταν τὸ κλειδί τῆς περιφέρειας. Ἐπρεπε νάνα ντουφέκια ἐκεῖ μέσα. Μιὰ μέρα λοιπὸν τοὺς ἔστειλε ἡ Πατριδα ἀπὸ μιὰν «ἀτομικὴ πρόσκλησι», ἕνας ἀνθυπολοχαγὸς τοὺς μοίρασε ντουφέκια καὶ φουσῖγγια καὶ μὲ μιὰ δημοῖα φαντάρους ξαναπήγαν στὸ χωριό. Ἐπρεπε νὰ τὸ κρατήσουν πολεμώντας. Καὶ τὸ πρῶτο βράδν κίολας τοὺς χτύπησαν. Μὰ κράτησαν. Κράτησαν γιατί ἡ καρδιά τους τὸλεγε πῶς ἔπρεπε νὰ σωθῆ ἡ πατριδα. Κι' ἕνα χρόνὸ ὀλόκληρο πέρασαν ἄγρια ξενύχτια.

Ν' ἀκούνε τὰ χωνιά νὰ φωνάζουν, νὰ κοντοζυγώνουν στ' ἀμπριά οἱ λάμπεις κ' αὐτοὶ νὰ μετρᾶνε τὴν κάθε σφαῖρα τους καὶ νὰ κντῆνε πότε στὸ ρολόι, πότε στὴν ἀνατολή. Θέ μου, νὰ ξημερώσει κ' ἀπόψε. Νὰ δοῦμε πόσοι μείναμε! Κι' οἱ ὄρες νὰ γίνονται ἀτέλειωτες καὶ τὰ χωνιά ὀλόενα νὰ πλησιάζουν...

Σχεδὸν κάθε βράδν ὅλα τούτα κ' οἱ φαμίλιες τους νάνα κάτω, ἔριμες, γυμνές, πεινασμένες. Τριάντα ἀπὸ δαῦτες ἔχασαν τὸν προστάτη τους μέσ' τ' ἀμπριά κ' ὄρρανεψαν. Ὁ Παράσης ἐκεῖ ἔχασε τὸ μάτι του. Μὰ τὸ κλειδί τῆς περιοχῆς κράτησε. Κι' ὁ κύριος πρόεδρος πού δὲν θᾶχε ἄλλοῶς ὄχι μαγαζι, ὄχι φαμίλια, ὄχι τίτλους, μὰ οὔτε κἂν κεφάλι, δὲν ἔχασε οὔτε μᾶς βραδιάς χουζούρι. Καὶ τώρα;

«Νὰ βροῦμε ἕναν εἰρηνικὸ συμβιβασμό»... Ἄν, κουμπάρε, ἀκούγαμε ἐμεῖς τότε τὰ χωνιά, πού μᾶς παρακάλαγαν κάθε βράδν καὶ κἂναμε ἕναν «εἰρηνικὸ συμβιβασμό»; Δαγκώνει τὰ μουστάκια του ὁ Παράσης, τρίβει καὶ τὸ μάτι του πού θάμπωσε.

★

Ὁ Δάσκαλος δὲν ἔχει ὕπνο ἀπόψε. Γιὰ πρώτη φορὰ στὴ ζωὴ του θά πάει σὲ δικαστήριο κατηγορούμενος. Κατηγορούμενος καὶ γιατί; Γιὰ σκοφαντία! Ἄνθρωπος μ' ἄσπρα μαλλιά.

Ποιὸς ξέρει τί νὰ συλλογιέται. Τέτοιες νύχτες σκέφτεται κανεὶς πράματα ἀσυνήθιστα. Ἴσως ὅμως μέσ' τὸ πού τοῦ γερο-δάσκαλου νὰ γυρνᾶνε πράματα νοῦθ συνηθισμένα. Νά, αὐτὰ ἅς πούμε πού τοῦπε ὁ Παράσης γιὰ τὸν κουμπάρο του κ' αὐτὰ πού τοῦπε ὁ παπᾶ-Φώτης γιὰ τὴν ζουβέντα τοῦ Δεσπότη μὲ τὸ βουλευτή.

Ἔτσι λοιπὸν! θά συλλογιέται. Οἱ προσπαθειές τους εἶναι ν' «ἀθωοθῶ»... ἐγὼ. Ἄξιος ὁ μισθός τους. Ποῦ ξέρεις; αὐτοὶ εἶναι ἄνθρωποι τῆς ἡμέρας. Μπορεῖ νὰ καταφέρουν ν' ἀθωοθῶ! Ἄλλωστε ὁ βουλευτής μας τὸπε πῶς ἔχουμε πολλὰ χρόνια γνωριμιά, συμπολημήσαμε. Αὐτὸ προπάντων. Παντοῦ! Στὸ μακεδονικὸ Μέτωπο πού ἦταν γραφιάς σ' ἕνα ἔμπειρο τῆς Θεσσαλονίκης. Στὸ Μικρασιατικὸ πού ἦταν στὶς ἀποθήκες τῆς ἐπιμελητείας. Στὴν Κατοχὴ πού ἦταν ὁ πύλο φιλήσυχος ἄνθρωπος τοῦ κόσμου. (Ἐίχε σώσει καὶ δυὸ κουμπάρους του ἀπ' τοὺς Γερμανοὺς καὶ γιὰ κατὶ τέτοια ἄλλωστε—μόνο γι' αὐτὰ—εἶχε τὸ σαλόνι του πότε-πότε διαθέσιμο στὶς μπότες τους). Καὶ βέβαια ἠπηρεθήσε τὴν Πατριδα. Ἀπὸ μικρὸς ἔδειχνε πῶς θά τόκανε αὐτό. Στὸ σχολεῖο μὰ φορὰ τὸν πέρασε τὸ γερο-δάσκαλο στὴν «ἐκθεσι ἰδεῶν» κ' αὐτό, ὅταν τοὺς ἔβαλαν τὸ γνωστὸ θέμα: «Μητροῦς τε καὶ πατρὸς καὶ τῶν ἄλλων ἀπάντων προγόνων, τιμιώτερον καὶ ἀγιώτερον ἢ πατρίς». Δὲν ἦταν ἐκθεσι ἐκεῖνη, ἀπορούσες πῶς τὸ χαρτί δὲν ἔπιανε φωτιά. (Ἄκριθὸς ὅπως τώρα, πού ἀκούγοντάς τον νὰ ἐκφωνεῖ προεκλογικούς, λὲς πῶς ἀντέχει ὁ κοσμάκης σὲ τέτοιους κερανοῦς...).

Βλέπει τ' ἄσπρα ὁ γερο-δάσκαλος καὶ κατὶ ψιθυρίζει. Ποιὸς ξέρει τί; Τόχουν οἱ γέροι καὶ παραμιλᾶνε σὰν πέσουν σὲ βαθεῖα συλλογῆ.

Ἴσως νὰ σκέφτεται τώρα τὸ κοπάδι τους. Πόσες φορὲς καθισμένοι μὲ τὸν παπᾶ-Φώτη, στὸ πεζούλι τ' Ἀτ-Γιώργη, δίπλα στοὺς βασιλικούς, δὲν τᾶλεγαν γιὰ κεῖνο τὸ κοπάδι! Ἄπλοϊ ἄνθρωποι ἦταν μ' ὅλες τίς χάρες καὶ μ' ὅλες τίς ἀναποδιές τ' ἀνθρώπου μὰ κακὸ δὲν εἶχαν κάνει σὲ κανέναν. Πάλευαν τὴ γῆ μὲ τὸ ξινάρι. Καρδιοχτυποῦσαν μὲ τὸν ἥλιο, τὴ βροχὴ καὶ τοὺς ἀγέρονδες. Οἱ ἐλπίδες τους ἦταν ταπεινές ὅσο τὰ βλασταράκια πού δίνουν οἱ σπόροι. Ἐρχόνταν ἀπ' τίς πολιτείες οἱ ἐμποροὶ καλωσιωσμένοι, μὰ τὰ προγοῦλια νὰ χορεύουν σὰ γελοῦσαν κ' ἀγόραζαν τίς σοδεῖες πέν-

τε δεκάρες. Κι' οἱ ἀπλοὶ ἄνθρωποι ἔβαζαν τὶς πέντε δεκάρες στὸ σακκοῦλι κι' ἤξεραν πὼς δὲν ἔπρεπε νάχουν ἄλλες ἀνάγκες αὐτῆ τῆ χρονιά παρὰ ὅσο φτάνουν οἱ δεκάρες. Μακάρι νάταν καὶ γι' ἄρρωστια. Ὅποιος ἀρρωστήσει ἄς βάλει τὰ δυνατά του νὰ περάσει ὅπως-ὅπως τῆ χρονιά χωρὶς γιατρό, δίχως γιατρικά.

Κι' ὅμως ὅλα κείνα τὰ χρόνια μποροῦσαν ἐπὶ τέλους νὰ ζοῦν ἤσυχοι. Ὅσοι ὅμως; Τί ἦταν κείνο τὸ μακελιό! Ἀνθρωποκτονὴ ἀνελέπτο. Φωτιά καὶ τσεκούρι οἱ ξένοι, βούρδουλα, κρεμάλα. Κι' εὐὸ νὰ κουβαλᾶς μὲ τὴ ψυχὴ στὸ τόμα τὸ λιγοστὸ ψωμί σου σ' ἐκείνους ποῦχαν ἀνέβει στὰ βουνά. Νὰ φουρνίζεις τὶς σφαίρες ποίχες ξεχώσει ἀπ' τὴν κρηφώνα, γιὰ νὰ πάρει πίσω ἡ ὑγρασία τους. Νὰ ξεθάβεις γκράδες καὶ μάλινχερ... κι' ὕστερα νάρχωνται ἐκείνοι πού τοὺς τᾶδωσες γιὰ νὰ σώσουν τὴ λευτεριά μας καὶ ν' ἀρχίζουν τὰ ἴδια: κρεμάλες, βούρδουλα, φωτιά.

Τί νὰ κάνεις; Παίρνεις τὰ μάτια σου (καὶ τὰ κουρέλια σου) καὶ κατεβαίνεις κοπάδι ἔρμο, κνηγνημένο στὶς πολιτείες. Βλέπεις παλᾶτια ἀπὸ μπετόν, φῶτα, ξενοιασιά καὶ καλοπέρασι κι' εὐὸ χάνεσαι ἀπ' τὴν πείνα. Τρυπώνεις κάτω ἀπὸ ντενεκέδες καὶ τοίγκους, πολλές φορές πάνω στὴ λάσπη, φτάνεις αἶμα ἀπ' τὰ πνεμόνια πού σαπίζουν (καὶ τὰ παιδιά σου εἶν' ἐκεῖ γύρω, μὴ χάσουν τὴν εὐκαιρία!) Ὅλα τούτα μέσ' τὴν ἐρημιά τὰ καταλαβαίνεις. Ἐρημιά εἶναι. Μὰ μέσα σὲ μιά πολιτεία, πού τόσο γλεντοκοπᾶνε;

Κι' ὕστερα πρέπει νὰ πάρεις πάλι τὸ ντουφέκι στὸ χέρι. Ἀνθρώπος συφορισμένος εἶσαι. Ἡ καρδιά σου εἶναι κουρέλι πιά. Ὅμως (εἶδατε πὼς τ' ἀράδιασε πὸ πάνω ἕνα-ἕνα ὁ Παράσης;) κάνεις τὴν καρδιά σίδερο. Ἀφίενεις τὴ φαρμελιά σου στοὺς «καταλισμοὺς» καὶ πηγαίνεις πάλι στὸ ἔρμο τὸ χωριό, μέσα στ' ἄγρια βουνά. Ἔτσι, γιὰτὶ πρέπει νὰ σωθῆ ἡ Πατριδα. Τρυπώνεις σὰ τυφλοπόντικας στ' ἀμπριά καὶ μένεις ἄγρυπνος νύχτες καὶ νύχτες. Νὰ ρίχνεις καὶ νὰ σοῦ ρίχνουν. Ντουφεκιά στὴ ντουφεκιά. Καὶ νὰ μετᾶς τ' ἄλλο προῖ πόσοι ἀπ' τοὺς δικούς σου δὲν ξαναεἶδαν τὸν ἥλιο. Καὶ νὰ τοὺς θάβεις μὲ τὰ ἴδια σου τὰ χέρια. Ἐνὼ ἄλλοι... Ἐνὼ τὴν ἴδια νύχτα ἄλλοι «πατριώτες» χόρευαν, γλέντησαν καὶ καλοχόρτασαν ὕπνο (ἢ μήπως κῦτταξαν νὰ ξεγελάσουν καὶ τ' ἀπροσάτευτα κορίτσια σου);

Σὰν τέλειωσες θὰ πῆς τοῦτο τὸ κακὸ κατὶ φάνηκε πὼς θ' ἄλλαξε. Τὰ σπῆματα εἶχαν κόλλας μαλακώσκει τὴν πίκρα τους. (Σάματι τὸ παιδί καὶ τὸν ἀπλὸ τὸν ἄνθρωπο τί χρειάζεται γιὰ νὰ τὸν εὐχαριστήσεις;) Νὰ λοιπὸν πού τοὺς θυμήθηκαν. Ποιὸς ξέροι ἴσως νὰ ξημέρωναν καλύτερες μέρες. Ἴσως ἐκείνοι κάτω στὶς πολιτείες, νὰ εἶχαν νοίσει πιά τί χρωστοῦσαν σ' ἐτούτους τοὺς ἀνθρώπους. Ἴσως... μὰ ἤρθαν τὰ πρωτοβόγια καὶ μαζὺ μὲ τὰ σπῆματα νάτο, γκαρμίζεται καὶ τὸ «ἴσως».

Αὐτὰ νὰ σκέφτεται ἄρᾳ γε ὁ γερο-δάσκαλος; Ποιὸς ξέροι; Ἀμα ὅμως μένει ἄγρυπνος καὶναις ὀλάκερη μιά τέτοια νύχτα, μπορεῖ σίγουρα καὶ πὸ χειρότερα νὰ βάλει μὲ τὸ νοῦ του...

★

Προχωροῦσε ἡ δίκη κι' ὁ δάσκαλος, καθισμένος στὸ «ἐδῶλιον τοῦ κατηγορουμένου», κίτρινος, τὰ χεῖλια του πανιασμένα, τὰ μάτια θολά, φαινόταν νὰ μὴν ἀκούει τίποτα.

Δυὸ φορές ὅλες κι' ὅλες φάνηκε νὰ προσέχει στὸ τί λένε. Τὴ μιά φορὰ ἦταν πού ἐξεταζόταν ὁ παπᾶ-Φώτης κι' ὁ πρόεδρος ζήτησε τὴ γνώμη του γιὰ τὸ δάσκαλο. Ἀν ἦταν συκοφάντης νὰ ποῦμε κτλ.

Σήκωσε τὰ μάτια ὁ δάσκαλος τότε, σὰν νᾶρθε ἀπὸ πολὺ μακρὰ καὶ χαμογέλασε πικρά. Ὅσοι ἔγειρε τὸ κεφάλι στὸν ὄμο κι' ἔμεινε ν' ἀκούει μὴν ἱστορία πού ὁ ἴδιος τὴν εἶχε ξεχάσει πιά μὰ τὴν διηγόταν τώρα ὁ παπᾶ-Φώτης.

«Μιά φορὰ, κύριε πρόεδρε, ὁ δάσκαλός μας τιμώρησε ἕνα σχολόπαδο γιὰτὸ μωρτύρησαν τ' ἄλλα πὼς ἔκλεβε ἀγὰ ἀπ' τῆς γειτόνισας. Ὅσοι ὅμως βρέθηκε πὼς τ' αὐτὰ τᾶτρογε ἡ σκίλα τῆς. Τότε ὁ δάσκαλος, τὴν Κυριακὴ στὴ Λειτουργία, πῆρε τὸ παιδί, τᾶφρε μτρὸς στὴν Ὁραία Πύλη κι' ἐκεῖ μπροστὰ σ' ὄλο τὸν κόσμο εἶπε πὼς ἦταν ἀθῶο τὸ κατῆμένο καὶ τοῦ γύρεψε συχώρεσι γιὰ τὴν ἀδικία τιμωρία... Τὸ σχολόπαδο ἔβαλε τότε τὰ κλάματα καὶ τοῦ φίλαγε τὸ χέρι. Κλαίγαμε ὅμως κι' ἐμεῖς κύριε πρόεδρε. Αὐτὸς ἦταν ὁ δάσκαλός μας...».

Ποῦ νὰ θυμᾶται τέτοιες ἱστορίες ὁ δάσκαλος ὕστερα ἀπὸ τόσες φουρτούνες! Ὅσο νὰ θυμηθῆ ποῖο ἦταν κείνο τὸ παιδί ξεχάστηκε πάλι.

Κι' ὕστερα ἦταν σὰν ἤρθε ἕνας τεχνίτης ἀπὸ κείνους ποῦχε μαζὺ του, τότε, ὁ ἐργολάβος. Ἀφοῦ ὠρκίστηκε πὼς θὰ πῆ τὴν ἀλήθεια εἶπε πὼς «τὰ σπῆματα ἀπὸ κατασκευὴ ἦταν ἀπολύτως ἐν τάξει, δὲν τοὺς ἔλειπε τίποτα». Τότε ὁ δάσκαλος τινάχτηκε: «Βρὲ παιδί μου, ψεύθυρο, φωτιά βάζεις μέσ' τὸ σπῆμα σου! Πεύθυρο ὄροκο πῆρες; Μὰ τὸ μωρμουρητό του ἐκείνο κανεὶς δὲν φάνηκε νὰ τ' ἀκούσει.

Καὶ πάλι ἔγειρε τὸ κεφάλι ὁ δάσκαλος κι' ἔμεινε νὰ βλέπει στὰ τζάμα. Ἦταν ἐκεῖ μιά μέλισσα πού πάσιζε νάβγη ἔξω καὶ βούϊζε ὄρα πολλή, παραπονιαρικά, ἀπελπισμένα. Τὴν κῦτταξε καλὰ-καλὰ κι' ὕστερα γύρισε καὶ ψεύθυρε σὸν παπᾶ-Φώτη πράματα παράξενα:

«Τὴ βλέπεις παπᾶ Φώτη; Τὴ μέλισσα, λέω, ἐκεῖ στὰ τζάμα. Βλέπει φῶς μπροστὰ τῆς, θαρεῖ πὼς εἶναι ἀνοιχτός ὁ δρόμος, ὁρμάει γιὰ νὰ φύγει... Κῦττα τὴν ὅμως. Σπάει τὰ μούτρα τῆς σ' ἕναν ἀόρατο τοῖχο.

Θὰ χτυπιέται ὥσπου νὰ ψοφήσει μὰ δρόμο δὲν θὰ βρῆ. Κι' ἄς φαίνονται ὄλοι ἀνοιχτοί...

Κι' ἐμεῖς, παπᾶ-Φώτη, ἔτσι τὴν πάθαμε. Ξεχάσαμε ἕναν τοῖχο πού δὲν φαίνεται».

Τὸ μουρμουρητό του ἔσπασε, ἔγινε πῶ βραχνό.

«Ναί, παπᾶ-Φώτη, τ' ἄνομα συμφέροντα ἐκεινῶν ποῦνα οἱ ἄνθρωποι τῆς ἡμέρας! Τοῦχος ἔ; ἅμα μορφεῖς πέρνα τον!»

Κι' ὕστερα σῶκασε πικρά ὁ γερο-δάσκαλος: «Χά, θαρῶ πὼς εἶπα τώρα δά ὄσες φιλοσοφίες δὲν εἶπα σ' ὅλα μου τὰ χρόνια. Τί ἔπαθα ἀλήθεια...!»

Ἔτσι πῆγαιναν τὰ πράματα ὅταν κάποτε ἄρχισε ὁ εισαγγελέας νὰ μιλάει. Ὁ,τι ἐντυπώσεις καὶ νᾶχε σχηματίσει ὁ ἄνθρωπος ὡς τὴν ὥρα ἐκείνη, εισαγγελέας ἦταν, τὸ ρόλο του ἔπρεπε νὰ παίξει. Καὶ στὸ κατηγορητήριο ἦταν σωστός χεῖμαρρος.

Τώρα ὁμως ὁ δάσκαλος εἶχε καρφώσει τὰ μάτια ἀπάνω στὸ «ῥήτορα». Σὲ κάθε κατηγορία τίναξε τὸ κεφάλι καὶ σάλευαν τ' ἄσπρα του μαλλιά. Καὶ τί δὲν ἄκουγε! «Δάσκαλος, λέει, αὐτὸς νὰ μὴν ξέρει πὼς ἡ συκοφαντία εἶναι ἡ πλέον βδελυρὰ τῶν ἀνθρωπίνων πράξεων! Νὰ μὴν ξέρει ὅτι ἡ κατασπίλωσις τῆς συνειδήσεως ἐντίμων πολιτῶν ἰσοδυναμεῖ μὲ φόνον, διότι καταστρέφεται αὐτὴ αὐτὴ ἡ ἠθικὴ ὑπόστασις τοῦ θιγομένου;» Ἔ, σὲ τοῦτα ὁμως δὲν βάσταξε.

Ὁ παπᾶ-Φώτης τὸν εἶδε νὰ μελανιάζει μὰ στιγμῆ. Ἔσκηψε βιαστικὰ στ' αὐτὶ του:

«Κουράγιο, δάσκαλε, καὶ τὸ Χριστὸς μὰς τὸν βροῖσανε...».

Μὰ ὁ δάσκαλος εἶχε πέσει κώλας στὴν ἀγκυλιά του καὶ δὲν ξανάγαλε ἄχνα...

★

Τὸ μνημα τοῦ γερο-δάσκαλου τ' ἄνοιξαν στὴν ἀλλή τ' Ἀϊ-Γιώργη, κάτω ἀπ' τὴ ροδιά.

Ὁ παπᾶ-Φώτης ἔφυγε, μὰ φωνὴ δὲν ἔβγαυε ἀπ' τὸ στόμα του.

Ὁλόγυρα ὄλο τὸ χωριό. Ἄντρες καὶ γυναῖκες, μωρὰ καὶ γέρο. Καὶ νὰ βρούξει ὁ τόπος ἀπ' τὸ παράπονό τους. Ἐνα μελισσολόι πού φτεροκοπάει καὶ δέγνεται...

Σὰν κάρφωσαν τὸ σταυρὸ στὸ μνημα, ὁλωνῶν τὰ πρόσωπα, ἀκίνητα μὰ γεμάτα ἔντασι, εἶχαν σκαλισμένο πάνω τους κάτι τι. Κάτι τι πού σπατάραγε καυτὸ ὅπως ξεπηδοῦσε μὲς' ἀπ' τὰ σπλάγγνα τους.

Πῆραν τὸν κατήφορο κ' εἶχαν σφιγμένα τὰ δόντια. Ἐννοιωθαν τίς φουχτες τους νὰ τρίβουν ἡ μὰ τὴν ἄλλη παράξενα, δίχως νὰ καταλαβαίνουν γιὰ ποῖο λόγο, ἔτσι πολὺ παράξενα, σὰν κάτι ν' ἀποζητοῦσαν...

★

Τὰ εἶχα γράψει τοῦτα δῶ, ὅταν-δὲ θυμᾶμαι πὼς-βρέθηκα σὲ κείνη τὴν πολιτεία. Ἡ ἐκκλησιά της ἦταν ἀκόμα ἐρεῖπω. Καὶ σκέφτηκα τί νᾶχε γίνει ἄρα γε; Νᾶχε ἐπιστρατέψει ὑποθετικούς ὑπεύθυνους ὁ βουλευτὴς μὰς γιὰ νὰ τοὺς φορτώσει τὴν καθυστέρηση; (Ἔ μὲ πόση ἀγανάκτησι, μὲ πόσο ἱερὸ πάθος θὰ μιλοῦσε γιὰ τοὺς αἰτίους! «Ἄλλὰ μὴν στενοχωρεῖσθε, Σεβασμιώτατε, θ' ἀντιπαλαίωμεν, θὰ ἐπιστρατεύσωμεν καὶ τὴν τελευταί-

αν ἱκμάδα τῶν δυνάμεών μὰς, διὰ νὰ γίνῃ τὸ ὄνειρόν μὰς πραγματικότης» καὶ ὦ! τὴν ἡμέρα ἐκείνη πού θὰ χτυποῦν οἱ καμπάνες...). Αὐτὸ νὰ ἔκανε ἢ δὲν χρειάστηκε κἀν; Γιατί μορφεῖ ὁ γέροντας ἀκούγοντας νὰ χτυποῦν οἱ καμπάνες μὲς' τίς ὑποσχέσεις του νὰ τὸ πῆστεψε πὰ πὼς δὲν μορφεῖ, θὰ χτυπήσουν καὶ στὰ καμπαναριά. Καὶ νᾶκλεισε τὰ μάτια ἦτοχος. Μὴν τὸ νομῖστε καὶ πάρα πολὺ αὐτό. Ὁ ἄνθρωπὸς μὰς εἶχε πειθῶ, ὄχι ἀστεῖα!

Περίεργος νὰ μάθω τί ἀπὸ τὰ δυὸ ἔγινε, ρώτησα γιὰ τὸν Δεσπότη.

— Ἄ, μούπαν, ζῆ, εἶναι μὰ χαρά...

Καὶ βέβαια ζοῦσε. Μὲ καλοσῶρισε μὲ τὴν εἰρηνικὴ, ἰλαρὴ του ματιά. Χρειάστηκε ὁμως νὰ φέροι τὰ χαρτιά μου ἐτοῦτα πολὺ κοντὰ στὰ μάτια γιὰ νὰ τὰ διαβάσει. Κι' ὅσο προχωροῦσε, γραμμὴ μὲ γραμμὴ, τᾶφερνε ὄλο καὶ πὺ κοντὰ, ὥσπου στὸ τέλος τινάχτηκε ὄρθι-ος. Εἶδα τὰ μάτια του γεμάτα δάκρυα κ' ἀνατρίχιασα.

Δὲν ἦταν πὰ ὁ γέροντας πού εἶχα πρωτοδῆ. Μιά φωτιά ἦταν ὀλάκερος. Μ' ἄδραξε ἀπ' τὸ χέρι «Ἔλα μαζὺ μου!...»

«Διάβασε!» φώναξε μὲ μὲς ἀντικρύσαμε τὸ βουλευτή. Κι' ὄση ὥρα ἐκεῖνος περνοῦσε τίς σελίδες, δὲν τὸν ἔχασε ἀπ' τὰ μάτια του. Ἄμα σήκωσε τὸ κεφάλι ἀπ' τὰ χαρτιά, ἦταν κώλας μουδιασμένος.

«Πές μου! σὲ ρωτῶ στ' ὄνομα Ἐκείνου πού θὰ τοῦ δώσουμε λόγο μὰ μέρα! πές μου εἰν' ἀλήθεια ὅλα τοῦτα;»

Ἐκεῖνος κατέβασε τὰ μάτια καὶ δὲν εἶπε τίποτα.

«Πές μου! καταλαβαίνεις τί ἔκανε;»

«Ὁχι, ψιθύρισε ὁ ἄλλος. Ποτές μου δὲν τὰ σκέφτηκα ἔτσι. Ποτές μου δὲν τὰ εἶδα τὰ πράματα μὲσα ἀπὸ τέτοιο γιαιλί. Καὶ μ' εἶχαν στείλει οἱ δύστηνοι ἀντιπρόσωπό τους κάτω... Ἐγὼ ἦμον ἡ φωνὴ τους!...»

Κι' ὅσο σκέφτομαι πὼς δὲν ἦμον ἄξιος μῆτε τὰ παπούτσια τοῦ δάσκαλου νὰ δέσω!... Μὰ τώρα θὰ δεῖτε!»

Καὶ μὰς ἄραξε ἀπ' τὸ χέρι, ἐκεῖνος τώρα καὶ μὰς πῆγε στὴ νομαρχία. Εἶχε ξαναβρῆ τελείως τὴ φόρα του γιαιτὶ σὰν ἀντικρύσαμε τὸ νομομηχανικὸ τοῦδωσε τὰ χαρτιά σὰ νὰ τοῦκανε ἐκδούλευσι μεγάλη. (Ἦξερε τὰ καυγαδάκια του μ' ἕναν συνάδελφό του γειτονικῆς ἐπαρχίας). «Διάβασε, φίλιτάτῃ μου, διάβασε νὰ δῆς τί ἔκανε ἐκεῖνος ὁ ἄθλιος συνάδελφός σου...».

Διάβασε φωναχτὰ καὶ πεταχτὰ ὁ ἄλλος κ' ὄλο ξεφύσαγε περιφρονητικὰ καὶ στὴ μέση κώλας τῆς ἱστορίας εἶχε βγάλει τὸ συμπέρασμα καὶ τᾶπε χτυπώντας τὴ γροθιά του στὸ τραπέζι:

«Ἐπρεπε νᾶμουνα ἐγὼ ἐκεῖ καὶ θὰ τὸν ἔφτιαχνα τὸν ἐργολάβο, θὰ τὸν ξετίναζα σὰν ἄδαιο σακί!»

«Ἐ λοιπὸν τὴν ἔπαθες, φίλιτατε, τοῦ πέταξε πονηρὰ ὁ ἄλλος. Ἄπ' τῆ βιασύνῃ σου νὰ

δῆς τις προκοπὲς τοῦ ἄλλου, δὲν κατάλαβες καλὰ τὴν ἱστορία. Πρόκειται γιὰ τὴ δική μας ἐπαρχία. Ναι, ὁ ἐργολάβης εἶναι ὁ φίλος μου κτλ. κτλ. Κατάλαβες τώρα; Ξετίναξέ τον λοιπόν! Τώρα σὲ θέλω. Τί φοβάσαι πῶς θὰ σὲ πῆ ὁ νομάρχης ἐπιπλοῖαι γιὰ τὴν πρώτη πραγματογνωμοσύνη;»

«Αι, ἔνα κακό πού ἔγινε, δὲν διορθώνεται μ' ἔνα ἄλλο». Ἦταν ἡ φωνὴ τοῦ νομάρχου αὐτῆ. Βέβαια, ἦταν δίπλα μας τόσο ὥρα, τ' ἄκουσε ὅλα καὶ μεῖς χαμπάρι δὲν πήραμε. «Ὁ, τι ἔγινε ἔγινε. Τώρα τί θὰ κάνουμε...!»

Καὶ τί νομίζετε πὼς ἔκαναν; Ἀπίστευτο θὰ πεῖτε κ' ὅμως τὸ εἶδα μὲ τὰ μάτια μου. Ὁ γέροντας πήρε ἕνα ραβδί, ἀνέβηκε σ' ἕνα γαϊδουράκι κ' ἀπὸ πίσω ὁ βουλευτὴς μας περπατώντας, πῆγαν στὸ χωριό. Ὁ κοσμάκης τάχασε. «Ὁ Δεσπότης μας μεῖ γαϊδουράκι, ὁ ὁ βουλευτὴς μας μ' ἀρβύλες!» Κι' ἐκείνοι τοὺς ἀγκάλιασαν καὶ τοὺς ἔγνεφαν χαμογελαστά «ναι, ἔμεῖς εἴμαστε».

«Ἦρθαμε, τοὺς εἶπε ὁ γέροντας. Ἦρθαμε παιδιὰ μου καὶ θὰ μείνουμε μαζί σας ὥσπου νὰ γίνουν τὰ σπίτια σας ὅλα. Οἱ ἄστεγοι θὰ κατεβούνε στὴ πολιτεία. Κάτω ἔχει τοὺς περιμένον οἱ παπάδες μας, ὁ κομπάρzos τοῦ Παράση μ' ὅλο του τὸ σωματεῖο κ' ὅλοι οἱ ἄλλοι ἀνασκουμπωμένοι.

Χτύπησα τὶς καμπάνες, τοὺς μάζεψα στὴν ἐκκλησιά, ἔκανα Λειτουργία κ' ὕστερα βγήκα στὴν Ὁραία Πύλη. Εἶμαι γέρος, παιδιὰ μου καὶ δὲν μπορῶ πιά νὰ μιλάω πολὺ. Τοὺς εἶπα ὅμως πὼς τὶς ἡμέρες αὐτὲς θὰ γίνῃ ἕνα μεγάλο θαῦμα! Θὰ κατέβῃ ὁ Χριστὸς μας γυμνός, πενιασμένος, βρεμένος. Νὰ εἰσπαστοῦμε νὰ τοῦ ἀνοίξουμε διὰπλατα τὶς πόρτες μας. Κι' ἔκλαιγαν, ὅλοι παιδιὰ μου...».

Τώρα ὅμως ἔκλαιγαν κ' οἱ χωριάτες γύρω ἀπ' τὸν Δεσπότη. Κι' ἐκείνος τοὺς εὐλόγησε καὶ πῆγε κ' ἔμεινε μὲ τὸν σύντροφό του κάτω ἀπὸ κάτι τοίγκους, μὲς' τὴ λάσπη.

Ἔμειναν μέρους καὶ μέρους. Κι' ὅσο γείονταν κείνη τὴ σκληρὴ, τὴ σκυλίαια ζωὴ, τόσο ἔκαναν σχέδια (γιὰ τὰ χωριά ὅλης τῆς περιφέρειας πιά, ὄχι μόνο γιὰ τοῦτο ἔδω) κ' ἔστελναν κάτω ὁδηγίες καὶ συμβουλές. Κάτω στὴν πολιτεία ἔπαι ὅλοι, μεγάλοι καὶ μικροί, σπουδασμένοι κ' ἀσπούδαστοι, ἐπίσημοι καὶ ἀσήμαντοι γυρίζαν νύχτα-μέρα κ' ἔδιναν «σάρκα καὶ ὄστα» στὰ ὑπέρτοξα ἐκείνα σχέδια.

Ὁ θόρυβος βγήκε ἀπ' τὰ σύνορα τῆς περιφέρειας. Ἐφτάσε κάτω στὴν Ἀθήνα. Τὸν πήραν οἱ ἐφημερίδες. Καὶ φανταζόσαστε πιά τί ἄρχισαν νὰ γράφουν! «Ἐνας Δεσπότης μ' ἕνα βουλευτὴς μέσα σὲ τρώγλη, στὴν ὑπηρεσία τῶν μαρτυρικῶν μας χωριῶν». «Συναγεγρμὸς σὲ μιὰ βόρεια ἐπαρχία μας! Ἀναγεννῶνται τὰ ἐγκαταλελειμμένα χωριά, χωρὶς οὐδε-

μίαν ἐπιβάρυνση τοῦ κρατικοῦ μας προϋπολογισμοῦ». «Νέα ἐποχὴ διὰ τὸν ἀγροτικὸν πληθυσμὸν μᾶς ἐπαρχίας μας. Ἀπὸ ἰσχυροῦς τοπικοὺς παράγοντας δημιουργοῦνται πρωτότυποι συνεταιρισμοὶ πάσης φύσεως. Ἐξασφαλίζονται τὰ ἀγροτικὰ προϊόντα, ἡ ἀνάπτυξις βιοτεχνίας, ἡ ἱατρικὴ περίθαλξις, αἱ πολυμελεῖς οἰκογένειαι. Ἐγκαθίσταται πλήρης κοινωνικὴ πρόνοια. Συναγωνισμὸς προσφορῶν δι' ἐθελοντικὴν ἐργασίαν.»

Τὸ χωριὸ βουίξει ξανά σωστό μελισσολόι. Μὰ χαρούμενο μελισσολόι. Ποὺ εἶχε βοθὴ πιά ἀνοιχτὸ μπροστά του τὸ δρόμο γιὰ κάλυκες γεμάτους μέλι. Κάλυκες ζωντανούς, ξέχειλους ἀπ' ἀνθρωπιά κ' ἀγάπη....

★

Πρὶν φύγω ἀπ' τὸ χωριὸ ἔκανα κάτι πού θαρρῶ πὼς ὁ καθέννας μας ἔπρεπε νὰ τὸ κάνει. Πῆγα στὸν Ἅγιο Γιώργη, κάτω ἀπ' τὴ ροδιά, νὰ ἀποχαιρέτισω τὸ γερο-Δάσκαλο. Νὰ δεῖτε ὅμως πού, ὅπως ἔσκυβα, χτύπησα τὸ μέτωπό μου σὲ κάτι σκληρό... καὶ σύγκαιρα ἄνοιξα τὰ μάτια γιὰ ν' ἀνακαλύψω κάτι πού ἐσεῖς δά τόχατε καταλάβει ἔδω καὶ πολλὴν ὥρα. Πὼς ἔβλεπα ὄνειρα ὅπως γράφοντας εἶχ' ἀποκοιμηθῆ πάνω στὸ τραπέζι μου.

Ἔτσι λοιπόν! Ὁνειρα! Ἀλλοίμονο! Ὁ, τι ὑπῆρχε ὅλο κ' ὅλο ἐκεῖ, στὸ βορεινὸ, ἀκριτικὸ μας χωριὸ ἦταν τὰ γκεμισμένα σπῆτια, ὁ νιοσκαιμένος τάφος καὶ τὰ τυρανισμένα πρόσωπα. Δέστε τα! Πότε σβύνουν ἀπ' τὴν ἀπόγνωσι τότε ἀστράφτουν ἀπὸ κακιά φωτιά.

Σὰς τρομάζει βέβαια αὐτὴ ἡ φωτιά. Ὅμως κυττάξτε τὴν! Κυττάξτε τὴν προσεκτικά. Μονάχα αὐτὴ μπορεῖ νὰ σὰς ἐξηγήσει κάτι πού κ' ἐκείνοι οἱ ἴδιοι δὲν τὸ καλοκατάλαβαν ἀκόμα: τὸ γιατί δηλαδὴ νοιώθουν τὶς φουχτες τους νὰ τρίβουν ἢ μιὰ τὴν ἄλλη παράξενα.

Σὰν νοιώθουν τὰ δάχτυλά τους νὰ παίζον ἀπὸ μοναχὰ τους, ξέρον πὼς ἡ κομπολόι ἀποζητᾶνε ἢ τσιγάρο. Τώρα ὅμως πού εἶναι οἱ ροζιασμένες τους οἱ φουχτες πού παίζουν; Σὰν τί ν' ἀποζητᾶνε;...

★

Ἔχετε δὴ τὸν οὐρανὸ νὰ μελανιάζει, ὅταν ἄπιαση, μὰ τρομερὴ στιβάζεται ἡ φουροτοῦνα; Ὁρα μὲ τὴν ὥρα πῆξε ἡ μαυρίαια. Κι' εἶναι μιὰ στιγμή, μὲ ἀναπάντεχη στιγμή πού τινάζεται ἡ σπῆθα. Μουγκρίζει ὁ κερανός. Τρέμον σύγκορμα τὰ βουνά. Κι' ἡ θύελλα ἀμολιέται ἀκράτητη πιά...

Μὴ μοῦ πεῖτε πού θὰ βρεθῆ ἡ σπῆθα. Κανεὶς ἄς μὴ τὸ πῆ αὐτό. Μονάχα οἱ σπῆθες δὲ θὰ μᾶς ἀπολείψουν. Ἐκτός... ἐκτός ἂν ὄσα εἶδα στ' ὄνειρο... Βλέπετε ὅμως; Δὲν τολμῶ οὔτε ν' ἀποσώσω τὴν κουβέντα!

ΓΙΩΡΓΟΣ ΠΥΡΡΑΣ

ΑΠΟΨΕΙΣ

Η ΔΕΚΑΕΤΙΑ

Τὸν περασμένον μῆνα ἐνεθυμήθημεν ὅλοι, ὅτι συνεπληροῦτο δεκαετία ἀπὸ τότε ὅπου κατέρρεεν εἰς ἔρειπια (καὶ τί ἔρειπια!) ὁ φοβερός ἐκεῖνος ἐχθρός τῆς ἀνθρωπότητος πὺρ ἐλέγετο χιτλερικὸν καθεστὼς καὶ χιτλερική ἀπειλή. Τὸν Μάϊον τοῦ 1945 ἡ Γερμανία παρεδίδοτο ἄνευ ὄρων καὶ ἔτσι ὁ ἄξων, ὁ ὁποῖος εἶχε κάμει τὴν γῆν ὀλόκληρον νὰ τρέμη, ἦτο πλέον «πτώμα ἐξαισιον», προκαλοῦν τὴν φρίκην καὶ μὲ τὴν πτώσιν του ἀκόμη καὶ πολλὰ προσφερόμενον νὰ διδάξῃ.

Ἄλλὰ φαίνεται ὅτι, ἐνῶ τὸ δίδαγμα προσεφέρθη εἰς τὴν ἀνθρωπότητα καὶ τόσον ἀκριβοληρωμένον δίδαγμα μάλιστα, μαθηταὶ κατὰ τὴν δεκαετίαν αὐτήν... δὲν παρουσιάσθησαν. Ἡ ἀνθρωπότης δὲν φαίνεται νὰ ἀρύεται διδάγματα οὔτε κἂν ἀπὸ ἓνα διδάσκαλον τοιοῦτον, ὅπως ὁ φοβερότερος καὶ καταστρεπτικώτερος πόλεμος τὸν ὁποῖον ἐγνώρισεν ἡ ἱστορία.

Τί νὰ ἔχωμεν πάθει ἄρα γε; Οἱ ἱστορικοὶ τοῦ μέλλοντος, οἱ ὁποῖοι θὰ ἐξετάζουν τὴν ψυχολογίαν τῆς γενεᾶς μας, ἴσως αὐτοὶ θὰ προσπαθήσουν νὰ εὑρουν μίαν ἐξηγήσιν. Πρὸς τὸ παρόν, ἂς μᾶς ἀρκέσῃ ἡ διαπίστωσις, ἡ φοβερὰ διαπίστωσις, ὅτι τὰ ἔρειπια τοῦ δευτέρου παγκοσμίου πολέμου εὐρίσκουν τὸν ἄνθρωπον ψυχικῶς ἐρειπωμένον, τόσον, ὥστε τίποτε νὰ μὴ τὸν κεντρίξῃ εἰς κάτι τὸ ἀνώτερον. Καὶ αὐτὴ ἡ ψυχικὴ κατερείπωσις εἶναι συμφορὰ ἀσυγκρίτως μεγαλύτερα ἀπὸ τὸν δεύτερον παγκόσμιον πόλεμον. Καὶ ἀποτελεῖ κίνδυνον πολὺ μεγαλύτερον καὶ ἀπὸ τὴν ἀτομικὴν βόμβαν, κίνδυνον πὺρ δὲν ἀποτρέπεται ἀπὸ οἰασθῆποτε εἰρηνικὰς πολιτικὰς ζυμώσεις. Εἰς μίαν ἀνθρωπότητα τόσον κουρασμένην ψυχικῶς, ὥστε δέκα μόλις χρόνια μετὰ τὸν πόλεμον νὰ μὴ ἐνεθυμῆται τίποτε, μὰ τίποτε, καὶ νὰ μὴ ἔχη διδαχθῆ τίποτε, μὰ τίποτε, εἰς μίαν τοιαύτην ἀνθρωπότητα δὲν χρειάζεται ἡ ἀτομικὴ βόμβα, δὲν

χρειάζεται κἂν νέος παγκόσμιος πέλεμος διὰ νὰ ἔλθουν νέαι συμφοραὶ αὐτῆς ἢ ἐκείνης τῆς μορφῆς!

Η ΜΟΝΗ ΑΠΑΝΤΗΣΙΣ

Φοβερότερον ὅμως ἀπὸ κάθε τι ἄλλο εἶναι ἡ ἐξ ἐπόψεως ἡγεσίας κατερείπωσις, εἰς τὴν ὁποίαν ἡ δεκαετηρίς αὐτὴ μᾶς εὐρίσκει. Στρέφεται ὁ σύγχρονος μέσος ἄνθρωπος πρὸς τὰς διαφόρους «ἡγεσίας» καὶ εὐρίσκει μόνον ἀπογοητεύσιν. Ἡ πολιτικὴ ἡγεσία τῶν διαφόρων χωρῶν, ἐκτὸς δύο ἢ τριῶν ἐξαιρέσεων, δὲν ἰσχυρίζεται κἂν ὅτι ἔχει νὰ προσφέρῃ τίποτε τὸ πραγματικῶς καθοδηγητικόν. Ἡ ἐπιστήμη ὡς ἡγεσία... ἔχει καὶ αὐτὴ σιωπήσει. Ἐὰν δὲ ὀμιλήσετε περὶ τῆς τέχνης, περὶ τῆς λογοτεχνίας... ἄλλα λόγια νὰ εἴμαστε φίλοι!

Μένει βέβαια ἓνας ἡγέτης, ὁ φυσικὸς ἡγέτης, ὁ Χριστιανισμός. Ἄλλὰ καὶ ἀπὸ χριστιανικῆς πλευρᾶς δὲν προσφέρεται ἡ προσήκουσα ἐνθάρρυνσις εἰς τὸν σύγχρονον ἀγωνιῶντα ἄνθρωπον. Δὲν ἐμφανίζεται ἐκείνη ἡ ζωντανή, ἡ μεγαλειώδης, ἡ ἀντιστοιχῶς πρὸς τοὺς καιροὺς μεγαλειώδης ἐκπροσώπησις, πὺρ θὰ προβάλλῃ εἰς τὸν ἄνθρωπον ἐν ὀνόματι τῆς χριστιανικῆς πίστεως τὴν καθοδηγητικὴν βοήθειαν τὴν ὁποίαν οὗτος ζητεῖ, τὴν ἐλπίδα τῆς ὁποίας τόσῃ ἔχει ἀνάγκη.

Καὶ ἔτσι θὰ ἔλεγε κανεὶς ὅτι μία μόνον ἐλπίς ὑπάρχει: «nullam sperare salutem», νὰ μὴ ἐλπίζωμεν εἰς καμμίαν σωτηρίαν... Ἄλλ' αὐτὴ ἀκριβῶς ἢ ὡς πρὸς ἡμᾶς αὐτοὺς ἀτελεισία ἡμπορεῖ, μὲ τὴν θεῖαν διαλεκτικὴν τοῦ Οὐρανοῦ, νὰ μεταβληθῆ εἰς σωτηρίαν. Ὅταν ὁ ἄνθρωπος μάθῃ νὰ μὴν ἔχη ἐλπίδα εἰς μόνον τὸν ἑαυτὸν του, τότε δὲν χάνει τὴν ζωὴν· τὰς ψευδαισθήσεις χάνει. Στρέφει τὰ βλέμματα εἰς τὸν Οὐρανὸν καὶ ἀπὸ ἐκεῖ ἔρχεται τότε, τῆς αἰωνιότητος ἀνταύγεια, ἡ ἐλπίς, ὅταν ἀκριβῶς εἰς τὴν γῆν φαίνεται ἀπλωμένη ἢ ἀτελεισία.

Κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον καὶ ἡ δεκαετη-

ται, ὅτι ἡ κίνησις τῶν χριστιανικῶν ἀδελφοτήτων νέων τῆς Γερμανίας ἀρχίζει νὰ παίρῃ νέαν δύναμιν καὶ νέαν ζωὴν.

Μακάρι! Ὑπάρχει τόση ἀνάγκη εἰς τὴν χώραν αὐτὴν νὰ γίνῃ τοιαύτη ἐργασία διὰ νὰ ἐπανορθωθῶν καὶ νὰ ἀποπλυθῶν πολλά, διὰ νὰ ἡμπορέσῃ αὐτὴν τὴν φορὰν νὰ ὁμιλήσῃ πράγματι ὁ Χριστιανισμός, ὁ ὁποῖος θὰ ἔχη πολλά νὰ ἐπανορθώσῃ καὶ νὰ ἀποπλύνῃ καὶ πολλά νὰ προετοιμάσῃ δι' ἓνα νέον, καλὸν αὐτό, ξεκίνημα!

ΠΟΛΥ ΕΥΧΑΡΙΣΤΟΣ ΔΙΑΠΙΣΤΩΣΙΣ

Πρέπει νὰ ἐκφράσωμεν τὴν χαρὰν μας, διότι ἀπὸ τινος καιροῦ βλέπομεν εἰς καθημερινὰς ἐφημερίδας θέματα, ὅπως τὸ θέμα τοῦ γάμου καὶ τῆς οἰκογενείας, νὰ ἀντιμετωπίζονται μὲ μίαν αὔξουσαν σοβαρότητα. Εἰς χρονογραφήματα, στήλας «συμβουλῶν» κλπ., βλέπει τώρα κανεὶς προτροπὰς, τὰς ὁποίας θὰ συνυπέγραφε μὲ χαρὰν ἀπὸ ἀπόψεως χριστιανικῆς. Βεβαίως ὑπάρχουν ἀκόμη καὶ σημεῖα εἰς τὰ ὁποία ἐπιβάλλεται ἐπιφύλαξις. Ἡ πρόοδος ὅμως εἶναι ἀναμφισβήτητος. Καὶ δι' αὐτὸν τὸν λόγον καὶ ἄξια ἐπαίνου.

Ἡ παροῦσα στήλη, ἡ ὁποία πολλάκις ἐξέφρασε διαφωνίας, ἀλλὰ καὶ διαμαρτυρίας ἀκόμη, διὰ τὴν κακὴν τῶν θεμάτων αὐτῶν ἀντιμετώπισιν, χαίρει διότι τώρα βλέπει τὴν καλὴν στροφὴν καὶ δὲν ἔχει παρὰ νὰ διατυπώσῃ τὴν εὐχὴν νὰ προχωρήσῃ πρὸς τὴν κατεύθυνσιν αὐτὴν ἢ ἐξέλξις. Εἶναι τοῦτο συμφωνότερον ὄχι μόνον πρὸς τὰ διδάγματα τῆς τελευταίας πείρας εἰς τὴν κοινωνίαν μας, ἀλλ' ἐπὶ τέλους καὶ πρὸς τὴν νοοτροπίαν τὴν ὁποίαν οἱ νέοι καιροὶ διαμορφώνουν.

ΤΟΤΕ ΤΙ ΘΑ ΓΙΝΩΜΕΝ;

Ἄναγνώστης μας, ἐνοχληθεὶς ἀπὸ τὸ «Θέατρον τῆς ζωῆς», «ἡ ἁμαρτωλὴ» (Ἀπρίλιος 1955), μᾶς γράφει διὰ νὰ διαμαρτυρηθῇ ὅτι γινόμεθα, μὲ τὸ χρονογράφημα ἐκεῖνο, «ἀνευ λόγου συνήγοροι τοῦ ἀνθρωπάκου, τοῦ ἀδούλου προλεταρίου μὲ τὰ μερικὰ ὑπολείμματα ἀνθρωπιᾶς»... Καὶ διὰ νὰ ἐξηγήσῃ τὸ φοβερόν μας ὀλισθημα,

ὅτι δεικνύομεν συμπάθειαν πρὸς ἐκείνους ποὺ ἁμαρτάνουν, μᾶς προσφέρει ἓνα κοκταῖλ ὀλόκληρον κοινωνιολογικῶν χαρακτηρισμῶν.

Ἄδικος κόπος! Ἐὰν ἡμεῖς ἐπεκαλέσθημεν εἰς τὸ ἐν λόγῳ «θέατρον» καὶ ἐπικαλούμεθα συνεχῶς καὶ ἀδιαλείπτως τὴν φιλόανθρωπον κατανόησιν ὑπὲρ τῶν ἁμαρτωλῶν, τὸ κάμνομεν διὰ λόγους καθαρὰς... ἰδιοτελείας. Ἐὰν μὲ τοιοῦτους ἀγῶνας δὲν ἐπιτευχθῇ συμπαθὴς καὶ φιλόανθρωπος κατανόησις τῶν ἁμαρτωλῶν, τότε τί θὰ γίνωμεν λοιπὸν οἱ ἁμαρτωλοὶ, ἡμεῖς καὶ ὑμεῖς δηλαδή, ἀγαπητὲ ἐπιστολογράφε;

ΔΙΑ ΤΟΝ ΕΑΥΤΟΝ ΜΑΣ

Ἄλλ' ὁ ἐπιστολογράφος ἐπικαλεῖται καὶ τὸ βιβλίον τοῦ ἀειμνήστου Σεραφεῖμ Παπακώστα περὶ «μετανοίας». Ἐδιάβασε τὸ βιβλίον αὐτὸ καὶ συνεκράτησε τὸ δίδαγμα κατὰ τὸ ὁποῖον ἐν ἀπὸ τὰ βασικὰ γνωρίσματα τῆς μετανοίας εἶναι ἡ ἀπόφασις τῆς μὴ ἐπαναλήψεως τῆς ἁμαρτίας. Ἔχει καλῶς, τότε, τοῦ ἀπαντῶμεν· «τοῦτο ποίει καὶ ζήσεις». Ἄς φροντίσῃ, λοιπὸν, ὁ κήνωρ ἐπιστολογράφος νὰ ἐφαρμόξῃ τὸ δίδαγμα διὰ τὴν ἰδικὴν του μετάνοιαν, διότι δι' αὐτὸν τὸν λόγον καὶ ὑπ' αὐτὸ τὸ νόημα ἐγράφη καὶ τὸ βιβλίον, εἰς τὸ ὁποῖον παραπέμπει. Ἐὰν ὅμως τὸ ἐδιάβασε διὰ νὰ συναγάγῃ ὡς συμπέρασμα, ὅτι πρέπει νὰ γράφῃ ἐπιστολάς, εἰς τὰς ὁποίας νὰ διαμαρτύρῃται διὰ τὴν ἔναντι τῶν ἄλλων ἁμαρτανόντων φιλοανθρωπίαν, τότε κακῶς κάνει καὶ διαβάξει τὰ βιβλία καὶ τοῦ Σεραφεῖμ Παπακώστα καὶ οἰουδήποτε ἄλλου, ἐφ' ὅσον δὲν ἡμπορεῖ νὰ τὰ κατανοῇ. Ἄς κλείσῃ λοιπὸν τὰ βιβλία καὶ ἄς ἀνοίξῃ τὰ αὐτιά τῆς ψυχῆς του εἰς τὴν ἀπλοϊκὴν φωνὴν τῶν πατέρων του, οἱ ὁποῖοι ἤξεραν ἐκεῖνο τὸ ὅποιον καὶ ὁ ἀειμνήστος συγγραφεὺς τοῦ περὶ μετανοίας βιβλίου καὶ ὁ Εὐσέβιος Ματθόπουλος καὶ κάθε ὀρθόδοξος πνευματικὸς ἐπαναλαμβάνει συνεχῶς ἀπὸ αἰῶνων: ὅσον εἴμεθα ἀσθηρότεροι ἀπέναντι τοῦ ἑαυτοῦ μας, τόσον εἴμεθα ἐπεικέστεροι πρὸς τοὺς ἄλλους. Καὶ τότε εἴμεθα αὐστηροὶ πρὸς τοὺς ἄλλους, ὅταν

εἴμεθα ἐπεικεῖς διὰ τὸν ἑαυτὸν μας. Καὶ κάτι ἄλλο: «ἢ κρίσις ἀνέλεος τῷ μὴ ποιήσαντι ἔλεος».

ΤΑ ΠΕΤΡΑΔΑΚΙΑ

Καὶ ἐπειδὴ πρέπει, ἀσχέτως τῆς ἐπιστολῆς πλέον, κάτι νὰ λεχθῆ διὰ τὸ αἰώνιον πάντοτε θέμα πὺν ἀντιμετώπισεν ὁ Κύριος μὲ τοὺς «πεποιθότας ἐφ' ἑαυτοὺς ὅτι εἰσὶ δίκαιοι καὶ ἐξουθενούστας τοὺς λοιπούς», ἃς φέρωμεν ἐδῶ ἕνα πατερικὸν ἀνέκδοτον τῆς Ἐκκλησίας μας, πολὺ διδακτικὸν ὄντως. Ἐπῆρχε κάποτε ἕνας πνευματικός, ὁ ὁποῖος ἐξωμολογοῦσεν εἰς ἕνα ἐξοχικὸν ἐρημοκλήσι. Ἐκεῖ, ἕνα ἀπόγευμα εἶχαν ἔλθει δι' ἐξομολόγησιν «ἄρχοντες», κυρίαὶ καὶ κύριοι τοῦ «καλοῦ κόσμου», ὅπως λέγομεν σήμερον, ἀλλὰ καὶ ἕνας ληστής. Ὁ πνευματικός τοὺς ἐδέχθη, τὸν ἕνα μετὰ τὸν ἄλλον, μετὰ τὸ τέλος δὲ τῆς ἐξομολογήσεως τοὺς ἐμάζευσεν ὅλους κάπου ἐκεῖ εἰς τὸν αὐλόγυρον τῆς ἐκκλησίας καὶ τοὺς εἶπε: Τώρα θὰ κάμετε ὅλοι ἕνα «κανόνα». Σεῖς, κυρίαὶ, καὶ ἐσεῖς, κύριοι (τοῦ καλοῦ κόσμου), πὺν ἐκάματε πολλὰ μικροαμαρτήματα, θὰ πάρετε ἀπὸ μίαν πετρούλα, ἀπ' αὐτὲς ἐδῶ καὶ θὰ τίς πετσόξετε ὅσον μπορεῖτε μακρύτερα. Καὶ ἐσὺ (λέγει εἰς τὸν ληστήν), πὺν ἔκαμες τὸ βαρὺ ἁμάρτημα, θὰ πάρης αὐτὴν ἐδῶ τὴν «κοτρώνα», θὰ τὴν ξεκολλήσης ἀπὸ τὴν θέσιν της καὶ θὰ τὴν μεταφέρης ἀρχετὰ μακρὰ.

Ἔτσι καὶ ἔγινε. Ὅποτε ὁ πνευματικός ἐπανέρχεται καὶ λέγει: Αὐτὸ πὺν ἐκάνατε ὡς τώρα ἦταν τὸ πρῶτον μέρος τοῦ «κανόνος», συμβολίζει τὴν ἁμαρτίαν· τώρα θὰ κάμετε κάτι ἄλλο πὺν θὰ συμβολίξη τὴν ἐπιστροφήν. Θὰ βρῆτε ὅλοι τίς πέτρες (αὐτὲς ἀκριβῶς) πὺν ἐπετάξατε καὶ θὰ τίς ἐπαναφέρετε ὅλες εἰς τὴν αὐτὴν ἀκριβῶς θέσιν ὅπου ἦσαν. Ὅποτε... ὁ ληστής εὗρηκε τὴν κοτρώνα του μὲ τὴν μεγαλύτεραν εὐκολίαν καὶ τὴν ἐπανεφέρειν ἀκριβῶς εἰς τὴν θέσιν της, πὺν τὴν ἐφανέρωσαν τὰ χνάρια πὺν εἶχαν μείνει. Αἱ κυρίαὶ ὅμως καὶ οἱ κύριοι, πὺν νὰ βροῦν τὰ πετραδάκια πὺν εἶχαν πετάξει καὶ πὺν νὰ τὰ ἐπαναφέ-

ρουν εἰς τὴν θέσιν εἰς τὴν ὁποῖαν ἦτο καθένεα ἀπὸ αὐτὰ!

Καὶ ὁ πνευματικός διετύπωσε τὸ δίδαγμα: Ὁ ληστής ἔχει κάμει ἁμάρτημα μεγάλο, ἀλλὰ τὸ διατηρεῖ διαρκῶς εἰς τὸν νοῦν του. Στενάζει δι' αὐτὸ καὶ ἔχει ἐπίγνωσιν τῆς ἁμαρτωλότητός του. Ταπεινωμένος, ἐξουθενωμένος, εἰς τὸ περιθώριον τῆς κοινωνίας, δὲν ξεχνᾷ ποῖος εἶναι. Ἡμεῖς οἱ ἄλλοι κάνομε διάφορα μικρὰ ἤθη, κατὰ τὴν κρίσιν μας, ἁμαρτηματάκια, τὰ ὁποῖα οὔτε τὰ ἐνθιμούμεθα οὔτε τὰ ἀναλογιζόμεθα. Καὶ ὅταν ὁμιλοῦμεν περὶ ἁμαρτωλῶν, νομίζομεν ὅτι εἶναι ἄλλοι οἱ ἁμαρτωλοὶ καὶ ὄχι ἡμεῖς, ἐνῶ «εἰς πολλὰ πταίομεν ἅπαντες» καὶ «ὁ πταίσας ἐνὶ γέγονε πάντων ἔνοχος»!

Z. N.

ΕΠΙΣΤΟΛΑΙ

Η ΟΡΘΟΔΟΞΟΣ ΧΡΙΣΤΙΑΝΙΚΗ ΚΙΝΗΣΙΣ
ΕΝ ΑΜΕΡΙΚΗ

Ἄ Κύριε Διευθυντὰ τῶν «Ἀκτίνων»,

Θερμῶς παρακαλῶ, ὅπως εἰς τὸ ἀξιόλογον περιοδικὸν σας, θελήσητε νὰ καταχωρήσητε τὰ ἀκόλουθα:

Εἰς τὸ τεῦχος τοῦ Ἀπριλίου ἐδημοσιεύθη τὸ ἄρθρον τοῦ Πανοσιολ. Ἀρχιμ. Ἱερωνύμου Κοστώνη ἀναφερόμενον εἰς τὸ Ἐκκλησιαστικὸν Συνέδριον τοῦ Ἐθνοσπον. Εἰς τὸ τέλος τοῦ ἀρθρου λέγεται: «Ἐδῶ ἡ Ὀρθοδοξία ἀρχίζει παγκοσμίως νὰ ἀποκτᾷ λάμπιν, ἐκεῖ (δηλ. ἐν Ἀμερικῇ) κινδυνεύει νὰ καταποντισθῆ. Ἡ νέα, ἡ δευτέρα καὶ ἰδιαιτέρως ἡ τρίτη γενεά, παρ' ὅλας τὰς καταβαλλομένας προσπάθειας, αἱ ὁποῖαι εἶναι ὁμολογουμένως ἀξιεπίπαινοι, κινδυνεύει νὰ χαθῆ διὰ τὴν Ὀρθόδοξον Ἐκκλησίαν».

Λυποῦμαι πάρα πολὺ, διότι ἐγράφσαν τὰ ὡς ἄνω μὲ τὴν προχειρότητα. Καὶ ἐξηγοῦμαι:

Εἶναι ἀληθὲς ὅτι ἐνταῦθα διεξάγομεν ἀγῶνα. Τὸ δὲ περιβάλλον ἔχει τὴν δύναμιν, ὡστε ἄνευ ὑπερβολῆς νὰ χαρακτηρίζηται ὁ ἀγὼν αὐτὸς ὡς σκληρότατος. Ὅχι θεθαίως διότι τὸ περιβάλλον τοῦτο μᾶς εἶναι ἐχθρικόν. Κάθε ἄλλο. Ἡ μεγαλύτερα νοητὴ ἐλευθερία σκέψεως, λατρείας, δράσεως εἶναι τὸ χαρακτηριστικὸν τῆς δευτέρας μας πατρίδος, τῆς Ἀμερικῆς. Ἡ δύναμις τοῦ περιβάλλοντος συνίσταται εἰς τὴν ἀνωτερότητα ἀξιών ὕλικῶν τε καὶ πνευματικῶν. Διὰ τοῦτο δὲ καὶ ἡ ἀφομοιωτικὴ τοῦ δύναμις. Χάριτι, ὅμως, Θεῷ ἢ

Ἐκκλησία καθ' ἡμέραν σημειώνει προόδους. Ὁρθοδοξία δὲν κινδυνεύει νὰ καταποντισθῆ, ὅπως νομίζει ὁ καλὸς Ἀρχιμανδρίτης, τὸν ὁποῖον εὐχαριστῶ, διότι χαρακτηρίζει τὰς προσπάθειάς μας ὡς ἀξιεπαίνους. Ἰδοὺ μερικὰ γεγονότα, πὺ ἀποδεικνύουν ὅτι ἡ Ἑλληνικὴ Ὁρθόδοξος Ἐκκλησία καθ' ἡμέραν σημειώνει προόδους.

Ἐχομεν τριακοσίας τεσσαράκοντα ὀκτῶ κοινότητες. Ὅχι μόνον καμμία Ἑλληνικὴ Ὁρθόδοξος κοινότης δὲν ἔπαυσε λειτουργοῦσα, ἀφ' ὅτου ἤρχισεν ἡ μετανάστευσις, ἀλλὰ τούναντίον καὶ νέαι ἱδρύνονται. Κατὰ τὰ τελευταῖα δέκα ἔτη παρατηρεῖται μοναδικὸς τῷ ὄντι ὄργασμός καὶ εἰς τὴν δημιουργίαν κοινωτικῶν κέντρων, πολλὰ ἐκ τῶν ὁποίων τὰ ζηλεύουν καὶ αὐτοὶ οἱ ἑτερόδοξοι Ἀμερικανοί.

Ἐχομεν δέκα ἡμερήσια Ἑλληνοαμερικανικὰ Σχολεῖα, μὲ τάσιν προοιῶσαν δημιουργίας καὶ ἄλλων. Οὐδεμίαν δὲ ἐκ τῶν ἄλλων κοινότητων στερεῖται Ἑλληνικοῦ ἀπογευματινοῦ σχολεῖου. Τὰ Κατηχητικά μας παρουσιάζουν ἀληθινὴν ἀνθισιν καὶ καταπληκτικὴν πρόοδον. Εἰς χιλιάδας δὲ ἀνέρχονται αἱ Ἑλληνοαμερικανίδες Κατηχήτριαι, πὺ μᾶς προσφέρουν ἀνιδιοτελῶς τὰς εὐλογημένας τῶν ὑπηρεσίας. Δύναμαι νὰ εἶπω, χωρὶς νὰ διατρέχω ποσῶς τὸν κίνδυνον τῆς διαψεύσεως, ὅτι οὔτε εἰς τὴν Ἑλλάδα ὑπάρχουν τόσαι κατηχήτριαι, ὅσαι αἱ Ἑλληνοαμερικανίδες μας, πὺ μᾶς βοηθοῦν διὰ τὴν ἀπρόσκοπτον λειτουργίαν τῶν κατηχητικῶν μας σχολείων. Ἡ συχνὴ δὲ Θεῖα Κοινωνία τῶν κατηχητοπαίδων μας ἔχει πλέον καταστήσασθαι τὸ σῆμα. Εἰς χιλιάδας, ὡσαύτως, ἀνέρχονται τὰ ἄρρενα καὶ θήλεα μέλη τῶν χορωδιῶν μας, ἅπαντα ἀνήκοντα εἰς τὰ παιδιά τῆς δευτέρας καὶ τῆς τρίτης γενεᾶς. Οἱ ἐξ Ἑλλάδος ἐπισκέπται πάντοτε ἐκφράζον τὸν θαυμασμόν των ἐπὶ τῇ θεᾷ καὶ τῷ ἀκούσματι τῶν παιδιῶν μας ψαλλόντων μὲ τὴν μεγαλῦτέραν κατάνυξιν εἰς τοὺς ναοὺς μας, εἰς τοὺς ὁποίους πρυστανεύει ἡ τάξις καὶ εὐσημοσύνη.

Ἐχομεν, ἐπίσης, τὴν περίφημον ὄργανωσιν τῆς Ἑλληνικῆς Ὁρθόδοξου νεολαίας. Παναμερικανικὴ εἶναι ἡ ὄργανωσις τῆς νεολαίας μας. Σκοπὸς τῆς δηλονότι εἶναι νὰ δημιουργήσῃ τμήματα εἰς ὅλας τὰς κοινότητας. Σήμερον ὑπάρχουν τμήματα τῆς Ἑλληνικῆς Ὁρθόδοξου Νεολαίας εἰς διακοσίας εἴκοσι καὶ πέντε περίπου κοινότητας, μολονότι ἡ ὄργανωσις ἱδρύθη πρὸ τετραετίας. Ἄς σημειωθῆ δὲ τοῦτο ὅτι πρόκειται κυρίως περὶ θρησκευτι-

κῆς ὄργανώσεως. Τὸ ἔμβλημα τῆς ὄργανώσεως εἶναι: «Ζῆτε τὴν Ὁρθόδοξον πίστιν Σας». Εὐρέθη δὲ καὶ ἐτέθη ἀπὸ τὰ ἴδια τὰ παιδιά. Οἱ πρωτοπόροι μας Ἑλληνες καὶ Ἑλληνίδες εἶναι εὐσεβέστατοι. Εἰς τὸ εὐσεβὲς δὲ περιβάλλον τῶν οικογενειῶν τῶν ἐμεγάλωσαν τὰ παιδιά καὶ ἐπήρασαν τὴν εὐσεβίαν τῶν γονέων καὶ τὴν πίστιν τὴν ἀπλὴν καὶ τὴν γνησίαν, τὴν ὁποίαν τώρα τὴν κάμουν ἔλλογον καὶ ἀπόδειξις τρανοτάτης, ὅτι τὰ Ἑλληνοαμερικανόπουλά μας μὲ τὴν μεγαλῦτέραν προθυμίαν προσέρχονται λ.χ. εἰς τὸ μυστήριον τῆς Ἐξομολογήσεως καὶ τῆς Θεῖας Κοινωνίας. Τί δὲ νὰ εἶπη τις διὰ τὰς λεγεῶνας ἀληθῶς τῶν ἐκδρομῶν, πὺ κατ' ἔτος καὶ περισσότερον ἔρχονται εἰς τὴν γενέτειραν. Σημειωθῆτω ὅτι τὰ παιδιά μας τῆς νέας γενεᾶς δεικνύουν ζωηρότατον ἐνδιαφέρον νὰ γνωρίσουν τὴν Ἑλλάδα ὅσα δὲ τὴν ἐπεσκέψθησαν, ἐπιστρέφουν καταγοητευμένα ἀπὸ τὰς καλλονὰς τῆς καὶ τὴν ψυχικὴν ἀνωτερότητα καὶ τὴν φιλοξενίαν τῶν κατοίκων τῆς. Καὶ κάτι ἄλλο. Μόλις ἐτελείωσεν ἡ Ἁγία καὶ Μεγάλη Ἐβδομάς. Ἐκ τῶν πληροφοριῶν τὰς ὁποίας ἔχω, δύναμαι νὰ εἶπω, ὅτι οἱ Ναοὶ μας καὶ ἐφέτος ἦσαν κατάμεστοι ἀσφυκτικῶς εὐσεβοῦς λαοῦ, ἄνω δὲ τῶν ἐκατὸν χιλιάδων δολλαρίων εἰσέπραξαν μόνον οἱ Ναοὶ τῆς Μείζονος Νέας Ὑόρκης.

Εἰς τὰ ἀνωτέρω δὲν ὑπάρχει καμμία ὑπερβολή. Ἐθεώρησα δὲ καθήκον ἐπιθεβλημένον, παρὰ τὸν φόρτον τῆς ποικίλης ἐργασίας καὶ τὴν κόπωσιν τῆς Μεγάλης Ἐβδομάδος, νὰ τὰ σημειώσω διὰ τὴν διαβεβαίωσιν τοὺς ἀναγνώστας τῶν «Ἀκτίων», ὅτι ἡ Ἑλληνικὴ Ὁρθοδοξία ὄχι μόνον δὲν κινδυνεύει νὰ καταποντισθῆ, ἀλλὰ τούναντίον σημειώνει, χάριτι Θεοῦ, καθ' ἑκάστην προόδους ὀφειλομένας εἰς τὸν ζῆλον καὶ τὸν ἐνθουσιασμόν τῶν Θεοφιλεστάτων Ἐπισκόπων, τῶν ἐμπνευσμένων καὶ ἀκαμάτων ἱερέων μας, τῶν ὑπερόχων λαϊκῶν διοικητικῶν μας συμβουλίων, εἰς τὰ ὁποία μετέχουν χιλιάδες νέων Ἑλληνοαμερικανῶν καὶ τῶν ἐξαιρετικῶν μας φιλοπτῶχων Ἀδελφοτήτων Κυριῶν καὶ Δεσποινίδων, διὰ τὴν δρᾶσιν τῶν ὁποίων ὅτι καὶ ἂν εἶπη τις θὰ εἶναι κατώτερον τῆς ἀληθείας καὶ τῆς πραγματικότητος.

Σᾶς εὐχαριστῶ διὰ τὴν φιλοξενίαν καὶ διατελῶ

Μετὰ πολλῆς ἀγάπης καὶ διαπύρων εὐχῶν.

ΑΙ ΕΙΣΦΟΡΑΙ ΥΠΕΡ ΤΩΝ ΣΕΙΣΜΟΠΑΘΩΝ

'Αγαπηταί «'Ακτίνες»,
'Αναφορικῶς μετ' τὸ θέμα τῆς φορολογίας τῶν δωρεῶν ὑπὲρ τῶν σεισμοπαθῶν, θέμα περὶ τοῦ ὁποίου ἀπησχολήθησαν κατ' ἐπανάληψιν αἱ «'Απόψεις» σας, θὰ ἤθελα νὰ σας παρακλῆσω, ὅπως φιλοξενήσετε τὰς ἀκολουθούσας σκέψεις μου.

α) Εἶναι πραγματικότητα ὅτι ὁ ἔρανος εἶχε προσλάβει καθολικὸν χαρακτήρα καὶ αὐτὸ ἀποτελεῖ τιμὴν διὰ τοὺς Ἕλληνας, τόσον τοὺς ἐντὸς ὅσον καὶ τοὺς ἐκτὸς τῆς Ἑλλάδος. Ἄλλὰ νομίζομεν ὅτι αὐτὸ τὸ γεγονός μᾶλλον ἐνισχύει τὴν ἀποψιν τῆς ἐκπτώσεως τῶν κονδυλίων αὐτῶν ἀπὸ τῶν κερδῶν, παρὰ τὴν πρόσθεσιν αὐτῶν εἰς τὰ κέρδη καὶ τὴν ὑποβολὴν αὐτῶν εἰς τὴν φορολογίαν, τὴν σπιγμὴν κατὰ τὴν ὁποίαν διετέθησαν δι' ἕνα τόσον ὑψηλὸν σκοπὸν, ἐὰν πράγματι ἡ ἐπιβολὴ τῆς φορολογίας διέπεται ὑπὸ τοῦ πνεύματος τῶν «'Ακτίνων».

β) Δόξα τῷ Θεῷ ἔχει ἐπιτευχθῆ τὴν πρόδοσιν εἰς τὸν ἀκριβῆ προσδιορισμὸν καὶ συλλήψιν τῶν φορολογητέων προσόδων, ὥστε δὲν εἶναι δυνατόν νὰ εὐσταθήσῃ ὡς δικαιολογία τὸ ἀνεπίκουρον καὶ δυσχερὲς τῆς ἐκπτώσεως τῶν τοιούτων εἰσφορῶν ἀπὸ τὰς ἄλλας μορφὰς εἰσδημάτων, αἱ ὁποῖαι ὑπόκεινται εἰς φορολογίαν, πλὴν τῶν εἰς ἐμποροποιημηχανικὰς ἑταιρίας κερδῶν.

γ) Ὅσον ἀφορᾷ τὴν συμμετοχὴν τοῦ προϋπολογισμοῦ καὶ τὴν δι' αὐτοῦ συμμετοχὴν τοῦ ἐπισήμου κράτους εἰς τὴν ἀντιμετώπισιν τῆς ἐθνικῆς αὐτῆς συμφορᾶς, ἐκ τῶν ὑπαρχόντων ἐπισήμων στοιχείων ἀπορρέουν τὰ ἀκόλουθα:

α) Ἀπὸ τὸν κατατεθέντα προϋπολογισμὸν τοῦ ἔτους 1953—54, τὸν Σεπτέμβριον τοῦ 1953 εἶχομεν: ἐπὶ ὕψους ἐσόδων 8.500 ἑκατ. καὶ 8.260 ἑκατ. ἐξόδων διατιθεμένας πιστώσεις διὰ τὰς ἀνάγκας τῶν σεισμοπλήκτων νήσων τὰς ἐξῆς: 1) Πίστωσιν 5,20 ἑκατ. διατιθεμένας διὰ τὴν ἀντιμετώπισιν ἐκτάκτων δαπανῶν διὰ τὰς περιπτώσεις ἐκ μικροζημιῶν συνεπείᾳ θεομηنيῶν συνήθους ἐκτάσεως. Καὶ ἐπειδὴ ὁ προϋπολογισμὸς 1952—53 προέβλεπε κονδύλιον 285 χιλιάδων, ἃς παραδεχθῶμεν ὅτι τὰ 5 ἑκατ. διετέθησαν διὰ τὰς ἀνάγκας τῶν Ἰονίων νήσων.

2) Πίστωσιν 35 ἑκατ. διὰ νὰ καταστή εὐθηνότερα ἡ τιμὴ τῶν χρησιμοποιομένων ὑπὸ τῶν σιτοπαραγωγῶν λιπασμάτων.

3) Πίστωσιν 71 ἑκατ. λόγω προσθέτων δαπανῶν, μὴ προβλεπομένων ὑπὸ τοῦ προϋπολογισμοῦ 1953—54, ἐκ πραγματοποιηθείσης αὐξήσεως ἐπὶ τῶν ἐσόδων κατὰ 397 ἑκατομ. συμφῶνως πρὸς τὰ στοιχεία τοῦ κατατεθέντος προϋπολογισμοῦ 1954—55.

Ἦτοι: Συνολικῶς 111 ἑκατ. ἐπὶ συνόλου εἰσπράξεων 3.957 ἑκατ., δηλαδὴ 1,20% περὶπου.

ββ) Σύμφωνα μετ' τὰς προβλέψεις τοῦ προϋπολογισμοῦ τοῦ οἰκονομ. ἔτους 1954—55 ἐπὶ συνολικῶν ἐσόδων 10.252 ἑκ. καὶ ἐξόδων 9.902 ἑκ. διατίθενται αἱ ἀκόλουθοι πιστώσεις:

1) Πίστωσις 65 ἑκ. ἐκ τῆς παρατάσεως τῆς ἰδιωτικῆς φορολογίας ἐπὶ τοῦ καπνοῦ καὶ τῶν ταχυδρομικῶν τελῶν.

2) Πίστωσις 150 ἑκ. ἐκ τοῦ εἰς χρῆμα προϊόντος τοῦ ὑπὲρ τῶν σεισμοπλήκτων ἐράνου.

3) Πίστωσις 15 ἑκ. ἐκ τῆς πωλήσεως ὑλικοῦ προσφερθέντος διὰ τὴν στέγασιν τῶν σεισμοπλήκτων.

4) Πίστωσις 150 ἑκ. ἐκ τῶν 5.000.000 δολλ. τῶν προσφερθέντων πρὸς τὸν σκοπὸν αὐτὸν ἐκ τῆς Ἀμερικανικῆς βοήθειας.

5) Πίστωσις 86 ἑκ. ἐκ τοῦ κρατικοῦ προϋπολογισμοῦ. Ἦτοι 380 ἑκ. ἐκ πηγῶν ξένων πρὸς τὸν προϋπολογισμὸν καὶ μόνον 65 ἑκ. ἐκ τούτου!

Ταῦτα ἀναφορικῶς μετ' τὰ ἐπιχειρήματα τὰ ὁποῖα προσεβλήθησαν ὑπὲρ τῆς μὴ ἐκπτώσεως τῶν διὰ τὸν ἔρανον ὑπὲρ τῶν σεισμοπαθῶν καταβληθέντων ποσῶν ἐκ τῶν καθαρῶν κερδῶν τῶν ἐξ ἐμποροποιημηχανικῶν ἐπιχειρήσεων κερδῶν.

Μετ' πολλὴν ἀγάπην

Δ. Κ. ΠΑΠΑΝΑΣΤΑΣΟΠΟΥΛΟΣ

ΑΚΟΜΗ ΑΝΑΠΟΚΑΤΑΣΤΑΤΟΙ

'Αγαπητέ μου «'Ακτίνες»,

Μάλιστα τὸ ἐληθμονήσαμεν καὶ δὲν εἶναι μόνο κρίμα, ἀλλὰ εἶναι καὶ ἡ αἰτία τῶν σεισμῶν, ἔπειτα ἀπὸ τόσους θριάμβους, τόσας πραγματικὰς ἐξάρσεις, τόσους ἥρωισμούς καὶ αὐτοθυσίας, τόσας ὑποσχέσεις, νὰ περιφρονώμεθα, ἀνεργοὶ ἀπὸ τὸ 1950, γύρω ἀπὸ τὸ Ὑπουργεῖον Ἑργασίας οἱ πολέμισται τοῦ Νόμου 751/48 κλπ., κλπ., νόμων.

Καὶ σὰς βεβαίω, ὅτι δὲν ὑπάρχουν μόνον ψυχικοὶ σεισμοί, ἀλλὰ καὶ ψυχικὲς ἐπανάστασεις ἔχῃ διὰ τὴν ἐλληνικὴν γραφειοκρατία, ἀλλὰ πολὺ περισσότερον καὶ διὰ τὴν ἀμαρτία τῆς ἀνεργίας.

Εὐχαριστῶ διὰ τὴν συμπαράστασιν

Δ. Κ. Μ.

ΤΟ ΕΡΓΟΝ ΤΟΥ ΑἴΝΣΤΑΙΝ

'Αγαπηταί «'Ακτίνες»,

Θὰ ἤθελα νὰ προσθέσω λίγα λόγια εἰς ὅσα αἱ «'Απόψεις» τοῦ τελευταίου τεύχους τῶν «'Ακτίνων» ἔγραψαν περὶ τοῦ ἐκλιπόντος μεγάλου σοφοῦ ἐπιστήμονος Α. Αἴνσταϊν. Βεβαίως, ὅσα καὶ νὰ εἴπη κανεὶς περὶ τοῦ ἔργου τοῦ θεμελιωτοῦ τῆς θεωρίας τῆς σχετικότητος καὶ τῆς ἐπιδράσεώς του εἰς τὴν σύγχρονον ἐποχὴν θὰ εἶναι ὀλίγα. Ἄς παραπέμ-

Ἄρθοδοξία δὲν κινδυνεύει νὰ καταποντισθῆ, ὅπως νομίζει ὁ καλὸς Ἀρχιμανδρίτης, τὸν ὅποιον εὐχαριστῶ, διότι χαρακτηρίζει τὰς προσπάθειάς μας ὡς ἀξιεπαίνους. Ἴδου μερικά γεγονότα, ποὺ ἀποδεικνύουν ὅτι ἡ Ἑλληνικὴ Ὀρθόδοξος Ἐκκλησία καθ' ἡμέραν σημειώνει προόδους.

Ἐχομεν τριακοσίας τεσσαράκοντα ὀκτώ κοινότητες. Ὅχι μόνον καμμία Ἑλληνικὴ Ὀρθόδοξος κοινότης δὲν ἔπαυσε λειτουργοῦσα, ἀφ' ὅτου ἤρχισεν ἡ μετανάστευσις, ἀλλὰ τούναντίον καὶ νέαι ἱδρύνονται. Κατὰ τὰ τελευταῖα δέκα ἔτη παρατηρεῖται μοναδικὸς τῶ ὄντι ὄργασμὸς καὶ εἰς τὴν δημιουργίαν κοινοτικῶν κέντρων, πολλὰ ἐκ τῶν ὁποίων τὰ ζηλεύουν καὶ αὐτοὶ οἱ ἑτερόδοξοι Ἀμερικανοί. Ἐχομεν δέκα ἡμερήσια Ἑλληνοαμερικανικὰ Σχολεῖα, μὲ τάσιν προοιῶσαν δημιουργίας καὶ ἄλλων. Οὐδεμίαν δὲ ἐκ τῶν ἄλλων κοινοτήτων στερεῖται Ἑλληνικοῦ ἀπογευματινοῦ σχολεῖου. Τὰ Κατηχητικά μας παρουσιάζουν ἀληθινὴν ἀνθισιν καὶ καταπληκτικὴν πρόδον. Εἰς χιλιάδας δὲ ἀνέρχονται αἱ Ἑλληνοαμερικανίδες Κατηχήτριαι, ποὺ μᾶς προσφέρουν ἀνιδιοτελεῖς τὰς εὐλογημένας τῶν ὑπηρεσίας. Δύναμαι νὰ εἶπω, χωρὶς νὰ διατρέχω ποσῶς τὸν κίνδυνον τῆς διαψεύσεως, ὅτι οὔτε εἰς τὴν Ἑλλάδα ὑπάρχουν τόσα κατηχήτρια, ὅσαι αἱ Ἑλληνοαμερικανίδες μας, ποὺ μᾶς βοηθοῦν διὰ τὴν ἀπρόσκοπτον λειτουργίαν τῶν κατηχητικῶν μας σχολειῶν. Ἡ συχνὴ δὲ Θεία Κοινωνία τῶν κατηχητοπαίδων μας ἔχει πλέον καταστῆ κατὰ τὸ σύνθημα. Εἰς χιλιάδας, ὡσαύτως, ἀνέρχονται τὰ ἄρρενα καὶ θήλεα μέλη τῶν χορωδιῶν μας, ἅπαντα ἀνήκοντα εἰς τὰ παιδιά τῆς δευτέρας καὶ τῆς τρίτης γενεᾶς. Οἱ ἐξ Ἑλλάδος ἐπισκέπται πάντοτε ἐκφράζουν τὸν θαυμασμόν τῶν ἐπὶ τῆ θέᾳ καὶ τῶ ἀκούσματι τῶν παιδιῶν μας ψαλλόντων μὲ τὴν μεγαλυτέραν κατάνυξιν εἰς τοὺς ναοὺς μας, εἰς τοὺς ὁποίους πρῦτανεῦει ἡ τάξις καὶ εὐσημοσύνη.

Ἐχομεν, ἐπίσης, τὴν περιφημον ὄργανωσιν τῆς Ἑλληνικῆς Ὀρθοδόξου νεολαίας. Παναμερικανικὴ εἶναι ἡ Ὄργάνωσις τῆς νεολαίας μας. Σκοπὸς τῆς δηλονότι εἶναι νὰ δημιουργήσῃ τμήματα εἰς ὅλας τὰς κοινότητες. Σήμερον ὑπάρχουν τμήματα τῆς Ἑλληνικῆς Ὀρθοδόξου Νεολαίας εἰς διακοσίας εἴκοσι καὶ πέντε περίπου κοινότητες, μολονότι ἡ Ὄργάνωσις ἱδρύθη πρὸ τετραετίας. Ἄς σημειωθῆ δὲ τοῦτο ὅτι πρόκειται κυρίως περὶ θρησκευτι-

κῆς Ὄργανώσεως. Τὸ ἐμβλημα τῆς Ὄργάνώσεως εἶναι: «Ζῆτε τὴν Ὀρθόδοξον πίστιν Σας». Εὐρέθη δὲ καὶ ἐτέθη ἀπὸ τὰ ἴδια τὰ παιδιά. Οἱ πρωτοπόροι μας Ἑλληνες καὶ Ἑλληνίδες εἶναι εὐσεβέστατοι. Εἰς τὸ εὐσεβὲς δὲ περιβάλλον τῶν οικογενειῶν τῶν ἐμεγάλωσαν τὰ παιδιά καὶ ἐπῆραν τὴν εὐσέθειαν τῶν γονέων καὶ τὴν πίστιν τὴν ἀπλὴν καὶ τὴν γνησίαν, τὴν ὅποιαν τώρα τὴν κάμνουν ἔλλογον καὶ ἀπόδειξις τρανοτάτη, ὅτι τὰ Ἑλληνοαμερικανόπουλά μας μὲ τὴν μεγαλυτέραν προθυμίαν προσέρχονται λ.χ. εἰς τὸ μυστήριον τῆς Ἐξομολογήσεως καὶ τῆς Θείας Κοινωνίας. Τί δὲ νὰ εἶπη τις διὰ τὰς λεγεῶνας ἀληθῶς τῶν ἐκδρομέων, ποὺ κατ' ἔτος καὶ περισσότερον ἔρχονται εἰς τὴν γενέτειραν. Σημειωθῆτω ὅτι τὰ παιδιά μας τῆς νέας γενεᾶς δεικνύουν ζωηρότατον ἐνδιαφέρον νὰ γνωρίσουν τὴν Ἑλλάδα ὅσα δὲ τὴν ἐπεσκέφθησαν, ἐπιστρέφουν καταγοητευμένα ἀπὸ τὰς καλλονὰς τῆς καὶ τὴν ψυχικὴν ἀνωτερότητα καὶ τὴν φιλοξενίαν τῶν κατοίκων τῆς. Καὶ κάτι ἄλλο. Μόλις ἐτελείωσεν ἡ Ἁγία καὶ Μεγάλῃ Ἐβδομάς. Ἐκ τῶν πληροφοριῶν τὰς ὁποίας ἔχω, δύναμαι νὰ εἶπω, ὅτι οἱ Ναοὶ μας καὶ ἐφέτος ἦσαν κατάμεστοι ἀσφυκτικῶς εὐσεβοῦς λαοῦ, ἀνω δὲ τῶν ἐκατὸν χιλιάδων δολλαρίων εἰσέπραξαν μόνον οἱ Ναοὶ τῆς Μείζονος Νέας Ὑόρκης.

Εἰς τὰ ἀνωτέρω δὲν ὑπάρχει καμμία ὑπερβολή. Ἐθεώρησα δὲ καθήκον ἐπιβεβλημένον, παρὰ τὸν φόρτον τῆς ποικίλης ἐργασίας καὶ τὴν κόπωσιν τῆς Μεγάλῃς Ἐβδομάδος, νὰ τὰ σημειώσω διὰ νὰ διαβεβαιώσω τοὺς ἀναγνώστας τῶν «Ἀκτίων», ὅτι ἡ Ἑλληνικὴ Ὀρθοδοξία ὄχι μόνον δὲν κινδυνεύει νὰ καταποντισθῆ, ἀλλὰ τούναντίον σημειώνει, χάριτι Θεοῦ, καθ' ἑκάστην προόδους ὀφειλομένας εἰς τὸν ζῆλον καὶ τὸν ἐνθουσιασμόν τῶν Θεοφιλεστάτων Ἐπισκόπων, τῶν ἐμπνευσμένων καὶ ἀκαμάτων ἱερέων μας, τῶν ὑπερόχων λαϊκῶν διοικητικῶν μας συμβουλίων, εἰς τὰ ὁποῖα μετέχουν χιλιάδες νέων Ἑλληνοαμερικανῶν καὶ τῶν ἐξαιρετικῶν μας φιλοπτῶχων Ἀδελφοτήτων Κυριῶν καὶ Δεσποινίδων, διὰ τὴν δρᾶσιν τῶν ὁποίων ὅ,τι καὶ ἂν εἶπη τις θὰ εἶναι κατώτερον τῆς ἀληθείας καὶ τῆς πραγματικότητος.

Σᾶς εὐχαριστῶ διὰ τὴν φιλοξενίαν καὶ διατελῶ

Μετὰ πολλῆς ἀγάπης καὶ διαπύρων εὐχῶν.

ψω, λοιπόν, μόνον εἰς δύο τελευταῖα ἔργα περὶ τοῦ Ἀϊνστάϊν, ἀφ' ἑνὸς εἰς τὸ βιβλίον τοῦ συνεργάτου του L. Infeld: Albert Einstein, His Work and Its Influence on our World, N. York and London 1950, καὶ ἰδίως εἰς μίαν συλλογὴν γνωμῶν καὶ ἀπόψεων αὐτοῦ, ἡ ὅποια ἐξεδόθη πέρυσι καὶ ὑπὸ τὸν τίτλον: Ideas and Opinions, Albert Einstein, N. York 1954.

Τὰ πρῶτα κεφάλαια τοῦ τελευταίου αὐτοῦ βιβλίου, τὰ ὅποια περιέχουν τὰς ἀντιλήψεις τοῦ Ἀϊνστάϊν ἐπὶ γενικῶν ζητημάτων, πολιτικῆς, θρησκείας, πολιτισμοῦ γενικῶς κλπ., ἤμπορεῖ νὰ μὴ ἔχουν ἰδιαίτερον ἐνδιαφέρον, καὶ πολλάκις ἴσως θὰ διαφωνήσῃ κανεὶς — καὶ ὀρθῶς — εἰς τὰ σημεῖα αὐτά. Τὸ τελευταῖον ὅμως κεφάλαιον (εἰς 165 σελ.), ἀναφερόμενον εἰς τὴν συμβολὴν τοῦ Ἀϊνστάϊν εἰς τὴν ἐπιστήμην, εἶναι κατὰ τὸ ὄντως ἐξαιρετικόν.

Ἐκεῖ περιέχονται πολλοὶ ἀπὸ τὰς ἐπιστημονικὰς ἀπόψεις τοῦ Ἀϊνστάϊν, ἀναφερόμεναι κυρίως εἰς τὴν θεωρίαν τῆς σχετικότητος καὶ τὰ γενικώτερα συμπεράσματά της, αἱ ὁποῖαι εἶναι ἀξία καθεὶ προσοχῆς καὶ μελέτης. Ὅλα σχεδὸν ἐκτίθενται χωρὶς τὸ ἀποκρουστικὸν διὰ τοὺς πολλοὺς ἐνδύμα τῶν ἀκατανοήτων μαθηματικῶν, τὰ ὅποια βεβαίως μόνον οἱ εἰδικῶς ἀσχοληθέντες μὲ παρόμοια θέματα εἶναι δυνατὸν νὰ παρακολουθήσουν. Βλέπει κανεὶς τὴν πορείαν τῆς σκέψεως τοῦ μεγάλου σοφοῦ, τὸ πῶς π.χ. συνέλαβε καὶ διετύπωσε τὴν γενικὴν θεωρίαν τῆς σχετικότητος, καὶ καταπλησσει ἀπὸ τὴν δύναμιν καὶ τὴν θαυμάσια τῆς διαισθησεώς του, ἡ ὅποια προχωρεῖ πολὺ πέρα τῶν γνωστῶν δεδομένων μας, μέσα εἰς τὰ μυστήρια τῆς φύσεως.

Ὁ Ἀϊνστάϊν δὲν ἦτο καθόλου ὕλιστής. Αἱ ἀντιλήψεις του, ἀντιθέτως, εἰς τὴν φυσικὴν, ὀδηγοῦσαι πολὺ πέρα τῶν μηχανιστικῶν μοντέλλων, συνετέλεσαν καὶ αὐτὰ κατὰ πολὺ εἰς τὴν ἀπομάκρυνσιν τοῦ ὕλισμοῦ ἀπὸ τὴν ἐπιστήμην.

Δὲν εἶναι βεβαίως ὁ Ἀϊνστάϊν ὁ μόνος μεγάλος ἐπιστήμων. Καὶ ἐξ ἄλλου, πολλοὶ ἐδοθήσαν καὶ συνεπλήρωσαν τὸ ἔργον του, ἰδίως εἰς τὴν ἐπέκτασιν τῆς γενικῆς θεωρίας τῆς σχετικότητος. Ἄς ἀναφερθῇ π.χ. ὁ Sir A. Eddington, εἰς τὸν ὅποιον, ἐκτὸς τῶν ἄλλων, ὀφείλεται καὶ ἡ πρώτη πειραματικὴ ἐπαλήθευσις τῆς γενικῆς θεωρίας τῆς σχετικότητος κατὰ τὴν ἔκλειψιν τοῦ ἡλίου τοῦ 1919, καὶ τοῦ ὁποῖου τὸ βιβλίον «The Mathematical Theory of Relativity» ἀποτελεῖ, καθ' ὅσον γνωρίζω, τὴν καλύτεραν μαθηματικὴν ἀνάπτυξιν τῆς θεωρίας τῆς σχετικότητος.

Πάντως, ὁ Ἀϊνστάϊν ὑπέρξεν ἕνας πρωτοπόρος. Τόσον εἰς τὰ πεδία ὅπου εἰργάσθησαν κυρίως ἄλλοι (ὅπως εἰς τὴν θεωρίαν τῶν Quanta τοῦ Plank, ὅπου ἔλαβε καὶ τὸ βραβεῖον Nobel), ὅσον καὶ εἰς τὸ κύριον ἔργον του, τὴν θεωρίαν τῆς σχετικότητος, παντοῦ ἄφησε τὴν σφραγίδα τῆς μεγαλοφυΐας του.

Τὸ ὄνειρον τοῦ Ἀϊνστάϊν, νὰ εὔρη μίαν πλήρη, ντετερμινιστικὴν θεωρίαν, ἡ ὅποια νὰ περιλαμβάνῃ εἰς μίαν ἐνότητα ὅλους τοὺς κλάδους τῆς φυσικῆς, εἶναι ἀλήθεια ὅτι δὲν ἐπραγματοποιήθη. Προσπάθειαι, ὅπως ἡ τελευταία «Γενικὴ θεωρία τῆς βαρύτητος», (καθὼς καὶ προσπάθειαι ἄλλων, ὅπως τοῦ Eddinggt ο διὰ τὴν ἐνοποίησην τῆς Φυσικῆς βάσει τῆς θεωρίας τοῦ Ἀϊνστάϊν) εἶναι ἐνωρὶς ἀκόμη διὰ νὰ κριθοῦν. Τὸ κύριον ὅμως ἔργον του, ἡ θεωρία ἰδίως τῆς σχετικότητος, (ἀπὸ τὴν ὁποίαν κατέστη μέγας ὁ ἰδρυτὴς τῆς καὶ ὄχι βεβαίως ἀπὸ τὰς κοινωνικὰς κλπ. ἀντιλήψεις του, τὰς ὁποίας παρεμπιπτόντως διετύπωσε), μὲ τὰς τῶσας πειραματικὰς πλέον ἀποδείξεις της, θὰ μείνῃ ὡς μία ἀπὸ τὰς μεγαλύτερας ἀνακαλύψεις καὶ δημιουργίας ὅλων τῶν αἰώνων.

Μετὰ τιμῆς

Γ. ΚΟΝΤΟΠΟΥΛΟΣ

Ἐπιμελητὴς τοῦ Ἐργαστηρίου Ἀστρονομίας τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν.

Κύριε Διευθυντά,

Θὰ σᾶς παρακαλέσω νὰ δεχθῆτε ἓνα σχόλιο στὸ σημεῖωμα γιὰ τὸν Ἀϊνστάϊν, ποῦ δημοσιεύθηκε στὸ τεύχος τοῦ Μαΐου 1955.

Τὸ σχόλιο αὐτὸ δὲν γράφεται ἀπὸ ἐριστικὴ διάθεσιν. Κάθε ἄλλο! Περιέχει μόνον μερικῆς ὑποδείξεις γιὰ τὴν ἀνάγνωσίν του προκαλεῖ παρεξηγήσεις.

Ὁ ἀναγνώστης σχηματίζει γενικὰ τὴν ἐντύπωσιν, ὅτι τὸ σημεῖωμα γράφτηκε μὲ σκοπὸ, νὰ μειώσῃ τὴν σημασίαν τῆς συμβολῆς τοῦ Ἀϊνστάϊν στὴν πρόοδον τῆς Φυσικῆς.

Αὐτὸ προκύπτει α) ἀπὸ τὴν ἐξαρσὴ τῶν ὅσων ὀφείλει ὁ Ἀϊνστάϊν τοῖς Καραθεοδωρῆ καὶ Μὰξ Πλάνκ, β) ἀπὸ τὴν φράσιν «καὶ σύγχριστις τοῦ Ἀϊνστάϊν μὲ τὸν Πλάνκ δὲν θὰ ἀπέβαινε, βεβαίως, ὑπὲρ τοῦ πρώτου», γ) «Ὁ Πλάνκ ἐθεώρησε τὸν κόσμον ὄντως ὡς σύνολον, διότι εἶχε τὴν αἴσθησιν τοῦ πνευματικοῦ κόσμου, χριστιανὸς ἐκ παιδείας. Τοῦ Ἀϊνστάϊν ἡ κοσμοθεωρία, ἐνθ' ἂν ἦτο ἀρνήσιν τοῦ πνευματικοῦ κόσμου, τὸναντίον ἐν πολλοῖς μαρτυρία καὶ ὁμολογία αὐτοῦ, ἐν τούτοις ἐν τῷ συνόλω της ἦτο κοσμοθεωρία πικρίας», καὶ δ) ἀπὸ τὴν μομφὴν ποῦ τοῦ ἀποδίδεται ὅτι μιλοῦσε de omni re scibili κλπ.

Θὰ μοῦ ἐπιτραπῇ νὰ παρατηρήσω στὸ πρῶτο σημεῖο ὅτι, ὅπως καὶ σῆς τονίζετε, ὁ Ἀϊνστάϊν δὲν ἀρνήθηκε τὸ τί ὀφείλει στοὺς Καραθεοδωρῆ καὶ Πλάνκ.

Φρονῶ ἀκόμη, ὅτι ἡ ἀξιολόγησιν τοῦ Ἀϊνστάϊν σχετικῶς μὲ τὸν Πλάνκ εἶναι πολὺ παρακινδυνευμένη, ἴσως καὶ πρόωρη. Δὲν εἶμαι φυσικὸς ἐπιστήμων, ἔχω ὅμως στὰ χέρια μου τὸ γαλλικὸ περιοδικὸ «Nouvelles Litteraires» τῆς 21ης Ἀπριλίου 1955, στὸ ὅποιο ὁ μέγας Φυσικὸς Λοῦι ντὲ Μπρολί (Βραδεῖον Νόμπελ), δόξα τῆς Γαλλίας, στὸ ἄρθρον του

«Μία ἀπὸ τὶς μεγαλύτερες μορφές τῆς ἐποχῆς μας», γράφει, «τέλος μπορούμε νὰ προσθέσουμε ὅτι στὸ τελευταῖο στάδιο τῆς ζωῆς του ὁ Ἄϊνστάϊν ζητώντας νὰ γενικεύσῃ ἀκόμη περισσότερο τὶς ιδέες τῆς θεωρίας τῆς σχετικότητας, εἶχε κάμει θαυμαστὰς προσπάθειες γιὰ νὰ συγχωνεύσῃ σὲ «ένιαία» θεωρία τὸ ἡλεκτρομαγνητικὸ πεδίο καὶ τὸ πεδίο τῆς ἑλξσεως καὶ ὅτι οἱ προσπάθειες αὐτές χωρὶς νὰ ἔχουν καταλήξῃ σὲ ὀριστικὰ συμπεράσματα, παρουσιάζουν μεγάλο ἐνδιαφέρον καὶ ἀποτελοῦν πολὺτιμο ὄλικὸ γιὰ τὴν αὐριανὴ φυσική» (ὑπογραμμίζω). «Ὅταν τονίζῃ ἔτσι τὴ συμβολὴ τοῦ Ἄϊνστάϊν ἕνας ἄλλος τὸ ἴδιο μεγάλος Φυσικὸς δὲν μπορούμε ἐμεῖς νὰ τὴν ἀμφισβητήσουμε.

Ὁ Πλάγκ «χριστιανὸς ἐκ πεποιθήσεως», δὲν αἰσθάνθηκε τὴν ἀνάγκη νὰ διαμαρτυρηθῇ οὔτε στὰ 1914, ὅταν ἐκδηλώθηκαν οἱ πρώτες γερμανικὲς βαρβαρότητες μετὰ τὸ βομβαρδισμὸ τῆς Μητροπόλεως τῆς Reims, οὔτε ὅταν στὸ δεύτερο πόλεμο ἡ χιτλερική Γερμανία μὲ ἔμβλημα τὸν ἀγκυλωτὸ Σταυρὸ ἔκαίε τοὺς ὁμήρους στὰ στρατόπεδα συγκεντρώσεως καὶ σκόρπιζε τὸ θάνατο καὶ τὴν ἐρήμωση στὶς χώρες ποὺ κατέλαβε (παραπέμπω γιὰ τὴν στάση του στὸ ἐγκυκλοπαιδικὸ Λεξικὸ τοῦ Ἡλίου, τόμος ΙΕ, σελ. 952 στα').

Ὁ Ἑβραῖος Ἄϊνστάϊν εἶχε ὅμως τὴν δύναμη νὰ πετάξῃ στὸ πρόσωπο τοῦ ἐξαλλου Γουλιέλμου τὴν διαμαρτυρία κατὰ τῶν βαρβαροτήτων καὶ νὰ παραιτηθῇ ἀπὸ τὴν Ἀκαδημία τῶν Ἐπιστημῶν τοῦ Βερολίνου, ὅταν ξέσπασε τὸ κύμα τῆς χιτλερικής μισαλλοδοξίας. «Ὡς τὸ τέλος δὲ τῆς ζωῆς του πολέμησε τὸν πολιτικὸ καὶ πνευματικὸ ὀλοκληρωτισμὸ, εἴτε πρὸς τὰ δεξιὰ εἴτε πρὸς τὰ ἀριστερά. Ἐπειτα, κατὰ τί μειώνεται ἡ ἀξία τοῦ Ἄϊνστάϊν, ἂν ἡ κοσμοθεωρία του εἶναι κοσμοθεωρία πικρίας;

Κατατρεγμένους ἀπὸ τοὺς ἀνθρωπίσκους τοῦ αἰῶνα μας, γιὰτὶ προπορευθῆκε, Ἑβραῖος αὐτός, ἀπὸ τοὺς ἄλλους τοὺς μὴ Ἑβραίους, μετωχέτευσε τὸ αἶσθημα τῆς πικρίας του, ὅπως εἶναι φυσικόν, στὴν κοσμοθεωρία του.

Δὲν βλέπουμε ὅμως τὸ ἴδιο καὶ στὸν Πασκά;

Οἱ δημόσιες ἐκδηλώσεις τοῦ Ἄϊνστάϊν, ὅπως τὶς λέτε de omni re scibili ἔκινουσαν ἀπὸ τὴν ἀπέραντη πίστη του πρὸς τὴν ἐλευθερία τῆς σκέψεως.

Δὲν ἔκαναν τὸ ἴδιο οἱ πρώτοι χριστιανοὶ ἐκδηλώνοντας τὴν πίστη των πρὸς τὸν Χριστό;

Ἄνεξάρτητα ὅμως ἀπὸ τὴν συμβολὴ στὴ

πρόοδο τῆς φυσικῆς ἐπιστήμης, ὁ Ἄϊνστάϊν ἦταν μεγάλη ἠθικὴ προσωπικότης. Ἡ ἀγάπη του πρὸς τὸν συνάνθρωπο ἦταν ἀπεριόριστη καὶ ἡ μετριοφροσύνη του ἀπέραντη.

Πόσοι μπορούν νὰ ἀντιμετρηθοῦν μὲ τὸν γίγαντα αὐτὸν τῆς ἐπιστήμης.

Διατελῶ μὲ ἐκτίμηση
ΙΩΑΝ. ΑΝΑΓΝΩΣΤΑΡΑΣ
 Διευθυντὴς Ὑπουργείου
 Δικαιοσύνης

Σ.Α. Τὸ σημειώμα μας περὶ Ἄϊνστάϊν ἦτο γραμμένον, ἀπὸ τὸν τίτλον ἕως τὴν κατάληξιν, «μὲ βαθύτατον σεβασμὸν». Τὸ δὲ de omni re scibili εἶναι πανθομολογούμενον πλέον. Κρίμα, ὅτι ὁ ἀξιοτίμος ἐπιστολογράφος μας, παραγνωρίζῃ τὸ τί σημαίνει Max Planck διὰ τὸν πολιτισμὸν μας! Καὶ ὅμως ὁ Ἄϊνστάϊν τὸ ἐγνώριζε!

ΤΟ ΣΥΣΤΗΜΑ TAYLOR ΕΙΣ ΤΗΝ ΕΡΓΑΣΙΑΝ

Κύριε Διευθυντά,

Ἀνέγνωσα τὰ δύο πρώτα κεφάλαια τοῦ ἄρθρου «Τεχνικὴ Πρόοδος καὶ Ἐργασία» τοῦ συνεργάτου σας κ. Δ. Πυργιώτη, ἐπὶ τοῦ ὁποίου θὰ ἐπεθῶμιον νὰ παρατηρήσω τὰ ἐξῆς:

Εἰς τὸ σύστημα τῆς ὀργανώσεως τῆς ἐργασίας ὑπὸ τοῦ Ἀμερικανοῦ μηχανικοῦ Taylor, ἀποδίδει ὁ ἀρθρογράφος σας τὴν ἐπίτασιν τῶν κακῶν ἐπιδράσεων τῆς μηχανῆς ἐπὶ τῆς ἐργασίας τοῦ ἀνθρώπου.

Τοῦτο ἀποτελεῖ μίαν ἱστορικὴν παρεξήγησιν τοῦ ἔργου τοῦ πατρὸς τῆς ἐπιστημονικῆς ὀργανώσεως Taylor. Ἡ ἀλήθεια εἶναι ὅτι ὁ Taylor διεπνέστο ὑπὸ βαθεῖας συμπαθείας πρὸς τὴν ἐργατικὴν τάξιν ἢ ὅλην του δὲ προσπάθειά ἦτο νὰ ἀνεύρῃ μέσον πρὸς ἐπίλυσιν τοῦ ὀξυτάτου διὰ τὴν ἐποχὴν του ἐργατικοῦ ζητήματος. Κατὰ τὴν μελέτην τῶν θεμάτων τῆς ἐπιστημονικῆς ὀργανώσεως τῆς ἐργασίας ἐξήτασε τὸ πρόβλημα τοῦ ἀνθρωπίνου παράγοντος ἀπὸ τῆς ἀπόψεως ὅτι ἡ ἐργασία τοῦ ἐργάτου δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ παρομοιωθῇ πρὸς τὴν τῆς μηχανῆς, καθ' ὅσον οὗτος εἶναι κατ' ἐξοχὴν σκεπτόμενον καὶ αἰσθητόμενον ὄν, τὸν ὁποῖον αἱ ἰδέαι, τὰ αἰσθητά καὶ αἱ ψυχικαὶ γενικῶς ἀνάγκαι, δέον νὰ ἐξετασθοῦν μετ' ἰδιαιτέρας προσοχῆς.

Ὅσον ἀφορᾷ τὴν χρονόμετρησιν τῶν κινήσεων τῶν ἐργατῶν, τὴν ὁποίαν ἰδιαιτέρως ἐπικαλεῖται ὁ ἀρθρογράφος σας ὅτι ὀδηγεῖ εἰς ὀλοκληρωτικὴν μηχανοποίησιν τοῦ ἀνθρώπου, εἶναι ἀληθές ὅτι πρῶτος ὁ Taylor ἐμελέτησε συστηματικῶς τὸ θέμα τοῦτο, παρ' ὅλον δὲ ὅτι δὲν ἐγνώριζε τὴν πειραματικὴν ψυχολογίαν, ἐπιστήμην, ἥτις ἀνεπτύχθη μετὰ τοῦ 1910 καὶ 1920, ἐν τούτοις τὸ σύστημά του εἶναι βαθέως ψυχολογικόν, λόγῳ τῆς παρατη-

ρητικότητός του και τῆς συνεχούς ἐπαφῆς του με τοὺς ἐργάτας.

Μετὰ τιμῆς
Π. ΚΑΝΙΝΙΑΣ

Η ΑΓΑΜΟΣ ΗΡΩΪΣ

Ἄγαπητὲς Ἀκτίνες,

Ἐπιτρέψατέ μου μερικές, ἔστω και καθυστερημένες, ἀλλὰ, φρονῶ, πάντοτε ἐπίκαιρες παρατηρήσεις ἐπάνω στὸ «Θέατρο τῆς Ζωῆς», τοῦ τευχῆτος Φεβρουαρίου, στὴν «Ἐλενίτσα».

Πρέπει, πράγματι, κάτι νὰ προστεθῆ πού θὰ ἔπρεπε νὰ λεχθῆ ἀπὸ τὸ στόμα τῆς ἀληθείας, πού ἀντιπροσωπεύει ἡ μεγαλύτερη ἀδελφὴ — μιὰ φράσι, πού εἶναι ἀπόλυτα ἀληθινή — ἡ φράσι: «Γιὰ νὰ ἀποφασίσῃ θεληματικὰ μιὰ γυναίκα νὰ ἀντιμετωπίσῃ μόνη τῆς τὸν ἀγῶνα τῆς ζωῆς καὶ τῆς κοινωνίας ἀκόμη, ἔστω καὶ με τὶς προϋποθέσεις τῆς Ἐλενίτσας, χρειάζεται δύναμις, ἥρωϊσμός». Καὶ νὰ γιατί:

Ἐκ παραδόσεως στὴν κοινωνία ὑπάρχει ὑποτίμησις γιὰ τὴν ἀγάπη γυναίκα, εἴτε ὑπεύθυνος εἶναι γι' αὐτὸ, εἴτε ὄχι, ἐνῶ θὰ ἔπρεπε νὰ γίνεσαι τὸ ἀντίθετο, στὴν ἐποχὴ μας μάλιστα πού με τοὺς πολύνεκρους πολέμους τόσες καὶ ἀπὸ τίς πιὸ ἀξιόλογες κοπέλλες μας, εἶναι οἱ ἰδανικὲς χῆρες τῶν φονευθέντων, καὶ θὰ περίμενε κανεὶς νὰ τίς βλέπουν με ἀνάλογο σεβασμὸ καὶ ἐκτίμησι. Ἐν τούτοις ἀκόμη ἐξακολουθεῖ νὰ ταυτίζεται με τὸ γάμο ἢ χ ε ι ρ α φ έ τ η σ ι ς τῆς γυναίκας, ἢ οἰκονομικὴ τῆς τακτοποίηση καὶ ἡ κοινωνικὴ τῆς, ἐν γενεῖ, ἀποκατάστασι. Ἡ ἀγάμος, λοιπόν, δὲν δικαιούται νὰ λέγεται «κυρία», ὑπὸ τὴν ἔννοιαν τῆς χειραφετήσεως, ἔστω καὶ ἂν ἐργάζεται, ἐξασκεῖ ἐπάγγελμα, διευθύνει ἐπιχειρήσεις, εἶναι οἰκονομικῶς ἀτάκτικη καὶ ἀκόμη ἔχει τὸ δικαίωμα τοῦ ἐκλέγειν καὶ ἐκλέγεσθαι.

Ἐνα σύνθηρες φαινόμενον ἐπίσης εἶναι καὶ ἡ ἐκμετάλλευσις τῆς ἀγάμου ἀπὸ τὸ ἄμεσο συγγενικόν τῆς περιβάλλον. Θεωρεῖται καθ' ὃ ἀγάμος, ὡς τὸ ἄτομον πού δὲν ἔχει ἀποστολὴν — ἔστω καὶ ἂν ἀκόμη ἔχη καὶ μάλιστα εὐτυτάτην. Πῶς πρέπει νὰ βρισκείται εἰς τὴν ὑπηρεσίαν τῶν οἰκογενειῶν τῶν ἄλλων. Καὶ ἂν ἔχη περιουσία αὐτονόητον εἶναι πῶς ὅλοι θὰ ἔχουν βλέψει ἐπ' αὐτῆς. Εἶναι τὸ ξεφραγο χωράφι, λείπει ὁ φύλαξ κύων.

Καὶ αὐτὲς κυρίως οἱ δυσκολίες, ἡ πέμπτη φάλαγξ, ὄχι οἱ φυσικὲς, οἱ πραγματικὲς, εἶναι καὶ ἡ ἀφορμὴ, πού ὧθει τὶς περισσότερες γυναῖκες, νὰ κάνουνε θεδιασμένους γάμους, ἀταιρίαστους καὶ ἐπομένως ἀνεπιτυχεῖς. Καὶ σ' αὐτὲς ἀκριθῶς, νομίζω, τίς φειχτέρες δυσκολίες, μπορούμε καὶ πρέπει νὰ βοηθήσωμε ὅλοι τίς «Ἐλενίτσας» (πού οἱ συνθήκες τῆς ἐποχῆς μας ἐδημιούργησαν) νὰ ὑπερβούν καὶ νὰ πάρουν ἀπὸ τὴν ζωὴ καὶ τὸ μερίδιό τῆς εὐτυχίας ἐπίσης, πού τοὺς ἀνήκει.

Βασικὸ μέτρο θὰ πρέπει νὰ εἶναι τὸ νὰ σταματήσῃ ἡ διάκρισις κυρίας καὶ δεσποινίδος — ὑπὸ τὴν ἔννοιαν τῆς χειραφετήσεως — καὶ νὰ λέγεται «κυρία», ἔστω ἅμα ψηφίζη. Ἐγγαμος κυρία, ἀγάμος κυρία. Τὸ πολὺ ἂς ἔχη ἢ ἐγγαμος δύο ὀνόματα, τὸ πατρικὸ τῆς καὶ τοῦ συζύγου, πρᾶγμα πού συμβαίνει ἤδη με τὰς ἐπαγγελματίας.

Ἀπὸ τὴν ἄλλη μεριά, νὰ διαλυθῆ ἡ πλάνη, πού τὸ μυθιστόρημα καὶ τὸ φίλμ δημιουργεῖ ὅτι ὁ γάμος δίνει χουζοῦρι κλπ. Νὰ μὴ θῆ ὅτι καὶ ὁ γάμος ἐπίσης εἶναι μιὰ ἄλλη πλευρὰ τοῦ ἀγῶνος γιὰ τὴν ζωὴ. Καὶ νὰ ἐξοπλισθῆ ἀκόμη τὸ χορίτσι πρέπει με μόρφωσι πολὺπλευρῆ, πρακτικῆ, ἀνάλογη με τίς δυνατοτήτες πού ἔχει, τίς φυσικὲς καὶ οἰκονομικὲς. Ὡστε νὰ μπορῆ νὰ ἔχη, ἂν χρειασθῆ ἀνάγκη, καὶ ἐπάγγελμα, γιὰ νὰ ἔχη αὐτάρκεια οἰκονομικὴ, νὰ εἶναι ἀνεξάρτητη καὶ νὰ μπορῆ νὰ ζήσῃ καὶ μόνη τῆς. Καὶ πάνω ἀπ' ὅλα νὰ μᾶθη πῶς πρέπει νὰ ἔχη ἀποστολὴν — σκοπὸν — μέσα στὸ γάμο ἢ ἐξω. Καὶ ὅτι τότε μόνο θὰ μπορῆ νὰ ἀντιμετωπίσῃ τὴ ζωὴ με ἐπιτυχία.

Νομίζω, ὅτι ἔτσι θὰ βοηθηθῆ ριζικώτερα καὶ τὸ θέμα τῆς οἰκογενείας ἐν γενεῖ. Ὅταν οἱ κοπέλλες θὰ αἰσθάνωνται ἐλευθέρως ἀπὸ τίς προκαταλήψεις τῆς κοινωνίας καὶ ὠπλισμένες γιὰ τὴ ζωὴ, δὲν θὰ σπεύδουν νὰ κάνουν τὸν ὅποιο-ὅποιο γάμο, πού καταλήγει στὸ διαζύγιον, δημιουργῶντας καὶ τὴν θλιβερὴν παράταξι τῶν χουζοτόρων.

Με σεβασμὸ καὶ ἀγάπη
ΜΙΑ ΑΝΑΓΝΩΣΤΡΙΑ

Η ΦΙΛΟΞΕΝΙΑ ΤΩΝ ΣΕΙΣΜΟΠΛΗΚΤΩΝ

Ἄγαπηται «Ἀκτίνες»

Μέσα στὴ μεγάλη συμφορὰ πού δημιούργησε ὁ καταστρεπτικὸς σεισμὸς Μαγνησίας ἐνὰ ἐκ τῶν κυριωτέρων προβλημάτων εἶναι ἡ στέγασις τῶν σεισμοπληκτῶν καὶ ἀσφαλὲς μέρος αὐτῶν θὰ εὑρίσκει στέγην πλησίον προσφιλῶν καὶ συναισθηματικῶν ἀνθρώπων, ἐὰν τὸ νέον ἐνοικιοστάσιον, εἰς τὴν παράγραφον περὶ φιλοξενίας, εἶχε μεριμνήσει διὰ τὴν περίπτωσιν ἐπειγούσης ἀνάγκης, ὡς τὸ προηγούμενον. Διὰ τοῦτο, παρακαλῶ, ὑψώσατε φωνὴν ἵνα ἐπιτραπῆ ἡ φιλοξενία τῶν σεισμοπληκτῶν ἀνευ δεσμευτικῆς προθεσμίας.

Δεδομένου ὅτι καὶ τὰ ξένα κράτη, ἀκόμη κατὰ παρεκκλίσειν τοῦ νόμου περὶ μεταναστεύσεως, δέχονται νὰ φιλοξενήσουν σεισμοπληκτοὺς καὶ ἐπειδὴ πολλοὶ ἐξ αὐτῶν στεγάζονται ἤδη εἰς πολλὰς πόλεις τῆς Ἑλλάδος, πρέπει οἱ φιλοξενούντες αὐτοὺς ν' ἀπαλλαγούν τὸ ταχύτερον τοῦ κινδύνου τῆς ἐξώσεως.

Μετὰ τιμῆς

Ἐνας σεισμόπληκτος, φιλοξενούμενος ἐν Ἀθήναις

Η ΠΝΕΥΜΑΤΙΚΗ ΚΑΙ ΚΑΛΛΙΤΕΧΝΙΚΗ ΖΩΗ ΤΟΥ ΜΗΝΟΣ

ΤΑ ΔΥΟ «ΦΕΣΤΙΒΑΛ»

Δύο Ὑπουργεῖα — τὸ Ὑπουργεῖο Προεδρίας τῆς Κυβερνήσεως καὶ τὸ Ὑπουργεῖο Παιδείας — καὶ τρεῖς ἀνώτατοι καλλιτεχνικοὶ ὀργανισμοὶ — τὸ Ἐθνικὸ Θέατρο, ἡ Λυρική Σκητὴ καὶ ἡ Κρατικὴ Ὀρχήστρα Ἀθηνῶν — συνεργάζονται καὶ καταβάλλουν ἐντατικές καὶ συστηματικές προσπάθειες, γιὰ νὰ παρουσιάσουν ἐφέτος δύο ἐξαιρετικὰ πνευματικὰ καὶ καλλιτεχνικὰ γεγονότα: τὸ «Φεστιβάλ ἀρχαίου δράματος», ποῦ θὰ γίνη στὴν Ἐπίδαυρο τὸ καλοκαίρι, καὶ τὸ «Μουσικὸ καὶ Θεατρικὸ Φεστιβάλ», ποῦ θὰ γίνη στὴν πρωτεύουσα τὸ φθινόπωρο.

Ἄν καὶ δὲν συμπαθοῦμε τὸν ὄρο «φεστιβάλ», ποῦ εἶναι στενὸς καὶ ἀνεπαρκὴς γιὰ ν' ἀποδώσῃ τὸ πλήρες νόημα τῶν πνευματικῶν καὶ καλλιτεχνικῶν αὐτῶν «εορτῶν», συμπαθοῦμε ἐν τούτοις καὶ ἐκτιμοῦμε ἰδιαίτερος τὴν ὠραία προσπάθεια, ποῦ, μὲ τὴν ἐπιτυχῆ, ὅπως πιστεύουμε, πραγματοποίησῃ τῆς, θὰ παρουσιάσῃ δύο λαμπρὰ ἐκδηλώσεις τοῦ Ἑλληνικοῦ Πνεύματος καὶ τῆς Ἑλληνικῆς Τέχνης καὶ θὰ τῆς ἐξάρῃ καὶ θὰ τῆς εὐδύνῃ σὲ παγκόσμια κλίμακα.

Στὸ ἀρχαῖο θέατρο τῆς Ἐπίδαυρου θ' ἀκουσθῇ καὶ πάλι ὁ ὑπέροχος καὶ ἀθάνατος λόγος τῶν Ἑλλήνων τραγικῶν, γιὰ νὰ δονήσῃ γιὰ μιὰν ἀκόμη φορὰ — ὅπως καὶ γιὰ πάντα — τῆς ψυχῆς τῶν ἀνθρώπων καὶ νὰ τοὺς ξαναφέρῃ τὸ μέγα μῆνυμα τοῦ αἰωνίου ἐλληνικοῦ πνεύματος.

Καὶ στὸ Ὁδεῖο τοῦ Ἀττικοῦ — κάτω ἀπὸ τὴν Ἀκρόπολη —, μαζὶ μὲ τῆς ἀρχαῖες ἐλληνικὲς τραγωδίες καὶ τῆς σύγχρονες λαϊκῆς καλλιτεχνικῆς γιορτῆς, θ' ἀκουσθοῦν καὶ μεγάλα ξένα μουσικὰ ἔργα, ἐμπνευσμένα ὅλα ἀπὸ ἀρχαῖα ἐλληνικὰ θέματα. Ὁραῖος καὶ ἐμπρακτος συμβολισμὸς τῆς μεγάλης καὶ βαθεῖας ἐπιδράσεως τοῦ Ἑλληνικοῦ Πνεύματος καὶ τῆς Ἑλληνικῆς Τέχνης στὴν παγκόσμια πνευματικὴ καὶ καλλιτεχνικὴ δημιουργία.

Καὶ μολονότι στίς συναυλίες αὐτὲς θὰ χρησιμοποιηθοῦν καὶ ξένοι καλλιτέχνες, ὅπως καὶ ξένοι διευθυνταὶ ὀρχήστρας, οἱ βάσεις καὶ ὁ κορμὸς τῶν ἐκδηλώσεων θὰ συνθεθοῦν ἀπὸ καθαρώς ἐλληνικῆς καλλιτεχνικῆς δυνάμεις. Ἡ Ἑλλάς θὰ δείξῃ ἔτσι γιὰ μιὰν ἀκόμη φορὰ στὸν κόσμον τὴν προαιώνια καὶ ἀναλλοίωτη πνευματικὴν ὑπόστασιν τῆς. Καὶ τὸ Ἑλληνικὸ πνεῦμα θ' ἀκτινοβολήσῃ καὶ πάλι τὸ ἄσβεστο καὶ ἀστερευτο φῶς του, ποῦ, συνδυασμένο καὶ συνταυτισμένο μὲ τὸ πνεῦμα τοῦ Χριστιανισμοῦ, ἀποτελεῖ τὸ φῶς τοῦ ἀληθινοῦ πνευματικοῦ πολιτισμοῦ.

«Η ΛΑΪΚΗ ΤΕΧΝΗ ΤΗΣ ΚΥΠΡΟΥ»

Μέσα σὲ λίγες σελίδες καὶ μὲ λίγες εἰκόνας καὶ σχέδια ἡ κ. Ἀγγελικὴ Χατζημιχάλη — ἡ ἐμπνευσμένη καὶ ἀκούραστη μελετήτρια τῆς ἐλληνικῆς λαϊκῆς τέχνης — κατορθώνει νὰ δίδῃ μιαν ὠραία, ζωντανὴ καὶ πιστὴν εἰκόνα τῆς λαϊκῆς τέχνης τῆς Κύπρου. Μολονότι — ὅπως ἡ ἴδια, μὲ τὴν μετριοφροσύνη τοῦ ἀληθινοῦ πνευματικοῦ ἀνθρώπου, γράφει — ἡ μικρὴ τῆς μελέτη εἶναι «μια γρήγορη σκιαγραφία τοῦ πλοῦτου τῶν ἐκφράσεων τῆς λαϊκῆς τέχνης τῆς Κύπρου, μιὰ μηδαμινὴ προσφορά στὴ μακροχρόνη Ἑλληνικὴ τῆς παράδοσιν», ἡ μελέτη αὐτὴ δὲν σκιαγραφεῖ ἀπλῶς, ἀλλὰ χαράζει βαθιά, στερεὰ καὶ ἐντονα τὰ πιὸ γνήσια καὶ πιὸ οὐσιαστικὰ χαρακτηριστικὰ τῆς λαϊκῆς τέχνης τῆς Κύπρου καὶ ἐμφανίζει αὐτοῦσια καὶ πληρῆ τὴν ἀληθινὴν μορφὴν τῆς. Καὶ τὸ κυριώτερον: ἀποτυπώνει καθαρὰ καὶ ἀνεξάλειπτα πάνω σ' αὐτὴ τὴ μορφὴ τὸ ζεστό καὶ λαμπρὸ φῶς, ποῦ αναδίνει ἀπὸ μέσα ἢ ψυχῆ τῆς, ἡ ὠραία καὶ ἀθάνατη Ἑλληνικὴ ψυχὴ τῆς Κύπρου. Γι' αὐτὸ ἡ προσφορά τῆς μικρῆς, ἀλλὰ οὐσιαστικῆς αὐτῆς μελέτης ὄχι μόνο δὲν εἶναι «μηδαμινὴ», ἀλλὰ, τὸ ἀντίθετον, εἶναι σημαντικώτατη καὶ πολὺτιμη. Καὶ παίρνει πιὸ μεγάλη ἀκόμα σημασία καὶ ἀξία κατὰ τῆς μεγάλης, αὐτῆς στιγμῆς, κατὰ τῆς ὁποῖας ὁ Κυπριακὸς καὶ ὀλόκληρος ὁ Ἑλληνικὸς λαὸς διεκδικεῖ τὸ δίκαιον καὶ ἱερὸ δικαίωμα τῆς αὐτοδιαθέσεως τοῦ Κυπριακοῦ λαοῦ. Ἡ μελέτη τῆς κ. Χατζημιχάλη προβάλλει καὶ ἀξιοποιεῖ ἕναν ἀκόμη τίτλον κοντὰ στοὺς τόσους ἄλλους — τοὺς τόσο ἰσχυροὺς καὶ ἀναφαιρέτους — γιὰ τὴν ἀπόδοσιν δικαιοσύνης καὶ ἐλευθερίας τῆς ἀγαπημένη καὶ πολυπαθῆ Ἑλληνικῆς νῆσο.

Ο ΝΕΟΣ ΑΚΑΔΗΜΑΪΚΟΣ

Ἡ ἐκλογή τοῦ κ. Γ. Ἀθάνου στὴν Τάξιν Γραμματῶν καὶ Τεχνῶν τῆς Ἀκαδημίας Ἀθηνῶν μοιάζει σὰν ἕνα πλατὺ παράθυρον, ποῦ ἀνοίξε διάπλατα πρὸς τὰ βουνὰ καὶ τὸν κάμπο τῆς Ἑλληνικῆς γῆς. Ἡ θέα ποῦ ἀπλώνει μπροστὰ μας εἶναι ἡ ἴδια ἡ μορφὴ τῆς Ἑλλάδος μας σὲ ὅλη τὴν ὁμορφίαν τῆς καὶ τὴν λάμψιν τῆς. Ἀλλὰ μαζὶ μὲ τῆς ἐξαιτίσεις ἀπόψεως ἐρχεται ἀπὸ τὸ παράθυρον καὶ ἡ καθαρὴ πνοή, ὁ ζωογόνος ἀέρας καὶ ἡ ζωντανὴ πνοή, ποῦ μᾶς στέλλει ἡ ζωὴ καὶ ἡ ψυχὴ τοῦ λαοῦ μας.

Διότι αὐτὸ ἀκριβῶς εἶναι ἡ ποίησιν τοῦ Γ. Ἀθάνου. Καὶ κατὰ περισσότερο ἀκόμα: αὐτὸ ἀκριβῶς εἶναι καὶ ἡ ψυχὴ του. Γι' αὐτὸ ἡ Ἀκαδημία, τιμώντας καὶ δικαιώνοντας αὐτὴ τὴν ποίησιν καὶ αὐτὴ τὴν ψυχὴ, χαρίζει συγχρόνως καὶ στὸν αὐτοῦ τῆς τῆς ζωντανῆ καὶ

ρωμαλέα πνοή, πού μπαίνει καθαρή καὶ ὀρμητικὴ ἀπὸ τὸ παράθυρο.

ΜΙΑ ΣΥΓΚΙΝΗΤΙΚΗ ΕΚΘΕΣΗ

Μιά ἐκθεση ἀληθινὰ συγκινητικὴ ἀνοίξε αὐτὲς τὶς μέρες, ἡ ἐκθεση ἀντικειμένων καὶ φωτογραφιῶν λαϊκῆς τέχνης τοῦ Πηλίου. Ἐνας ἐμπνευσμένος καὶ ἀφοσιωμένος μελετητῆς τῆς λαϊκῆς τέχνης τῆς περιοχῆς τοῦ Βόλου καὶ τοῦ Πηλίου γενικώτερα, ὁ κ. Κίτσος Μακρῆς, ὀργανώνει αὐτὴ τὴν ἐκθεση, γιὰ νὰ φέρη κοντὰ στὴ σκέψη καὶ στὴν ψυχὴ τῶν Ἀθηναίων μιὰν ἀπὸ τὶς πιὸ θλιβερὰς πλευρὰς τῶν καταστροφῶν ἀπὸ τοὺς τελευταίους σεισμούς.

Τὸ μεγαλύτερο μέρος ἀπὸ τὰ θαυμάσια ἔργα τῆς Πηλιορείτικης τέχνης — παλιὰ ἀρχοντικά σπίτια, πῆλινα δοχεῖα, διακοσμηθεῖς, πίνακες καὶ ἄλλα — δὲν ὑπάρχει, δυστυχῶς, πιά. Καὶ βλέποντας κανεὶς τὶς ὡραῖες φωτογραφίες, πού ὁ Βολιώτης φιλοτέχνης καὶ λαογράφος εἶχε τὴν ἐμπνευση νὰ πάρη καὶ νὰ διατηρήσῃ, γιὰ ν' ἀπαθανάτισῃ αὐτὰ τὰ ἔργα, θλίβεται βαθύτατα γιὰ τὸν χαμὸ τους, ἀλλὰ καὶ παρηγοριέται μὲ τὴ σκέψη ὅτι ὁ λαὸς αὐτός, πού ἔφτιαξε τὰ χαμένα ἔργα μὲ τὴ δύναμη τῆς καλλιτεχνικῆς του ἐμπνεύσεως καὶ ἰδιοσυγκρασίας, θὰ μπόρῃ νὰ τὰ ξαναφτιάξῃ, ἴσως μάλιστα καὶ σὲ ὡραιότερες καὶ τελειότερες μορφές.

ΤΟ ΕΘΝΙΚΟ ΛΑΪΚΟ ΘΕΑΤΡΟ ΤΗΣ ΓΑΛΛΙΑΣ

Οἱ παραστάσεις, πού ἔδωσε στὴν Ἀθήνα ὁ θίασος τοῦ Ἐθνικοῦ Λαϊκοῦ Θεάτρου τῆς Γαλλίας, ἔδειξαν τὴν μεγάλη καὶ σοβαρὴ ἀνανεωτικὴ προσπάθεια, πού καταβάλλει τὸ θέατρο αὐτό, γιὰ νὰ φέρῃ τὸ Γαλλικὸ κλασσικὸ δραματολόγιο καὶ τὸ θέατρο γενικώτερα πιὸ κοντὰ στὸν λαὸ καὶ νὰ τοῦ τὸ κάμη πιὸ οἰκειό καὶ πιὸ ἀγαπητό.

Ἡ ἀνανεωτικὴ αὐτὴ προσπάθεια καλύπτει ὄχι μόνον τὴν σκηνοθεσίαν καὶ τὴν σκηνογραφίαν, ἀλλὰ καὶ τὴν ἐν γένει ἐρμηνείαν τῶν ἔργων, ὥστε ὅλα τὰ ἐκφραστικὰ μέσα νὰ γίνωνται πιὸ ἀπλᾶ, πιὸ λιτὰ καὶ πιὸ ἑναρμονισμένα πρὸς τὴν σημερινὴν ψυχροσύνησιν καὶ νοοτροπία. Καὶ ἡ ἀλήθεια εἶναι ὅτι ὁ θίασος τοῦ Λαϊκοῦ Θεάτρου ἔδειξε στίς παραστάσεις του πὼς ἀνταποκρίνεται μ' ἐπιτυχία σ' αὐτὸν τὸν σκοπό.

ΜΙΑ ΠΕΡΙΕΡΓΗ ΕΝΕΡΓΕΙΑ

Εἶναι ἀληθινὰ πολὺ περίεργη ἡ ἐνέργεια τῶν καθηγητῶν τῆς Μυτιλήνης, οἱ ὅποιοι — μοναδικὴ εὐτυχῶς μέσα σὲ ὀλοκλήρο τὸν ἐκ-

παιδευτικὸ κόσμον τῆς χώρας — ἀπέβαλαν μαθητὰς τῶν ἐπειρῶν ἐλαθάν μέρος σὲ διαδήλωσιν γιὰ τὴν Κύπρο! Τόσο, λοιπόν, ἀξιόποιο παράπτωμα θεωροῦν οἱ καθηγηταὶ αὐτοὶ τὴν ἐκφραση — τὴν ζωηρὴν ἔστω ἐκφραση — τῶν ἐθνικῶν αἰσθημάτων τῶν μαθητῶν, πού εἶναι ἄλλωστε ἀπόλυτα συντονισμένα μὲ τὰ γενικά αἰσθήματα ὀλοκλήρου τοῦ Ἑλληνικοῦ λαοῦ; Ἡ μόνη δικαιολογία πού εἶδαμε γιὰ τὴν ἐνέργειάν τους εἶναι ὅτι εἶχαν ἀπαγορεύσει τὴν διαδήλωσιν, καὶ ἐπομένως ἔπρεπε, γιὰ νὰ ἐπιβάλουν τὴν πειθαρχίαν, νὰ τιμωρήσουν τοὺς μαθητὰς πού τὴν εἶχαν παραβῆ. Ἀλλὰ τόσο τὸ χειρότερο γιὰ τοὺς ἴδιους, πού θέλησαν νὰ ἐμποδίσουν μιὰν τέτοια διαδήλωσιν. Τόσο λίγο λοιπόν ξέρουν τὴν ψυχολογίαν τοῦ Ἑλληνόπουλου; Καὶ τόσο λίγο νοιώθουν τὴν Ἑλληνικὴν ψυχὴν; Μὰ τότε, πὼς εἶναι δυνατόν νὰ εκπληρώσουν τὴν πνευματικὴν καὶ ἐθνικὴν ἀποστολὴν τους; Τὴν ἀπάντησιν τὴν περιμένουμε ἀπὸ τὸ Ὑπουργεῖο τῆς Παιδείας.

Ο ΚΙΝΗΜΑΤΟΓΡΑΦΟΣ

Ἀνάξια λόγου τὰ περισσώτερα — γιὰ νὰ μὴν ποῦμε ὅλα σχεδὸν — τὰ κινηματογραφικὰ ἔργα τοῦ μηνὸς. Τὸ ἐπικρατέστερο χαρακτηριστικὸν τους εἶναι οἱ διάφορες ἐκδηλώσεις καὶ οἱ διάφορες φάσεις τοῦ... σεξουαλισμοῦ! Τὸ «Μεθύσι τῆς σάρκας», πού εἶναι ὁ τίτλος ἑνὸς ἀπὸ αὐτὰ, ἀποτελεῖ καὶ τὸ βασικὸ γνώρισμα, σὲ διάφορες διαδοχίμεις, ὅλων αὐτῶν τῶν οἰκτρῶν κατασκευασμάτων, πού, χωρὶς κἀν νὰ ἔχουν τὸ πρόσημα μιᾶς καλῆς τεχνικῆς, μολύνουν καὶ διαφθείρουν ἀπροκάλυπτα — καὶ ἀνεμπόδιστα δυστυχῶς — τὸ ἠθικὸ καὶ καλλιτεχνικὸ μαζὶ συναίσθημα τοῦ αὐτοῦ Κοινοῦ.

Τὰ ἄλλα ἔργα εἶναι γεμάτα ἀπὸ αἱματηρὲς μάχες καὶ ἐμφυλίους σπαραγμούς, ἀπὸ τρομακτικὰς δολοφονίας καὶ φοβερὰ κακουργήματα, ἀπὸ ἐξωφρενικὰς περιπέτειες καὶ ἀφάνταστα κατορθώματα καὶ ὅλα αὐτὰ (ἂν ἐξαίρεση κανεὶς τὸ σφοδρὸ καὶ θῆαιο, ἀλλὰ καὶ εἰλικρινὲς καὶ φιλελεύθερο «Ἡ ἀνταρσία ἄρχισεν σὸ καλλι 11» δοσμένα μὲ τέτοιο ἐξωραϊστικὸ καὶ ἐντυπωτικὸν τρόπο, ὥστε νὰ παραπλανοῦν τὴ φαντασίαν, νὰ διαστρέφουν τὴ σκέψιν καὶ νὰ δηλητηριάζουν τὴν καρδίαν, προπάντων βέβαια τῶν νέων.

Εὐτυχῶς, σὰν καταφύγιον καὶ ἀνακούφισιν ἀπὸ αὐτῆς τῆς δυσωδίας καὶ τῆς κατὰπτωσιν, εἶχαμε καὶ δύο πραγματικὰ ἀξιόλογες ταινίες. Μὲ τὴν διαφορὰ ὅτι οἱ ἥρωες τῆς μιᾶς ἀπ' αὐτῆς — μὲ τὸν τίτλον «Τὸ τραγούδι τοῦ κάμπου» — εἶναι... κοῦκλες. Καὶ τῆς ἄλλης — μὲ τὸν τίτλον «Ἡ χρυσὴ ἀντιλόπη» — εἶναι κινούμενες εἰκόνες. Καὶ ὅμως οἱ ἀψυχες αὐτῆς κοῦκλες καὶ οἱ ζωγραφισμένες εἰκόνες

ΤΑ ΒΙΒΛΙΑ

Ε.Π. Φώτιάδης, ἐπιμέλεια. «Νεοελληνική Ἱστοριογραφία». Ἐκδ. Βασικῆς Βιβλιοθήκης. Τόμος 37,38 Ἀθήνα 1954.

Μόνον ὅταν μελετήσῃ κανεὶς τοὺς δύο αὐτοὺς μεγάλους τόμους, ἀντιλαμβάνεται καλύτερα, ὅτι ἡ συμβολὴ τοῦ κ. Ε. Φ. δὲν περιορίζεται εἰς μίαν ἀπλὴν ἐπιμέλειαν, ἀλλ' εἶναι συμβολὴ δημιουργική. Τὸ νὰ ἐκλέξῃ κανεὶς, ἀπὸ τὰ τόσα συγγράμματα τοῦ κάθε ἱστορικοῦ καὶ ιστοριογράφου, ἓνα ἀπόσπασμα ὀλίγων σελίδων, τὸ ὁποῖον νὰ ἀντιπροσωπεύῃ κατὰ τὸν καλύτερον τρόπον τὸ ὄφος, τὴν μορφήν, τὴν τέχνην, τὰς ιδέας, τὴν μόρφωσιν, τὴν βαθύνοιαν, τὸν ἀνθρωπὸν συγγραφέα, δὲν εἶναι καθόλου εὐκόλον ἐγχείρημα. Χρειάζεται νὰ κατέχῃ πολὺ καλὰ ὅλους αὐτοὺς τοὺς συγγραφεῖς, νὰ τοῦ εἶναι πολὺ οικεῖον· καὶ νὰ ἔχῃ τὴν δυνατότητα, ὥστε μέσα ἀπὸ τὰς ἑκατοντάδας τῶν σελίδων ἐκάστου, νὰ κάμῃ τὴν ὀρθὴν ἀφαίρεσιν, τὴν ἀντιπροσωπευτικὴν ἐκλογὴν. Καὶ δὲν θὰ ἤμπορούσε κανεὶς νὰ περιμένῃ μεγαλυτέραν ἐπιτυχίαν, ἀπὸ τὴν τόσον ἐπιτυχεῖ ἐκλογὴν τοῦ κ. Φ.

Κάτι ἄλλον, τὸ ὁποῖον κάμνει ἐπίσης ἐντύπων εἶναι ἡ ποικιλία τοῦ περιεχομένου τῶν ἀποσπασμάτων, ὥστε ὁ ἀναγνώστης νὰ ἐλκύεται.

Ὁ κ. Φ. μὲ παλαιότερα σπουδαῖα δημοσιεύματα του, ἔχει πολὺ συμβάλει εἰς τὸ νὰ γίνῃ

ἀπὸ ὅλους κατανοητὴ ἡ ἀδιάσπαστος ἐνότης τοῦ βίου τῶν Ἑλλήνων ἀπὸ τῶν ἀρχαιοτάτων χρόνων μέχρι τῆς σήμερον. Ἡ σκέψις αὐτὴ τὸν διακατεῖγε θὰ ἔλεγε κανεὶς, καὶ ὅταν ἐξέλεγε τὰ ἀποσπάσματα τῶν ἱστορικῶν καὶ ιστοριογράφων καὶ διὰ τοὺς δύο τόμους. Δι' ὅσους δὲν εἶναι δυνατόν — καὶ διὰ τοὺς μορφωμένους ἀκόμη — νὰ μελετήσουν σύνολον τὸ ἔργον τῶν συγγραφέων, τοὺς δίδεται μὲ τὸν τρόπον αὐτόν, μιὰ θαυμασιὰ εἰκὼν τῆς ἀδιάσπαστου ἑλληνικῆς ἱστορίας καὶ ἡ ἐξιστόρησις πολλῶν ἐκ τῶν μεγαλυτέρων γεγονότων καὶ σπουδαιότερων σταθμῶν τῆς.

Εἰς τὸν Α' τόμον παραθέτει ὁ κ. Φ. 18 ἱστοριογράφους ἀπὸ τὸν Ἀδ. Κοραῖν καὶ Σ. Τρικούπην μέχρι τοῦ Σ. Λάμπρου καὶ τοῦ Ἀδ. Ἀδαμαντίου.

Εἰς τὸν κάθε συγγραφέα προτάσσει βιογραφικὸν σημεῖωμα μὲ κρίσεις περὶ τοῦ ἔργου του ἀπὸ τὰς περισσώτερον ἀγνώστους, ἀλλὰ καὶ χαρακτηριστικὰς.

Τοῦ ὅλου Α' τόμου προτάσσεται μιὰ εἰσαγωγὴ διὰ τὴν διαμόρφωσιν καὶ ἐξέλιξιν τῆς ἑλληνικῆς ἱστοριογραφίας ἀπὸ τῆς ἀλώσεως καὶ ἐντεῦθεν, μικρὰ μὲν εἰς ἕκτασιν, ἀλλὰ μεγάλην εἰς περιεχόμενον καὶ βαθύτητα.

Ὁλόκληρος ὁ Β' τόμος εἶναι ἀφιερωμένος εἰς τὸν πατέρα τῆς συγχρόνου ἱστορίας, τὸν Κ. Παπαρηγόπουλον. Ὁ κ. Φ. ἔχει ἰδιαί-

ἔδειξαν καλύτερῶν καὶ μεγαλυτέρῃ ψυχῇ καὶ περισσώτερον ζωντανία ἀπὸ τοὺς ἀνθρώπινους ἥρωες τῶν ἄλλων ταινιῶν, καὶ ἐτραγοῦδησαν, ἐσατύρισαν, διηγήθησαν πολὺ πῶ παραστατικά, ποιητικὰ καὶ χαριτωμένα, καὶ τὸ κυριώτερον: πολὺ πῶ ἀνθρώπινα ἀπὸ τοὺς ἀνθρώπους τῶν ἄλλων.

Ἄξιζε ὅμως νὰ σημειώσουμε καὶ μιὰ ταινία μὲ ἀληθινούς... ἀνθρώπους. Εἶναι ἡ ταινία «Συνειδήσις», πού, χωρὶς νὰ ἔχῃ τίποτα τὸ ἐξαιρετικὸ ἀπὸ τὴν ἀποψη τὴν τεχνικὴ καὶ ἀπὸ τὴν ἀποψη τῆς ἐρμηνείας — διότι εἶναι ὅλα (ὑπόθεση, σκηνοθεσία, ἡθοιοίτα) ἀπλᾶ, λιτὰ καὶ ἀνεπιτήδευτα — κατορθώνει νὰ κινήτῃ τὴ σκέψιν καὶ νὰ δονῇ τὴν καρδιά, καὶ ν' ἀνταποκρίνεται στὸν σκοπὸν καὶ στὶς ἀπαιτήσεις ἐνὸς ἀληθινοῦ ἔργου τέχνης. Διότι ἡ ταινία αὕτῃ δὲν ἔχει μόνον στὸν τίτλον, ἀλλὰ καὶ στὸ οὐσιαστικὸ τῆς περιεχόμενου «συνειδήτη». Καὶ δίνοντάς μας τὸ ψυχικὸ δρᾶμα τοῦ ἀνθρώπου, πού παραδαίνει τίς ἐπιταγὰς τῆς συνειδήσεώς του, μᾶς δίνει συγχρόνως καὶ ἓνα ἀνώτερον μήνυμα ἀπὸ τὸν κόσμον τοῦ

πνεύματος καὶ τῆς ψυχῆς, ἐπομένως καὶ ἀπὸ τὸν κόσμον τῆς τέχνης.

ΟΙ ΠΕΝΤΕ ΕΠΙΔΟΞΟΙ ΛΗΣΤΑΙ

Δὲν εἶναι καθόλου ἀστεῖο — ὅπως τὸ παρουσίασαν οἱ ἐφημερίδες — τὸ ἐπεισόδιον τῶν πέντε μαθητῶν, πού ἀποπειρήθηκαν νὰ ληστεύσουν μιὰ γυναίκα, γιὰ νὰ... παίξουν τοὺς γκάγκστερς! Ἀπ' ἐναντίας εἶναι πολὺ σοβαρὸ. Διότι εἶναι παραστατικώτατα χαρακτηριστικὸ τῆς καταστροφικῆς ἐπιδράσεως, πού ἀσχοῦν στὴν ψυχὴ τῶν νέων τὰ ληστρικά ἀναγνώσματα καὶ οἱ γκαγκστερικές ταινίες, μὲ τίς ὁποῖες τοὺς ἀφήνουμε, χωρὶς καμμιάν αἰσθητὴν ἀντίδραση, νὰ τροφοδοτοῦν — δηλαδὴ νὰ διαφθείρουν — τὸ ἄγουρον πνεῦμα τους καὶ τὴν εὐπλαστὴν ψυχὴ τους.

Οἱ πέντε νέοι, πού θέλησαν νὰ παραστήσουν τοὺς ληστῆς, εἶναι μιὰ πολὺ σημαντικὴ προειδοποίησις, πού πρέπει νὰ τὴν προσέξουν μὲ βαθεῖα συναίσθησις εὐθύνης οἱ λεγόμενοι «ἀρμόδιοι» τοῦ κράτους καὶ τῆς κοινωνίας.

τέρως μελετήσῃ, ἐντροφήσῃ καὶ κατανοήσῃ τὴν ἀνυπολόγιστον ἀξίαν τοῦ μεγάλου αὐτοῦ ἀνδρός, ὡς ἀνθρώπου καὶ ὡς ἱστορικοῦ. Κάτι περισσότερο. Τὸν ἔχει ἀγαπήσῃ, ὅπως ἀξίζει· γὰρ ἀγαπήθη ὁ Κ. Παπαρηγόπουλος. Καὶ ἡ ἀγάπη του αὐτὴ εἶναι φανερά τῶσον εἰς τὰ προστασσόμενα βιογραφικά, ὅσον καὶ εἰς τὴν ἐκλογὴν τῶν ἀποσπασμάτων. "Οποῖος μελετήσῃ τὸν τόμον τὸν ἀφιερωμένον εἰς τὸν ἐθνικὸν μᾶς ἱστορικόν, ἀποκτᾶ μίαν ἐξαιρετον γνωριμίαν τοῦ μεγάλου αὐτοῦ συγγραφέως.

"Ολοι αὐτοὶ οἱ λόγοι κάμνουν τὴν συμβολὴν τοῦ κ. Φ. ἀληθινὰ δημιουργικήν.

E. E. K.

★

Ἄ λ έ ξ α ν δ ρ ο ς Γ κ ι ᾶ λ α ς (Γ. Βερίτης). "Εκδόσις «Χριστιανικῆς Φοιτητικῆς Ἐνώσεως», Ἀθήναι 1954.

Δὲν ἀποτελεῖ βιογραφία τὸ μικρὸ αὐτὸ βιβλίον ποῦ κυκλοφόρησε σὲ μιὰ κομψότατη ἔκδοσις ἡ «Χριστιανικὴ Φοιτητικὴ Ἐνωσις», γιὰ τὸ μεγάλο νεοῦλληνα χριστιανὸ ποιητὴ Γ. Βερίτη. Μία ἀπλή «σκιαγραφία τοῦ ἐκλεκτοῦ τῆς ὁδηγοῦ, ποῦ τόσο τὴν βοήθησε στὰ πρώτα τῆς φτερουγίσματα» εἶναι.

Μέσα ἀπὸ τῆς 125 σελίδες του ξεπηδᾷ ὁλοζώντανη ἡ μορφή τοῦ ἀγωνιστοῦ Ἀλεξάνδρου Γκιᾶλα, ὅπως τὸν γνωρίσαμε, νὰ ὁδηγῆ τὰ σπουδάζοντα νεᾶτα στὸ δρόμο τῶν μεγάλων ἰδανικῶν, ποῦ ὁ ἴδιος εἶχε πρώτα κλείσει μέσα του. Γιατὶ ὁ Βερίτης δὲν ἦταν μόνον ἓνας πολὺπλευρος ἐργάτης τῶν γραμμάτων μετὰ τὴν εὐγενικὴ καὶ ἀνώτερη μορφή, ἀλλὰ καὶ ἓνας χριστιανὸς ἀγωνιστής, ποῦ δούλεψε θετικὰ γιὰ τὴν ἀναμόρφωσι τῆς Ἑλληνικῆς Κοινωνίας καὶ προπαντὸς τῆς νεότητος. «Ἦταν ἄνθρωπος ποῦ δὲν κρατοῦσε τίποτε γιὰ τὸν ἑαυτὸ του. Πάντοτε εἶχε κάτι νὰ μεταδώσῃ ἀπ' τῆς καρδιάς καὶ τοῦ νοῦ του τὸ θεσαυρὸν...». Ἡ «Χριστιανικὴ Φοιτητικὴ Ἐνωσις» πολλὰ ὀφείλει στὸν Ἀλεξάνδρου Γκιᾶλα.

Πολὺ ζωντανὰ μᾶς δίδεται ὁ ἀγωνιστὴς στὰ χρόνια τῆς κατοχῆς, μέσα στίς γραμμὲς αὐτοῦ τοῦ βιβλίου: «Πίσω ἀπὸ τὸν πόνο τῆς σκληρῆς ἀντίκρυξι τὴν ἀναστάσιμη χαρὰ. Μέσα του παίρνει σάρκα καὶ ὀστά μιὰ μεγάλη κι ἐπιδοφορὰ πραγματικότητα: τὸ χριστιανικὸ ἀναγεννητικὸ κίνημα.

Τὸν πλημμυρίζει τὸ ὄραμα :

Μιὰ καινούργια Ἑλλάδα θέμε,
μιὰν Ἑλλάδα τοῦ Χριστοῦ!

σὰν ἓνα πανελλήνιο χριστιανικὸ αἶτημα. Ὁ μέγας του πόθος εἶναι «νὰ τραγουδήσῃ τὴν ἀνάστασι τοῦ Γένους», τὴν πνευματικὴ ἀνάστασι, τὴν ἀπελευθέρωσι ἀπ' τῆς ψυχῆς τὰ δεσμά».

Ἡ πλούσια ἐπιστολογραφία ποῦ περιέχεται μέσα σ' αὐτὸ τὸ βιβλίον εἶναι ἓνας ἀνεκτίμητος θησαυρός. Οἱ ἐπιστολὲς γραμμένες ἀπ' τὸ ἴδιο τὸ χερί τοῦ ποιητοῦ ἀποτελοῦν ἱερὰς παρακαταθήκας γιὰ τοὺς νέους ποῦ τόσο ἀγάπησε καὶ τόσο μόχθησε νὰ τοὺς ὁδηγήσῃ στὸ δρόμο ποῦ φέρνει στὴ θέωσι, ἀλλὰ καὶ ἀδιάψευστη πύξινδα στὸ μελετητὴ τοῦ ποιητικοῦ του ἔργου. Καὶ ἀπὸ αὐτὴ τὴν ἀποψὶ ἡ συμβολὴ τῆς «Χ. Φ. Ε.» εἶναι μεγάλη. Τὸ πρῶτον αὐτὸ βιογραφικὸ κείμενον γιὰ τὸν μεγάλο Βερίτη, θὰ αποτελέσῃ πολὺτιμον βοήθον σ' ἐκεῖνον ποῦ θὰ καταπιαστῆ μετὰ τὴ μελέτη τοῦ ἔργου του.

"Οντως ἡ «Χριστιανικὴ Φοιτητικὴ Ἐνωσις», μετὰ τὸ βιβλίον αὐτό, ἐξεπλήρωσε ἓνα μεγάλο χρέος καὶ ἓνα ἱερὸ καθήκον ποῦ εἶχε πρὸς τὸν Ἀλεξάνδρου Γκιᾶλα:

K. ΔΑΜ.

★

Δ η μ ῆ τ ρ η Δ. Σ τ α θ ο π ο ὑ λ ο υ : «Ἐδίφησεν ἡ ψυχὴ μου...», Ἀθήναι 1954.

Μία καλοπροσεγμένη ἀπόδοσις ἐπὶ Δαυϊδίων Ψαλμῶν, σὲ ἐλεύθερον στίχον, εἶναι τὸ «Ἐδίφησεν ἡ ψυχὴ μου...» τοῦ κ. Δημήτρη Δ. Σταθοπούλου, ποῦ κυκλοφόρησε σὲ μιὰ καλαίσθητη ἔκδοσι, μετὰ ἐξώφυλλον τοῦ ζωγράφου Μ. Νικολινάκου.

Οἱ στίχοι προσεγμένοι, μουσικοί, μετὰ τὴν ἀπλότητα τοῦ πρωτοτύπου, ποῦ σ' αὐτὴ βρισκεται ὅλη ἡ ὁμορφία τους, χωρὶς νὰ ὑστεροῦν σὲ ἐσωτερικὴ ἀρμονία, δὲν χάνουν πολλὰ ἀπὸ τὴν Δαυϊδικὴ μεγαλοπρέπεια.

Στὸν ὠραϊότατον πρόλογόν του, προσπαθεῖ ὁ κ. Δ. Σταθοπούλος νὰ μᾶς δώσῃ μιὰ σύντομη ἐρμηνεῖα τῶν Ψαλμῶν ἢ καλύτερα νὰ μᾶς εἰσαγάγῃ στοὺς Ψαλμοὺς. Μιλάει γιὰ τὸν Δημιουργὸν τους, τὸν ὕμνωδὸ — βασιλιά — καὶ τὴ βαθύτερη αἰτία ποῦ τὸν ὠδήγησε στὴ σύνθεσι αὐτῶν τῶν ἀριστουργημάτων: «Ἡ γορὴ φωνῆ του ἀναδύεται ἀπὸ τὰ βᾶθη τοῦ ἀγωνιστῆ ἀνθρώπου, ποῦ δυνατὸν σ' ἔλα, ποῦ μπορεῖ νὰ νικᾷ ἐχθροὺς τοῦ μέσα καὶ τοῦ ἔξω καὶ νὰ τραβᾷ τὸ δρόμον τῆς ἀκατανίκητης νοσταλγίας του».

Δὲν εἶναι εὐκόλον νὰ ἀποδώσῃ κανεὶς τὸν Δαυὶδ χωρὶς νὰ κινδυνεύσῃ νὰ καταστρέψῃ τὴ μουσικότητα ποῦ περιελίσσων οἱ Ψαλμοὶ καὶ μαζὶ τὸ μεγαλεῖόν τους. Καὶ εἶναι ἀλήθεια πὺς καμμιά τελικὴ ἀπόδοσις δὲν θὰ μπορέσῃ νὰ μᾶς δώσῃ ἀπόλυτα αὐτὸ ποῦ οἱ Ἐβδόμηχοντα μᾶς χάρισαν. Εἶναι ὅμως εὐγενεστάτῃ ἡ προσπάθεια τοῦ κ. Δ. Σταθοπούλου νὰ μεταφέρῃ τὸ φῶς ἐκεῖνον τῶν μακρινῶν χρόνων στὴν ἐποχὴν μᾶς «ὀλοζώντανον καὶ ὀλοῖδιον».

Δύσκολον βέβαιον αὐτὸ τὸ ἐγχείρημα, γιὰτὶ τοῦ πνεύματος τὰ δημιουργήματα μιὰ φορὰ γεννοῦνται καὶ τὰ ποιήματα αὐτὰ μιὰ φορὰ γεννῆθησαν», γι' αὐτὸ σὲ μερικὸς ψαλμοὺς ὁ κ. Σταθοπούλος ἀναγκάζεται — καθὼς καὶ ὁ ἴδιος ἐξηγεῖ στὸν πρόλογόν του — ν' ἀλλάξῃ

